

1 § Val till Nordiska rådets svenska delegation

Företogs val av 20 ledamöter och 20 suppleanter till Nordiska rådets svenska delegation.

Valberedningen hade enhälligt beslutat om gemensamma listor för valen av ledamöter och suppleanter till Nordiska rådets svenska delegation.

Sedan en promemoria innehållande de gemensamma listorna delats ut och godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på respektive lista, valda för riksmötet 2013/14:

Ledamöter

Isabella Jernbeck (M)
Karin Åström (S)
Cecilie Tenfjord-Toftby (M)
Billy Gustafsson (S)
Cristina Husmark Pehrsson (M)
Ann-Kristine Johansson (S)
Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)
Anders Karlsson (S)
Anita Brodén (FP)
Peter Johnsson (S)
Åsa Torstensson (C)
Maria Stenberg (S)
Göran Montan (M)
Christer Adelsbo (S)
Anders Andersson (KD)
Markus Wiechel (SD)
Jan Lindholm (MP)
Annicka Engblom (M)
Marianne Berg (V)
Stefan Caplan (M)

Suppleanter

Anna Kinberg Batra (M)
Jan-Olof Larsson (S)
Cecilia Widegren (M)
Kerstin Haglö (S)
Johan Forssell (M)
Peter Jeppsson (S)
Katarina Brännström (M)
Phia Andersson (S)
Christer Winbäck (FP)
Désirée Liljevall (S)
Johan Linander (C)
Katarina Köhler (S)
Lars Hjalmered (M)
Mikael Damberg (S)
Penilla Gunther (KD)
Mattias Karlsson (SD)
Agneta Börjesson (MP)
Staffan Anger (M)
Jonas Sjöstedt (V)
Ulf Berg (M)

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 12 juni.

3 § Anmälan om protokollsutdrag från utskott

Tredje vice talmannen anmälde att ett utdrag ur prot. 2012/13:33 för tisdagen den 11 juni i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit från näringsutskottet.

4 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden fredagen den 24 maj och fredagen den 31 maj inkommit.

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2012/13:145 till utbildningsutskottet

Redogörelse
2012/13:RR5 till finansutskottet

Motion
2012/13:Sf14 till socialförsäkringsutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 2012/13:FiU30, FiU33 och FiU20
Skatteutskottets betänkande 2012/13:SkU30

*Svenskt deltagande i
Förenta nationernas
stabiliseringsinsats i
Mali*

7 § Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

Föredrogs
sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2012/13:UFöU4
Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali
(prop. 2012/13:173).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

På alla sätt försöker vi svenskar hjälpa andra folk i nöd. Det dyraste sättet är den så kallade generösa invandringspolitiken. Vi har också en väl utbyggd biståndspolitik. Det militära biståndet är ytterligare en hjälp när ett land får vårt stöd för att det inte självt kan garantera de mänskliga rättigheterna. Våld och tvingande metoder kan bringa ordning och ge välstånd.

Vi sverigedemokrater säger inte generellt nej till militärt bistånd. Vi anser dock att militärt bistånd får ta en paus tills det svenska försvaret återtagit en rimlig förmåga.

Maliinsatsen, om den genomförs, kommer att finansieras med medel ur försvarsbudgeten. Det rimliga är att utlandsinsatserna finansieras med hjälp av särskilda anslag. Vi röstar därför nej till regeringens proposition i frågan.

Den svenska insats regeringens föreslår är inte stor. Minusma som helhet kan dock bli relativt stor. Ramen är satt till 11 200 soldater och 1 440 poliser. Av dessa är mer än 50 procent afrikaner och redan på plats i Mali.

Det finns likheter med ISAF-insatsen i Afghanistan, som också började i mindre skala. Osäkerheterna i Mali är stora, precis som de varit i Afghanistan. Malis regering har haft svårt att stoppa de islamistiska gruppernas framfart i norr. Den franska militära insatsen i Mali har varit betydelsefull och fick i efterhand stöd av ett FN-mandat.

Som vid andra militära internationella insatser gäller det inte bara att uppnå de militära målen utan också att vinna människornas förtroende. Man ska då veta att Mali är ett mångfasetterat land med olika etniska grupper såväl som religiösa inriktningar. Nomader skiljer sig från bofasta. Framför allt är landet delat mellan norr och söder.

Vi önskar dem som lever i Mali fred, försoning och välstånd. Vi önskar Minusma framgång och att de kan anbringa sina krafter på ett sådant sätt att Mali får den hjälp landet behöver.

Vi sverigedemokrater hävdar vårt principbeslut: inget internationellt militärt bistånd innan Sverige åter har ett väl fungerande försvar. Anslagen inom utgiftsområde 6 borde fördelas enbart till gagn för vårt eget försvar. När det gäller det svenska försvarets materiel- och förbandsbehov är regeringen kallsinnig.

Anf. 2 CARINA HÄGG (S):

Herr talman! Mali har drabbats hårt. Mali är ett land som utrikesutskottet har haft möjlighet att besöka under en av sina formella resor.

Socialdemokraterna ställer sig bakom det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets förslag om Sveriges deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali och yrkar avslag på reservationen.

Vi socialdemokrater ser det som en förutsättning att det finns en bred majoritet när kammaren tar denna art av beslut, och det finns det också. De män och kvinnor som deltar i utlandsmissioner ska känna att deras uppdrag vilar på riksdagens breda stöd. Det är en förutsättning som också föreligger när det gäller insatsen i Mali.

Vi vill understryka vårt samlade ansvar och vikten av att ledamöter ska kunna följa utvecklingen också framdeles. Ta beslutet här i dag på stort allvar, något som också ärendets art förtjänar. Det är ett viktigt och allvarligt beslut att sända ut män och kvinnor i missioner utomlands.

Insatsens bidrag är begränsat till 70 personer inom en ram om högst 160 personer. Det måste finnas en marginal för oförutsedda händelser. Uppdraget är ett definierat bidrag för väpnad styrka utifrån FN:s säkerhetsråds mandat, vilket är en utgångspunkt men också en förutsättning för oss socialdemokrater, liksom för de flesta här i kammaren, för att fatta denna typ av beslut.

Jag vill även framföra att vi välkomnade Frankrikes insats. Malis suveränitet, enhet och territoriella integritet var uppenbart hotad efter att islamister intagit stora delar av Malis territorium. Bland annat uppmärksammades situationen i den historiska staden Timbuktu. Längre norrut var det svårare att få adekvat information. Vi hörde dock berättelser från människor som flydde och som berättade om sin situation, och vi fick rapporter om övergrepp. Vi såg hur själva landet och också grannländerna söderut påverkades.

Tidsmarginalen krympte snabbt när president Hollande och Frankrike tog beslutet att agera. Genom samverkan med Mali blev Frankrikes stöd en välkommen vändpunkt. Det är dock långt kvar, herr talman.

Utifrån redan existerande radikala grupper, ofta med ursprung i algeriska konstellationer, räknar man bildandet av Aqim till 2006, alltså för några år sedan. Bildandet tillkännagavs av Usama bin Ladins efterträdare Ayman al-Zawahiri. Strukturen kom att vara decentraliserad under ledning av Abdelmalek Droukdel. Redan 2007 kom självmordsbombningarna med FN:s verksamhet som mål och mot offentliga byggnader. Man spred sig och sina extrema uppfattningar över ett stort geografiskt område och kommunicerade via sociala medier.

Huvudparten av vapnen kom från plundrade militärförråd i Mali. Eftersom det har saknats övergripande strategier och resurser för att övervaka vapendepåer och kontrollera smuggling av vapen över landets gränser har ett vapenflöde från Libyen också konstaterats.

Aqim har en regional agenda, och utöver Mali är Niger och Mauretanien särskilt påverkade.

Vi har under senare år kunnat se hur extremistiska hot växt i Nordafrika och Sahel. EU har genom sin samlade strategi för säkerhet och utveckling i Sahel identifierat regionen som ett strategiskt viktigt område där sammantagna och långsiktiga insatser krävs för att skapa en stabil ekonomisk, politisk och social utveckling. Trots det har man inte orkat arbeta tillräckligt förebyggande med länderna själva. Liksom omvärlden har människorna i Mali överraskats av den snabba utvecklingen. Dock bör det poängteras att islamisternas intåg i norra Mali tidigt möttes av protester inte minst bland lokalbefolkningen.

Terroristgrupperna i norra Mali kunde pressas tillbaka, och företrädare för landet har framfört sitt tack till Frankrike och välkomnar det beslut som vi kommer att fatta här i dag. Malis nationalförsamling har antagit en färdplan för övergång till normalitet igen. Det är viktigt att den får stöd och att den genomförs. I den ingår en bred nationell dialog med befolkningen.

Det har sedan länge funnits ett missnöje norrut, men de strävandena ska inte förväxlas med det som föranleder den här insatsen. Bland tuaregerna i norr, som lever över sex länder, har krav på förändring men också krav på självständighet ställts. Burkina Fasos president har medlat i konflikten mellan Mali och tuaregerna och har även fört en dialog med Malis kuppmakare och Ecowas. Men det är en annan del. Det är inte det som vi nu har sett.

Minusma har huvudsakligen sju uppgifter, som skydd och nationell och internationell rättvisa. Det är de maliska myndigheterna som har det primära ansvaret för att skydda civilbefolkningen. Ett samarbete har också inletts med Internationella brottmålsdomstolen, som har påbörjat en utredning om brott och bevarande av kultur och så vidare.

Under perioden 2001–2011 ägde totalt sett 1 034 terroristincidenter rum i Algeriet, Mali, Niger och Mauretanien. Det handlar alltså om grupper som rör sig över de här gränserna. Bryts dessa incidenter ned årsvis är det uppenbart att terrorismen har blivit ett tilltagande problem i Sahel, då det första attentatet inträffade först efter det att Aqim startades 2006. I Sahelregionen ökade de militanta aktiviteterna inte minst under 2012. Kidnappningarna som har följt har bidragit till att ge stora inkomster till de här grupperna. Sedan har kanske organiserad kriminalitet blivit en allt större inkomstkälla.

Extrem fattigdom, brist på utveckling och demokrati samt sociala strukturer som befäster ekonomiska, politiska och sociala ojämlikheter är delförklaringar till gruppens förfäste i Sahel. Men det är inte helheten.

Sammanlagt har Mali drabbats hårt även ekonomiskt. Vi kan se att 8 000 jobb har försvunnit bara i turistsektorn, och det är nog fler i dag. Stödet till Mali måste bygga på landets egna prioriteringar och omfatta flera insatser som förutsätter varandra, varav vi kan diskutera några här i dag. Den aktuella insatsen är alltså ett viktigt bidrag på väg mot normalitet och utveckling.

Jag är en av de få här i kammaren som länge har pekat på de socioekonomiska förhållandena, bristen på demokratisk utveckling och oron för organiserad kriminalitet och vad som händer när den möter extremism som Aqim i regionen. Att det i dag finns nätverkskontakter mellan al-Qaida-relaterade grupper som löper mellan Atlanten och Adenviken vet vi.

Av tradition har Sverige ganska lite fokus på de frankofona områdena på den afrikanska kontinenten. Jag vill mena att vårt grannland Norge, som redan före attacken på Statoils anläggning i södra Algeriet, liksom Danmark besitter mer kunskap och har följt de här områdena närmare än Sverige. I Sverige ligger vi också i bakvattnet när det gäller att knyta ihop inhemska rörelser här i landet med internationella rörelser som kämpar mot demokrati och mänskliga rättigheter.

Ändå vet vi att där mänskliga rättigheter förtrycks hårdast drabbas kvinnor hårdast. Så är det också i Mali. I bred enighet har resolutionerna 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, 1612 om barn i väpnade konflikter och 1820 om sexuellt våld i väpnade konflikter skrivits in i utskottets betänkande.

Vi måste se på kopplingarna mellan rörelser i vårt land och andra länder och mellan länder. Grupper som vi känner från Afghanistan, al-Shabab i Somalia, Aqap i Jemen och Syriens al-Nusra Front eller andra

grupperingar som anknyter till al-Qaida, hundratals jihadister från nordafrikanska länder, kanske speciellt från Tunisien, har anslutit sig och rest till Syrien. Man ska alltså sätta in Aqim i sammanhang med ultrakonservativa – kalla dem islamister eller extremister – som har en politisk agenda som inte innehåller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Efter Libyen och när det internationella fokuset låg på Syrien blossade konflikten i Mali upp. En fortsatt eskalering skulle komma att innebära en ökad risk för attentat även i Sverige. Jag tror att vi måste säga det vid något tillfälle, och nu gör jag det här.

För mig är extremism i grund och botten samma sak, för extremism är extremism oavsett syfte. Det är människor som anser sig äga rätt att utsätta andra människor för lidande, död och smärta och som inte respekterar demokratiska spelregler. Senast i går var det ensamresande krigare, jihadister, som reste för att ansluta sig till al-Nusra-fronten i Syrien en nyhet.

Invånarna i Mali har utsatts för en prövning. De efterfrågade omvärldens stöd, och EU:s givarkonferens i Addis Abeba i januari var något av det som kom upp.

Vi kan inte säga att vårt bidrag är det enda som behövs. Vi kommer med ett viktigt bidrag tillsammans med andra och kan se att det är ett steg med vapen för att möjliggöra nästa steg, som är allmänna val. Mali behöver få tillbaka sin egen agenda, få tillbaka kontrollen över sitt eget land och kunna sätta sin egen agenda. I det ingår val, och i den processen kan vårt bidrag vara ett stöd.

Jag är tacksam att vi senare i dag kan fatta ett beslut.

Anf. 3 CECILIA WIDEGREN (M):

Herr talman! I dag tar Sveriges riksdag beslut om att utöka Sveriges totala insatser i Nordafrika, närmare bestämt i Mali, genom ett svenskt bidrag till FN:s stabiliseringsinsats Minusma i Mali.

Beslutet tas i bred samsyn. Av riksdagens totalt åtta partier är det sju partier som ställer sig bakom det här beslutet och den svenska insatsen. Det är en styrka att ha en så bred uppslutning kring ett så viktigt beslut, där Sverige i handling visar säkerhet i samverkan, som är en så grundläggande del av Sveriges utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. Senast riksdagen tog ett så brett beslut gällde det Sveriges insats i Libyen.

Herr talman! Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra och tar solidariskt ansvar för den gemensamma säkerheten. Det är därför bra när vi så starkt och brett som folkvalda härifrån kan skicka ett besked till de svenska kvinnor och män som under svensk flagg ska riskera sin säkerhet för att säkra andras.

Så här beskriver en svensk officer på plats i EU:s träningsmission i Mali verksamheten:

Extrem hetta, giftiga spindlar, kobror, grillade getter och öken, umbäranden för kvinnor och män, under helt andra förhållanden än hemma i Sverige. Men vi är väl förberedda för uppgiften och känner att vi på plats kan göra skillnad för till exempel kvinnor, barn och andra stort behövande. Det är rätt att vi är här.

De svenska officerare som deltar i EU:s utbildningsinsats vittnar om en miljö med hårt klimat och enkla förhållanden men där deras arbete uppskattas av malierna. Det är med den blicken och den åtanke som vi

också ska fatta ett beslut senare i eftermiddag om de insatser som ska göras. De känner att de bidrar till att göra skillnad. Sverige gör skillnad.

Herr talman! I regeringens proposition *Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali* redogörs det för utvecklingen av den svenska säkerhetspolitiken och för den insats som nu kommer att göras. Insatsen i Mali görs med stöd av FN:s resolution 2100, som antogs av säkerhetsrådet i april.

Det svenska bidraget består av ett transportflygplan med en flygsäkerhetsstyrka, en flygtransportenhet och en nationell stödenhet samt ett antal olika staber i olika relevanta stabsfunktioner. Med högst 160 personer kommer insatsen att uppgå till ungefär 70 personer. Riksdagen medger att detta får ske från och med juli. Till stor del utgår insatsen från Västergötland och från Skaraborgs flygflottilj, Sätenäs. Det kan också sägas här i kammaren i dag.

Herr talman! Avsikten är att det svenska bidraget ska samordnas med andra nordiska länder inom ramen för det alltmer fördjupade nordiska samarbetet. Därmed skapas ett uthålligare bidrag, och vi får mereffekt för den insats som vi ställer till förfogande.

Herr talman! Den internationella insatsen i Mali är efterfrågad och behövd. Mali är ett av världens fattigaste länder som under senare år har varit hårt drabbat av politisk oro, konflikter och stor livsmedelsbrist orsakad av inte minst torka. Konflikten och oron i Mali har resulterat i att det i dag finns över 300 000 internflyktingar men också närmare 200 000 flyktingar från Mali i grannländerna.

Målet för den svenska insatsen är att bidra till att uppfylla FN:s mandat och resolutionen om att bidra till förbättrad säkerhet, återupprätta den konstitutionella och demokratiska ordningen samt understödja långsiktiga och hållbara lösningar på krisen i landet.

Stabiliseringsinsatsen bidrar också till att öka säkerheten i hela Sahelregionen genom att undanröja hotet från terrorister som har haft sina baser inte minst i den norra delen av landet.

Herr talman! Instabila stater som inte har kontroll över sitt territorium kan användas som baser för terrorister som hotar säkerheten såväl regionalt som globalt. Ett belysande exempel på det är de pirater som opererat i Adenviken och på olika sätt stört och förstört viktiga globala handelsflöden som påverkar inte minst ett litet exportberoende land som Sverige. Handeln är för oss som litet exportberoende land helt avgörande. Det är en av våra absolut viktigaste grundstenar för en stabil och säker utveckling. Det är därför av stor vikt för Sverige att vara med och bidra till att ta ansvar internationellt och solidariskt för att säkra dessa flöden och andra flöden.

Herr talman! Inför en humanitär katastrof i Mali behövs det en FN-stabiliserande insats för att möjliggöra fortsatt utveckling och byggande av säkerhet. Sverige bidrar sedan en tid bland annat med att på plats utbilda Malis försvarsmakt och för att man på sikt självklart ska kunna ta sitt eget ansvar för säkerheten i landet.

Därutöver är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, på plats med minröjningskapacitet. Sverige ger ett humanitärt bistånd till Sahelregionen på totalt 500 miljoner kronor. Sverige är en humanitär stormakt. Sverige är i dag bland de största givarna med anledning av den humanitära katastrofen totalt sett i Sahelregionen.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag inte nog understryka den breda överenskommelse som finns i riksdagen om grunden för detta mandat när vi skickar ut svenska kvinnor och män att bära vår flagg i internationella insatser. De ska hela vägen känna det stöd som de har från de folkvalda och från Sverige. Sverige har ett ansvar att visa solidaritet med andra länder och organisationer. Det är så vi skapar säkerhet här hemma, i närområdet och internationellt. Genom att bidra till insatsen i Mali fortsätter vi den av Sverige traditionellt viktiga inslagna vägen att hjälpa människor och skapa säkerhet för människor som har drabbats av konflikt och humanitära umbäranden.

Jag yrkar därför bifall till regeringens proposition och till förslaget i det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 4.
(Applåder)

Anf. 4 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Utvecklingen är, som flera redan har sagt här, utan tvekan oroande. Men den är ändå bättre än den var för några månader sedan innan den franska styrkan, som Carina Hägg talade om, kom på plats och hjälpte till att få tillbaka områden som hade förlorats till rebellerna. En internationell FN-ledd styrka för att bidra till att säkra en förhoppningsvis snar fred i regionen är välkommen. Miljöpartiet står bakom det svenska deltagandet i FN:s stabiliseringsinsats i Mali.

För några år sedan besökte delar av utrikesutskottet – utrikesutskottets Afrikagrupp – Mali. Det var då ett fattigt men demokratiskt och politiskt relativt stabilt land. Det var inte helt stabilt på grund av bland annat tuaregernas krav på ökat självbestämmande eller självständighet uppe i norr. Men som helhet kändes det inte som ett land i stor politisk kris. Uppenbart var det ett land som brottades mot klimatpåverkans konsekvenser i form av väderförhållanden som inte gick att förutse och därmed också svårigheter att förse befolkningen med livsmedel.

Den fråga som vi måste ställa oss är om kriget i Mali hade kunnat förebyggas och varför det kunde bryta ut i det demokratiska Mali, om FN och Afrikanska unionen gjort vad som kunnat göras och huruvida utländsk närvaro är nödvändig eller ej.

Nu har vi inte facit på vad som kunde ha gjorts och gjorts rätt för att förebygga eftersom det inte gjordes. Jag tänker till exempel på den redan spända situationen mellan tuaregerna och staten. Hade en överenskommelse om större självbestämmande inom staten Mali kunnat innebära att tuaregerna inte tagit chansen när den erbjöds genom samarbete med andra grupper att försöka skapa en självständig stat? Vi vet inte hur det hade sett ut om, och om och om. Men som situationen nu har utvecklats ser vi i dag att en militär fredsinsats är nödvändig.

Herr talman! Det tog tid innan Mali uppmärksammades i både medierna och svensk politik. Kort efter att de maliska världsarven raserats skrev jag följande på min blogg:

På samma sätt som Syrienkrisen tilläts fortgå utan nämnvärd uppmärksamhet från omvärlden i skuggan av Libyenkriget – som när det pågick hade både all mediebevakning och världssamfundets gemensamma militära insats – pågår nu andra konflikter i skuggan av Syrien när de nu befinner sig i huvudfokus för världens och mediernas intresse. Men vad var det egentligen som hände efter Natos tillbakadragande från

Libyen? Vem tog ansvar för vad alla de vapen som plötsligt rörde sig i området och över gränserna kunde ställa till med?

När jag ställde frågan på Natohögkvarteret under våren, efter att jag hade skrivit detta blogginlägg, var svaret att de inte har något ansvar när insatsen väl är avslutad. Jag frågade inte utan en orsak. En tid före Natobesöket hade jag besökt de västahariska flyktinglägren i Saharaöknen nära gränsen till Mali. Där berättade SADR:s, den västahariska republikens, försvarsminister om den mycket stora osäkerhet som präglar Sahara i dag på grund av alla de vapen och de människor som i efterdyningarna av Libyenkriget passerar gränserna åt ena eller andra hållet. Till det ska läggas olika beväpnade grupper, bland annat terrorgrupper, den narkotikasmuggling som sedan länge har pågått i området och som i sig är ett stort säkerhetsproblem och inte minst det tuaregupprior som har pågått från och till under många år och som också var orsaken till statskuppen i Mali.

Knappast trodde väl de militärer som tog makten i Mali, i protest mot att de inte fick tillräckligt stöd att bekämpa just tuaregerna, att situationen skulle bli den totalt motsatta på grund av det maktvakuum som kuppen orsakade. Och knappast trodde väl tuaregerna å sin sida att deras nya partner, islamistgruppen Ansar-al-Din, i stället skulle ta över hela makten själv i det ”nya landet”. Nu står vi där igen i en situation som närmast för tankarna tillbaka till tiden för talibanstyret i Afghanistan – raserade världsarv och en extrem tolkning av islam. Man kan fråga sig hur livet nu kommer att bli för tuaregkvinnorna, kvinnor som hittills haft en mycket stark ställning i sina samhällen.

För mig är det solklart att utvecklingen i Mali har kunnat ske tack vare, eller snarare på grund av, att man i insatsen i Libyen inte såg till helheten. Fokus låg på att få bort Gaddafi, och när det var gjort var vi klara. Kvar finns nu privata säkerhetsbolag som ska hjälpa till att hålla ordning. Men vem tar ansvar för konsekvenserna på andra sidan gränsen? Är det så att vi bara klarar en kris eller ett krig i taget? Är det någon som tänker på vilka konsekvenser ett underlåtande att agera eller en illa avslutad militär insats innebär i förlängningen? Vem tar ansvar för tiden efter kriget eller för att inte ha agerat i tid?

Herr talman! Detta skrev jag alltså på min blogg relativt snart efter att världsarven raserats.

Jag följde upp denna blogg med att också skriva en motion som flera från Miljöpartiet undertecknade. Den utgick ifrån att man måste se både till insatsen och till tiden efter det akuta skedet. Vi menar att det begicks misstag i Libyeninsatsen på så sätt att man faktiskt inte såg till helheten och att det i sig bidrog till att kriget i Mali utbröt. Av misstag bör man lära. Det är därför viktigt att vi i planeringen inför ett eventuellt deltagande i militära insatser även uppmanar FN att planera för tiden efter den rent militära operationen just för att inte begå samma misstag igen. Vi är därför mycket glada över att utskottet delar denna uppfattning och i sitt betänkande också tar upp vikten av en bred och långsiktig planering i syfte att skapa goda förutsättningar för utvecklingen i landet även efter att den nu aktuella insatsen har avslutats.

Anf. 5 ALLAN WIDMAN (FP):

Herr talman! Som Bodil Ceballos har framhållit är det en angelägen insats det internationella samfundet nu ska ta ansvar för i Mali. Det är drygt ett halvår sedan situationen där kom att bli mycket kritisk ur säkerhetssynpunkt, vilket föranledde ett snabbt ingripande från framför allt fransk sida men även andra, bland annat europeiska, länder. Det är bra att insatsen nu övergår i FN:s huvudmannaskap och får en långsiktighet och ett brett stöd. Insatsen förtjänar det, och det är en förutsättning för att den ska kunna bli framgångsrik.

Alltsedan konflikten i Mali började och den franska interveneringen skedde har många politiker hoppats på att man ska kunna få till stånd ett snabbt tillbakadragande. Redan i mars månad aviserade den franska presidenten François Hollande att ambitionen var att franska trupper skulle vara ute från och med april. I går i Sydsvenska Dagbladet skrev den franske premiärministern att han ansåg att det vore för tidigt att hålla presidentval i Mali redan den 28 juli. Det är en signal som tyder på att Frankrike nu förstår att det här kan bli en lång resa.

Det vi nu ska fatta beslut om är en i tiden tämligen begränsad insats. Erfarenheterna har dock lärt oss att det kan komma att bli förlängningar längre fram. När operationen är föremål för successiva politiska beslut är det viktigt att vi ständigt funderar på vad vi i varje steg i en sådan här operation vill uppnå och på vilket sätt vi bäst dimensionerar och riktar in vår insats.

Folkpartiet är en del av den stora majoritet i riksdagen som ställer sig bakom insatsen. Vi vill redan nu skicka en tacksamhetens tanke till de män och kvinnor som ska representera Sverige i Mali de kommande fyra månaderna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Som har framgått råder en bred enighet i utskottet om den insats vi nu debatterar och som så småningom ska bli föremål för riksdagens beslut. Grunden, hur allvarlig situationen i Mali är, har tydligt framgått. Det ska inte uteslutas att brott mot mänskligheten har ägt rum, och det är naturligtvis viktigt att också de frågorna uppmärksammas i det fortsatta arbetet. Det har även gjorts från FN:s sida.

Jag skulle dock vilja lyfta fram ett perspektiv som jag inte tycker har varit uppe i den debatt vi hittills har haft, nämligen den roll Afrikanska unionen och Ecowas har haft för arbetet så här långt. Det förtjänar att uppmärksammas också i denna kammare, för det är ett arbete som med stora utmaningar för de inblandade har skapat i alla fall förutsättningar för det fredsbygge som ändå har pågått i Mali under en tid.

När FN nu går in med ett kapitel 7-uppdrag och lyfter de gröna baskrarna till de blå blir det naturligtvis ett nytt utgångsläge. Det är en stabiliseringsinsats, som beslutades i säkerhetsrådet den 25 april i år. Från Centerpartiets sida har vi länge markerat vikten av att vi från svensk sida finns representerade i olika FN-insatser. Det är nämligen en viktig uppgift för Sverige, som verkligen sätter FN centralt i vår utrikes- och säkerhetspolitik, att vi visar oss i de blå baskrarna – att vi visar att vi kan göra insatser under FN-ledning.

Vi är därför glada att vi har fått en fråga som vi har kunnat svara ja på och som Försvarsmakten anser att man har resurser att kunna ställa upp med. Det är naturligtvis helt avgörande att så är fallet. Ett sådant ja har kommit, och då må Sverigedemokraterna säga vad de vill – Försvarsmakten bedömer att man har resurser och förutsättningar att kunna delta utan att det påverkar för övrigt.

Mot den bakgrunden är det klart att vi måste hälsa den insats som nu är på väg med ett varmt välkomnande. Vi ska tacka dem som är beredda att med svenska färger ställa upp för att göra insatsen möjlig. Det är naturligtvis helt avgörande att det finns kvinnor och män där ute som är beredda att ta på sig de blå baskrarna och göra en insats för stabilisering i Mali.

När vi besökte Afrikanska unionen i förra veckan hörde jag att de från sin sida – ur unionens freds- och säkerhetsperspektiv – hade haft vissa funderingar på om inte ledningen för denna insats, alltså den som hittills har lett hela arbetet, också hade kunnat vara en afrikansk representant. Nu är det dock inte så. Vi kan i alla fall konstatera att det finns en samsyn samt att det naturligtvis är oerhört viktigt att detta sker tillsammans med Afrikanska unionen och tillsammans med Ecowas, som har en klart central roll i hela området.

Eftersom det tidigare i debatten har talats om Sahel skulle jag bara vilja understryka att man måste ha ett bredare perspektiv än bara Sahel-bilden. Ecowas har nämligen en central roll att spela för hela detta område i att bygga den gemensamma ekonomiska och politiska arena som är viktig för stabilitet i området. Då handlar det om Ecowas. Det är länder som Burkina Faso, Elfenbenskusten och Liberia, alltså länder där vi i andra sammanhang gör väldigt viktiga insatser. Det har vi all anledning att tänka på när vi nu diskuterar hur vi ska kunna bidra till stabilitet i hela området, och då vid sidan om den rent militära insatsen. Jag tycker att det finns alla skäl för en och annan att fundera några varv extra på hur vi kan göra detta mer tydligt i framtiden.

Det är nämligen viktigt att bygga stabilitet i grannskapet, och då inte bara i Sahel utan också i Ecowasområdet. Det är naturligtvis också en förutsättning för att komma vidare i det bredare perspektivet, alltså med konstitutionell restaurering av Mali. Det är val som måste hållas. Om det blir den 28 eller om det behöver skjutas på får vi se. Det är dock viktigt att det inte blir en fråga om huruvida val ska hållas, för det är en del av en transformering av Mali tillbaka till en demokratisk struktur.

Det är även en förutsättning för att kunna hitta lösningar för de underliggande problem som finns i Mali. Det gäller inte minst tuaregernas möjligheter att känna sig delaktiga i det maliska samhället, vilket naturligtvis är en förutsättning för att stabiliseringsinsatsen ska kunna leda till fred, säkerhet och utveckling för Malis befolkning.

Avslutningsvis, herr talman, måste jag beröra den del i säkerhetsrådets mandat som för mig är i alla fall värd att tänka lite extra på. Jag vill gärna dela den bilden med er. Det handlar om att kapitel 7-uppdraget nu har en påbyggnad i form av att en fransk säkerhetsstyrka finns kvar, vilket gör att man kan gå in om konflikten skulle blossa upp igen. Vi hörde tydligt från Afrikanska unionen att man räknade med 1 000 man som skulle ligga bakom kapitel 7-uppdraget för att kunna gå in om så skulle krävas.

Här finns en nyhet, tycker jag, i FN:s sätt att arbeta. Vi har sett Kongouppdraget med en interventionsstyrka. FN-uppdraget Minusma i Mali är någonting som liknar det. Det är naturligtvis värt att uppmärksamma eftersom det svenska bidraget inte omfattar att delta med väpnade styrkor, utan svenska soldater har beväpning för att skydda sig själva, självförsvar, och för att skydda utrustning. Det är det uppdraget som vi kommer att säga ja till gällande de högst 160 personer i blåa baskrar som ett svenskt bidrag under ett år, som det kan bli fråga om.

Herr talman! Vi är glada för att få yrka bifall till förslaget och avslag på reservationen.

Anf. 7 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet är positiva till internationella insatser om strävan är att skapa fred och om det handlar om fredsfrämjande operationer. Internationell solidaritet när människor behöver vår hjälp har länge varit något som vi i Vänsterpartiet arbetat för, varit positiva till och velat sprida. Därför vill vi se fler svenska soldater ute i FN-insatser, fredsbevarande insatser för att försvara civilbefolkningen, försvara folkrätt och mänskliga rättigheter och skapa förutsättningar för en utveckling åt rätt håll, mot demokrati och rättvisa för människorna.

Tyvärre har inte alla insatser som svenskar deltagit i varit av den karaktären. Vi anser dock att i insatsen i Mali finns i utgångsläget de rätta förutsättningarna, och vi är alltså positiva till att Sverige ska delta i operationen. Jag yrkar bifall till majoritetens förslag i betänkandet.

Herr talman! Ett av de problem vi haft under de senare åren har varit ett svagt FN. FN behöver ha en styrka för att självt leda fredsbevarande operationer. Det har man inte kunnat göra på egen hand på ett bra sätt utan har anlitat andra för ledningsfunktionen. Det måste vi ändra på, och en förutsättning för det är att alla andra också vill göra det. Jag tror att alla här tycker att det är viktigt att vi har ett starkt FN som kan leda operationer. Vi kommer att arbeta för att det ska bli verklighet så småningom utifrån de förutsättningar som finns i dag.

Insatsen i Mali är väldigt begränsad. Det är ungefär 70 svenskar som ska vara där och framför allt hantera transporter av människor och materiel. Det är relativt okontroversiellt, i alla fall mindre kontroversiellt än i andra sammanhang där vi sett utvecklingen gå åt fel håll. I och med att man är osäker på utvecklingen är det viktigt att vi hela tiden har ögonen på vad som händer och är beredda att komma tillbaka om det behövs ett nytt beslut i riksdagen för att fortsätta operationen i Mali. Det är förutsättningen för att man ska få ett brett stöd för det i svensk politik.

Jag tycker att det är bra att vi i det här betänkandet lyfter fram resolutionerna 1325, 1820 och 1612. Det har man inte gjort alltid, men det är oerhört viktigt att vi i samband med insatserna alltid lyfter fram innebörden i de här resolutionerna och hela tiden har det framför ögonen så att vi själva kan påverka andra och få dem att göra detsamma. Det är en sak som vi verkligen behöver jobba ännu mer med. Vi är bra på många sätt, men vi har en tendens att inte alltid komma ihåg detta.

Det har inte alltid varit en lätt resa framåt när det gäller olika operationer. Insatsen i Libyen är, som det tagits upp här, ett exempel på en insats där man varit med på en från början god sak men sedan fått ändra sig därför att utvecklingen har gått åt fel håll. Som många har sagt är det

viktigt att utvecklingen i Nordafrika går åt rätt håll, för det finns många konflikter där och mycket kan hända som kan ställa till problem.

Vi vet att svenska soldater alltid gör bra insatser, oavsett var de är någonstans. Vi har en bra utbildning och hängivna soldater som verkligen vill göra en insats för fred och fredsbevarande. Låt oss hoppas att vi även den här gången kan få göra en insats för att se till att utvecklingen i Mali går åt rätt håll.

Anf. 8 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! I dag ska vi debattera och fatta beslut om svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali. Det kommer att innebära att Sverige ställer en väpnad styrka bestående av högst 160 personer till förfogande för FN-insatsen som kallas Minusma. Regeringens avsikt är att det svenska bidraget ska samordnas med andra nordiska länders. Det är intressant att det särskilt betonas. Insatsen ska inledas i juli i år och pågå ett år framåt, till att börja med i alla fall.

För oss kristdemokrater är det viktigt att våra militära insatser som den här har stöd i ett folkrättsligt mandat. Det är glädjande att det är en FN-ledd insats. Det är bra att vi är med och gör våra insatser brett och visar på att Sverige är berett att delta, inte bara i Nato-ledda insatser utan också i FN-ledda insatser. Vi kristdemokrater har tyckt, liksom många andra, att vi haft för få personer i sådana insatser. Därför välkomnar vi regeringens proposition om insatsen i Mali.

Mali är ett av världens fattigaste länder, och där finns som på många andra konfliktområden en folkgrupp som dominerar politik och ekonomi, i det här fallet i söder, medan tuaregerna i norr inte har samma utveckling. Periodvis har motsättningarna övergått i väpnad konflikt. Under senare år har det därtill kommit en ökning av kriminella aktiviteter, illegal handel med vapen, droger och människor men också kidnappningar, däribland en svensk som sedan lång tid tillbaka är kidnappad i Mali. Det är naturligtvis oförsvarbart och oacceptabelt. Han måste frigges omedelbart!

Terroristverksamhet har ökat i Mali. Olika väpnade extremistgrupperingar har etablerat sig i norra delarna av Mali, ofta lierade med kriminella grupper, och kom så småningom under 2012 att kontrollera två tredjedelar av Mali, införde strikta sharialagar och utdömde kroppsstraff som tydligt och allvarligt stred mot mänskliga fri- och rättigheter. När dessa grupperingar närmade sig huvudstaden Bamako i söder begärde Malis regering militärt stöd av Frankrike, Tchad och Niger, vilket möjliggjort för maliska regeringsstyrkor att återta kontrollen över merparten av landet.

Vid sidan av detta uppstod en politisk kris i Mali då en grupp armésoldater gjorde militärkupp i protest mot regeringens oförmåga att hantera krisen i norr och arméns bristfälliga resurser. Efter påtryckningar från det internationella samfundet överlämnade kuppmaakarna makten till en övergångsregering som ska leda landet tills demokratiska val har genomförts. I januari i år antog man en plan för en övergångsperiod, och presidentval ska hållas i juli i år. Det är viktigt att vi här stöder det.

Herr talman! Sverige har varit en stor biståndsgivare till det fattiga Mali. Biståndet drogs in under krisen men har nu börjat fungera igen. De humanitära behoven är stora på grund av torra, höga spannmålspriser

och olika klimateffekter. Fyra miljoner människor, eller en fjärdedel av befolkningen i Mali, är i behov av humanitär assistans. Torka kommer med allt kortare intervall varje år, och möjligheten till återhämtning är mycket liten i de fattiga områdena. Enligt UNHCR finns det ca 300 000 internflyktingar i landet och 175 000 som har flytt till olika grannländer.

Herr talman! Situationen i Mali är på många sätt oroväckande. För att ett land ska kunna utvecklas krävs att det är fred och stabilitet. För fred och stabilitet krävs att människor ser att de kan överleva och hitta andra inkomster än via kriminalitet eller att ansluta sig till extrema grupper. Det är här som Sveriges bistånd är viktigt, vid sidan av att säkra fred och frihet.

Herr talman! I oktober 2012 uppmanade FN:s säkerhetsråd genom resolution 2071 det internationella samfundet, däribland Europeiska unionen, att stödja Malis försvars- och säkerhetsstyrkor med bland annat utbildning och rådgivning.

I december samma år antog FN:s säkerhetsråd resolution 2085, som med stöd av FN-stadgans kapitel 7 medgav etablering av en afrikansk-ledd internationell stödinsats i Mali, den så kallade Afisma, med syfte att stärka maliska arméns förmåga och stödja återtagandet av de norra delarna av Mali. FN började också stödja den politiska processen och återuppriktad säkerhet i landet.

När extremistgrupper i januari 2013 började närma sig huvudstaden Bamako igen vände sig Malis regering till Frankrike med begäran om militärt stöd, vilket vi har kunnat följa en hel del i medierna.

Vi har i EU-nämnden regelbundet följt situationen i Mali då vi i EU-kretsen har antagit olika rådsslutsatser om Mali. Och EU har deltagit aktivt i samarbete med Afrikanska unionen kring utvecklingen i Mali.

Efter förfrågan från Malis regering och FN:s säkerhetsråd responderade EU i december 2012 och beslöt om ett krishanteringskoncept för en militär insats inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Syftet är att bistå Malis väpnade styrkor med militär utbildning och rådgivning. Det är det som vi kallar för EUTM, EU Training Mission. Tanken är att stärka den operativa förmågan men också att stärka de värden som EU står för, som mänskliga rättigheter, rättstatens principer, internationell humanitär rätt och skydd av civila, särskilt kvinnor och barn, samt stärka den legitima civila kontrollen över försvarsmakten. Insatsen, som består av 550 personer, är lokaliserad till södra Mali och deltar alltså inte i operativa insatser. Där beslöt Sverige i januari att bidra med 15 personer.

FN har nu efter förfrågan från Malis regering och Ecowas ordförande beslutat att Afisma ska omvandlas till en stabiliseringsinsats ledd av FN. Den 25 april antog FN:s säkerhetsråd resolution 2100 enligt kapitel 7. Minusma är en multidimensionell insats som till att börja med omfattar tolv månader.

Syftena med styrkan är sju, bland annat att se till att övergångsperioden och valprocessen säkras, att skydda civila och FN-personal, att bevaka humanitära och mänskliga rättigheter men också att skydda kulturella värden. Som vi har sett och hört talas om här angreps kulturskatterna i Timbuktu.

Det bör nämnas att franska styrkor, som någon talare här var inne på tidigare, har mandat att efter begäran från FN:s generalsekreterare inter-

venera till stöd för Minusma när risken är överhängande och det finns ett allvarligt hot. FN och franska styrkor får skilda befälskedjor.

Det svenska bidraget till Minusma med transportflygplan, flygsäkerhetsstyrka, flygtransportenhet och en nationell stödenhet är ett viktigt bidrag i den här insatsen. Sverige ska placera stabsofficerare vid relevanta staber, och vi ska samordna oss med andra nordiska länder inom ramen för ett nordiskt samarbete. Vårt bidrag blir 70 personer och kan förstärkas till maximalt 160 personer. Det är viktigt att betona att det inte i första hand är väpnade uppgifter inom insatsen, utan det handlar om att vara beväpnad för självförsvar, skydd av egendom och materiel.

Herr talman! Slutligen vill jag tacka försvarsministern för att hon är här i dag för att delta i debatten och svara på frågor.

Det här är inte en enkel och riskfri insats, men vi vill bidra till fred och säkerhet i Mali och förhoppningsvis till att befolkningen i Mali på egen hand ska kunna kontrollera säkerheten i sitt eget land. Vi gör det med ett FN-mandat i ryggen och under FN-flagg.

Låt oss hoppas att vi kan bidra till just det som är tanken, att skapa stabilitet i Mali för alla dem som i dag lider av konflikten och som lever på flykt under mycket knappa omständigheter.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 9 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Tack för möjligheten att få delta i denna, om än eniga, mycket viktiga debatt.

I början av maj i år begav jag mig till just Mali, ett av världens fattigaste länder. Som flera talare redan har beskrivit är det ett land med sedan tidigare mycket svåra utmaningar. Det är en stor och utbredd fattigdom, kraftig befolkningstillväxt, stor sårbarhet för klimatförändringar, extrem torka och återkommande livsmedelskriser. Landet är drabbat av terrorism och organiserad brottslighet, och det är olösta konflikter mellan folkgrupper. Det är ett land där en tiondel av befolkningen har levt under ockupation av extremistgrupper, kriminella nätverk och Al-Qaida i en ohelig allians, därtill ställts under sharialagar med allvarliga kränkningar av mänskliga fri- och rättigheter som följd.

Det stannar inte där. En politisk kris, som också har beskrivits i dag, i början av året kulminerade i en militärkupp som en protest mot regeringens oförmåga att hantera det väpnade upproret i norr. Efter påtryckningar från det internationella samfundet finns nu en övergångsregering som ska kunna styra landet till dess att demokratiska val kan genomföras.

Herr talman! Trots det svåra läget som jag beskrivit måste jag säga att besöket i Mali var en mycket positiv upplevelse. Det ger en helt annan inblick att se vilka förhållanden befolkningen lever under, politikerna arbetar under och våra svenska utsända, både militära och civila, arbetar under och kommer att arbeta under.

De svenskar som redan är på plats i Mali är dels Förvarsmaktens personal, som deltar i EU:s utbildnings- och träningsinsats EUTM, Mali, dels Myndigheten för samhällsskydd och beredskapspersonal inom Unicef och Unmas, som är FN:s mine action service och sysslar med humanitär minröjning. Alla som vi träffade, både i Bamako och i Koulikoro, var otroligt engagerade och fullt inställda på att göra skillnad.

Här handlar det om att arbeta under mycket svåra förhållanden. Det är ett mycket tufft klimat, mer än 50 grader i solen, problem med språket och inga möjligheter till regelbunden kontakt med de anhöriga hemma i Sverige. Under sådana förhållanden arbetar både officerare och civila mycket engagerat. Deras känsla av att faktiskt göra skillnad för människor överskuggade allt.

En historia som ett av minröjningsteamerna berättade om fastnade särskilt. De berättade hur de hade kunnat desarmera en odetonerad projektil som låg mitt i en by och som gjorde att människorna hade fått flytta därifrån. I och med att denna minröjningsenhet kunde röja projektilen kunde ett antal familjer flytta hem igen och återgå till sin vardag. Det är verkligen att kunna göra skillnad.

Under mitt besök träffade jag naturligtvis också företrädare för den maliska regeringen. Budskapen från både premiärministern och försvarsministern var tydliga. För det första tackade man för de insatser som Sverige redan har gjort för Mali. För det andra var behovet av hjälp och en önskan och vädjan om att Sverige fortsatt ska stödja Mali på olika sätt mycket tydligt. Man behöver hjälp från Sverige, EU och FN.

Herr talman! Sverige är aktivt inom FN:s samtliga områden: fred och säkerhet, utvecklingspolitik och mänskliga rättigheter. Vi har en lång tradition av stöd till FN och ett gott rykte i organisationen. Vi har ett betydande eget bilateralt engagemang i FN som givare, partner och deltagare i viktiga forum, arrangemang och arbetsprocesser. Sverige deltar också i ett etablerat och väl fungerande nordiskt samarbete inom FN.

De insatser som nu har gjorts och som man planerar att göra i Mali är bra exempel på insatser där FN, EU och enskilda länder kan göra skillnad och göra det på det allomfattande sätt som vi hoppas och tror ska leda till goda resultat, nämligen att samtidigt stärka olika delar av samhället och kunna göra denna stabiliseringsinsats så att landet självt kan återfå sin säkerhet och styra sin framtid.

Herr talman! De ungefär 70 personer som tillsammans med nordiska kolleger och kolleger från andra länder kommer att verka i Mali svarar mot ett av FN identifierat behov. Bidraget kommer ytterligare att understryka vårt svenska FN-engagemang och vår tradition av solidaritet. Insatsen kommer också att stärka regionen Sahel, som riskerar att destabiliseras och tas över av extremism och illegala nätverk. Att motverka en okontrollerad utveckling i Sahel ligger i hela världens intresse.

I och med det förslag som debatteras och beslutas här i dag kommer Sverige att ta ytterligare ansvar för att hjälpa Mali att återgå till vardagen och malierna att bygga sitt land för framtiden.

Jag välkomnar verkligen den breda stöd och engagemang som finns här i riksdagen. Det är en stor enighet, och det är tråkigt att Sverigedemokraterna sticker ut.

Jag vill också tacka riksdagen för den snabba behandlingen. Här visar riksdagen att när så behövs är det inga problem att fatta beslut snabbt. Det är verkligen en styrka att vi är så överens om att bidra till det här inte riskfria uppdraget. Inte minst är det ett otroligt stöd och en stor styrka för de svenska kvinnor och män som ska göra själva insatsen.

(Applåder)

Anf. 10 CARINA HÄGG (S) replik:

Herr talman! Vi står inte här i dag för att söka skiljelinjer utan för att vi i det sammansatta utskottet har kommit fram till någonting som vi står bakom, bortsett från att Sverigedemokraterna har valt att reservera sig. Vi står här för att vi ser att vi har viktiga värden att tillsammans stå upp för och stödja.

Jag vill ställa några kompletterande frågor till försvarsministern. Beslutet är tydligt när det gäller tidsramarna, men har försvarsministern någon ytterligare information om hur man ser på framtida insatser och eventuella förlängningar? I så fall vore det bra att få den informationen.

Jag sade i mitt anförande att jag har upplevt att en del av våra nordiska grannländer har besuttit mer kunskap om den här regionen och om utvecklingen i Mali. Jag tror att det är bra att vi kan ta del av varandras erfarenheter. Vi kanske kan dela upp ansvarsområden mellan oss, men det skulle vara bra om vi i Sverige bestämde oss för att vi också ska lyfta oss till den nivån när det gäller kunskap och insikter om utvecklingen. Min andra fråga är alltså hur vår egen kunskapsbas påverkas framöver.

Den tredje frågan handlar om de sammanhang som flera av oss är väl medvetna om. Skulle vi på något sätt från regeringen och försvarsministern, kanske i samarbete med justitieministern, kunna få det lite mer samlat? Vi behandlar ofta delfrågor, men vi ser dem sällan sammanställda.

Vi ser extremistiska organisationer som har en sådan kraft att de näst intill kan splittra ett land, och då finns det anledning att veta lite mer om vad det är för grupper och vad det finns för kopplingar mellan dem.

Anf. 11 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Tack för de omfattande frågorna, Carina Hägg! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är oerhört viktigt att vi kan göra även en FN-ledd insats. Under många år har den största delen av insatserna gjorts i Afghanistan. Det är en insats med FN-mandat, men den har varit under en annan ledning. Det är en styrka att Sverige kan göra skillnad genom olika organisationer där vi har ett FN-mandat för insatserna i botten.

När det gäller framtida behov just i Mali och i Sahelregionen säger vi från regeringens sida att vi är beredda att titta på andra bidrag, både civila och militära, om behoven skulle uppstå. Det är precis som Carina Hägg säger, att det gäller att hitta helhetslösningar. Det är inte bara militära insatser som behövs, utan det behövs andra insatser, inte minst på de områden som Carina Hägg beskriver. Vi har som sagt redan i dag civila insatser i form av minröjningsteam. Minröjning är ett område där det råder brist på enheter.

I dag är det svårt att säga hur det kommer att se ut om tolv månader. Det vi begär nu från riksdagen är ett tolv månadersmandat. Vi måste också se hur den här insatsen kommer att utvecklas. Det är under en fyramånadersperiod som den här transportflygenheten kommer att verka. Därefter får vi se om det behövs fler insatser eller kanske andra typer av insatser. Där måste FN också komma med sin syn på hur man fyller upp det övriga stödet till den här insatsen. Huvuddelen av insatsen består just av bidragen från Afrikanska unionen som utgjorde Afisma, som den första insatsen kallas.

Avslutningsvis, och jag får återkomma till det i nästa replik, är det naturligtvis viktigt att vi från regeringens sida har en samlad syn på alla typer av biståndsinsatser, humanitära insatser, utvecklingsinsatser och annat stöd för nationsbyggande även i Mali.

Anf. 12 CARINA HÄGG (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi har haft en bra debatt, eller vi kanske ska kalla det för samtal, här. Många har kunnat komplettera med information på sakområdena, vilket är välkommet.

Jag är väl medveten om att frågorna jag har ställt här till viss del är svåra att svara på just nu och i det här sammanhanget. Men jag skickar med dem, så får väl regeringen fundera på om det finns sådant som man vill återkomma till längre fram. Vi får fortsätta att följa frågan. Jag är glad att vi har en så bred enighet i det här ärendet. Det är viktigt för dem som vi sänder ut.

Trevlig sommar!

Anf. 13 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag instämmer i det som Carina Hägg säger. Det har varit en bra och klagörande debatt som visar det här stora stödet och också riksdagens beredvillighet att fatta snabba beslut. Det uppskattar jag.

Det här är, precis som Carina Hägg säger, svårt, därför att det omfattar så många olika områden. Redan nu har Sverige visat att vi kan bidra på olika sätt med alltifrån humanitärt bistånd, att återuppta utvecklingsbiståndet och att kunna vara på plats med EU:s träningsinsats till att kunna bidra till andra insatser som EU och FN gör och nu att delta i Minusma. Det visar både på vår förmåga och på vår beredvillighet att göra den här allomfattande ansatsen och inte bara angripa *en* del av problemet. Det är ett angreppssätt som vi ska försöka använda i allt arbete som vi gör för att bidra till fred och stabilitet i världen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § Förvaltare av alternativa investeringsfonder

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2012/13:FiU31

Förvaltare av alternativa investeringsfonder (prop. 2012/13:155).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU20
Granskningsbetänkande.

*Gransknings-
betänkande*

Inledning

Inledning

Anf. 14 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! KU lämnar i och med dagens debatt över ett betänkande med 20 olika granskningsutredningar på sammanlagt nästan 1 000 sidor. I de flesta av ärendena är vi överens, men det finns en handfull reservationer.

Debatten i dag kommer att gå till så att vi startar med en allmän och övergripande diskussion. Därefter går vi in på de enskilda ärendena, framför allt dem där vi inte är överens om hur man ska se på ministrernas agerande eller vad som har hänt och vilken ordning som ska gälla.

Många här i riksdagen har haft mindre att göra än vanligt de senaste åren. Det ringa antalet propositioner och betänkanden har lett till att utskottsmöten har fått ställas in.

För KU har det tvärtom varit ett ovanligt arbetsamt år. Alldeles särskilt gäller det KU:s kansli som vi har frestat på hårt. Jag vill passa på att tacka kansliet för ett utomordentligt arbete under det gångna året.

Framför allt är det granskningen av regeringen som lett till extra möten, utfrågningar och pappersarbete. Det är inte så att vi haft ovanligt många ärenden, men ett av ärendena har varit extra besvärligt. Det handlar om den så kallade Saudiaffären. Det är ett av de största granskningsärenden som KU har genomfört. Vi har gått igenom stora mängder papper från både regeringen och berörda myndigheter. Vi har ställt mängder av frågor och fått en hel del svar. Vi har haft utfrågningar av elva personer. Det har dessutom varit extra besvärligt eftersom mycket av materialet varit sekretessbelagt.

Jag ska ta upp en del principiella frågor som dykt upp under årets granskning. Min åsikt är att en stor del av KU:s legitimitet när det gäller granskningen ligger i just offentligheten. Ingen annan granskning sker så öppet och offentligt som KU:s. Vem som helst kan begära att få ta del av våra utredningar, vilka frågor vi ställt och vilka svar vi fått, till och med innan utredningarna är färdiga.

I några fall måste vi hantera sekretesskyddade uppgifter. Saudiaffären är dessutom en fråga där allmänhetens intresse, och rättmätiga krav, på att faktiskt få reda på vad som hänt är stort. Det är en historia som redan varit ute i medierna under lång tid, och många undrar över det de fått höra. Det ställer i sin tur stora krav på oss. KU måste göra en granskning där vi verkligen går igenom de centrala frågorna. Man ska inte efteråt kunna säga att vi slarvade eller valde bort det viktigaste. Granskningen måste vara tuff och på riktigt, men vi kan inte berätta allt. Det är den konfliktsituation vi befunnit oss i. Det har lett till en hel del konflikter mellan utskottet och Regeringskansliet men också till en del konflikter inom KU när inte alla varit överens om tagen.

I den nya regeringsformen, vår mest centrala grundlag som beslutades av riksdagen så sent som 2011, har lagen ändrats så att KU ännu tydli-

gare än tidigare har rätt att få del av alla handlingar som finns i Regeringskansliet och vid myndigheterna. Vi har trots detta stött på ett betydande motstånd från regeringshåll när vi begärt att få fram handlingar och underlag när Saudiaffären varit uppe i förhandlingar mellan partierna i statsministerns kansli. Det är tydligt att just här pågick centrala förhandlingar vid flera tillfällen. Vi återkommer därför i höstgranskningen till frågan hur man ska se på det så kallade Samordningskansliet.

Vi har haft långa förhandlingar och diskussioner mellan utskottet och Regeringskansliet om vad som kan offentliggöras från utfrågningarna och annat material. Det är ingen lätt sak att säga vad som ska rymmas inom sekretesslagstiftningen. Ibland är det självklart och ibland mycket svårt eller tveksamt. Det är klart att Regeringskansliet har den största kompetensen på området.

Regeringen har i några fall i Saudiärendet exempelvis hävdat något som kan kallas pinsamhetssekretess. Om det blir offentligt och andra länder får reda på att svenska myndigheter och Regeringskansliet hantlar frågor där de länderna är inblandade på ett slarvigt och nonchalant sätt kan det bli så pinsamt att det måste hemlighållas. I Saudiaffären har det alldeles uppenbart varit en hel del pinsamheter.

Jag tycker dock att den svenska regeringen i större utsträckning måste inse att allmänhetens rätt att få reda på vad som hänt i en viktig fråga som Saudiaffären är central och avgörande för förtroendet för regeringen liksom tilltron till riksdagens granskningsarbete. Alltför mycket sekretess skadar förtroendet. En annan attityd är därför välkommen.

Som vanligt har det uppstått en debatt om att KU är politiserat. Det kan jag bekräfta. Vi som sitter i utskottet är alla politiker och riksdagsledamöter. Vi är valda för att vi är med i något parti. Det betyder att vi inte alltid är överens. Men det betyder inte att den granskning som görs är meningslös. Jag vet att det finns en hel del, till och med journalister, som inte orkar höra mer när det visar sig att det finns olika uppfattningar. Men det får man faktiskt lära sig att stå ut med.

Meningen och legitimiteten med KU och dess granskning finns i tre fundament som utvecklats under åren – offentligheten, minoritetsskyddet och kanslipersonalens professionalism.

Offentligheten i utredningarna är central. Jag har under året arbetat för att ytterligare stärka öppenheten under själva granskningen. Det har varit svårt men extra viktigt i ett ärende som Saudiaffären.

Minoritetsskyddet i KU har under åren utvecklats till en tradition som bjuder att den som vill ha en granskning får det. Vilken riksdagsledamot som helst kan begära att KU ska granska en minister. Den i utskottet som vill ställa en fråga till ett departement eller en minister i något av våra granskningsärenden får göra det. Minoriteten har stora möjligheter att få genomföra ett seriöst arbete med hjälp av kansliets personal och kan också få till en offentlig utfrågning.

Ett tredje fundament handlar om att det är kansliets personal som skriver utredningarnas grundtexter, inte vi ledamöter. Skulle vi börja ta över och själva beskriva rättsläget och formulera verklighetsbeskrivningen hamnar vi snart i en ohållbar situation där det med rätta går att ifrågasätta värdet av våra granskningar. Därför vill jag se årets försök till ingrepp från Moderaterna i Saudiärendets grundtexter som ett olyckligt felsteg och ett undantag som förhoppningsvis inte kommer att upprepas.

Förtroendet för kanslipersonalens professionalism och integritet är avgörande för en bra granskning.

Slutsatserna eller ställningstagandena är naturligtvis också viktiga. KU:s slutsatser i den särskilda granskningen har under åren ofta haft betydelse för utvecklingen av Regeringskansliets arbete. Insikten om att det nästa gång kan vara mitt parti som sitter i regeringen och ska granskas leder till att vi försöker se lite längre än näsan räcker, även om det kan vara nog så svårt ibland.

Allra svårast är det förstas att granska den egna regeringen, att granska sina egna partivänner. Det har regeringspartiernas ledamöter visat prov på även i år, liksom socialdemokratiska ledamöter gjort tidigare.

I år är det Annie Lööf, Fredrik Reinfeldt och Sten Tolgfors som får den tyngsta kritiken från utskottet. Det är en tuff kritik, men den är berättigad. Statsministern har ansvaret för hur man organiserar arbetet med att lämna ut handlingar i enlighet med tryckfrihetsförordningen. Det system man infört för denna hantering i hela Regeringskansliet uppfyller inte de krav som lagen uppställer. Det är entydigt så att en rejäl förändring krävs.

Utskottet väljer att tro på Tolgfors och Reinfeldt när de säger att de inte ålagt FOI att bilda ett bulvanbolag när det gäller Saudiaffären. Det betyder i sin tur att försvarsministern inte har styrt sina myndigheter på ett så aktivt sätt som regeringsformen bjuder. En regering ska inte överlämna känsliga utrikespolitiska frågor till en myndighet utan att ens informera sig om hur problemet ska lösas. Effekten av denna underlåtenhet att styra har skadat Sveriges internationella relationer.

Annie Lööf har som näringsminister lämnat felaktiga uppgifter till konstitutionsutskottet och dessutom brutit mot 1 kap. 9 § regeringsformen om opartiskhet och saklighet. Det är i dessa tre fall fråga om allvarliga missgrepp och ovanligt tydliga fel som KU måste reagera mot.

Anf. 15 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! Årets granskning har karakteriserats av framför allt bedömningar av statsrådets tjänsteutövning och styrning av den offentliga förvaltningen. Avgörande är föreskriften i regeringsformen som säger att ”under regeringen lyder Justitiekanslern och andra statliga förvaltningsmyndigheter”. Det är på så sätt som regeringen styr riket, i enlighet med regeringsformen.

Redan i det första ärendet i detta betänkande, ”Regeringens arbete för att nå klimatmålen med hjälp av infrastrukturplanering”, konstaterar utskottet enigt att vi inte riktar någon kritik men att ”det är regeringen som styr riket, i vilket ingår en skyldighet att leda förvaltningen, och regeringen är inför riksdagen ansvarig för hur målkonflikter hanteras vid genomförandet av riksdagens beslut”.

Grundlagarna är inte alltid entydiga, men vår granskning syftar till att verka vägledande. Ett sådant förhållande gäller när utrikesministern och UD har agerat i samband med Kronofogdemyndighetens ärende om verkställighetsåtgärder mot utländsk – läs: rysk – egendom i Sverige. Ingen myndighet, varken regeringen eller riksdagen, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet eller domstol ska avgöra ett ärende mot en enskild. Men regeringsformen säger att utrikesministern ska hållas under-

rättad när en fråga som är av stor betydelse för förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation uppkommer hos en statlig myndighet.

I det här fallet anmälde myndigheten sin avsikt att mot bakgrund av domar i svenska domstolar inleda åtgärder mot den ryska egendomen. UD och utrikesministern har i en serie utsagor visat myndigheten att man anser att detta skulle kunna skada Sveriges internationella folkrättsliga åtaganden. Utskottet stöder enligt indirekt myndighetens sätt att använda sig av kontakten med utrikesministern samt utrikesministerns sätt att lämna sina bedömningar med en viss marginal i en sakfråga som myndigheten och indirekt domstolar beslutar om.

Detta ärende innebär alltså en knivig avvägning av regeringsformens föreskrifter, men det har varit möjligt att spåra skeendena. Tyvärr är förhållandena inte desamma när det gäller en serie ärenden där frånvaro av styrning och frånvaro av offentliga handlingar har lett till svårigheter att spåra ansvariga. Vi möter och bedömer enligt problem med hur regeringen och Forsvarsdepartementet ”beredde besparingar inom Forsvarsmaktens materielforsörjning”. Det gäller en process i Regeringskansliet, framför allt Forsvarsdepartementet, under 2008. En grupp politiker, statssekreterare och borgerliga parlamentariker tog fram besparingar inom försvarsmaterielområdet, bland annat genom att avbryta projekt. Man gav inga direktiv. Man höll myndigheterna på avstånd och visade rent av misstro. Man skapade ingen dokumentation av vilka handlingar man byggde på.

Jag ska inte bedöma sakfrågan nu. Men hela konstitutionsutskottet anser att man på detta sätt inte kunde presentera förslag som höll. Man måste, menar konstitutionsutskottet, arbeta med myndigheternas sakkunskap. Dessa lyder under regeringen och kan och ska styras. Men detta uteblev i det här fallet. Det är ett mönster som återfinns. Detsamma gäller bristerna i dokumentationen. Hur ska då Riksrevisionen och riksdagen kunna granska regeringen?

Att styra eller inte styra – det är frågan. I vår granskning av det militära samarbetet med Saudiarabien har vi inte hittat något som styrker att någon i regeringen eller Regeringskansliet varit delaktig i eller godkänt beslutet om SSTI:s bildande, finansiering eller tilltänkta roll. Men den så kallade Saudiaffären är så pass allvarlig att kritik måste riktas mot att regeringen inte hållit sig informerad och att styrningen därmed blivit bristfällig. I regeringens styrande funktion förutsätts det nämligen att regeringen följer myndigheternas verksamhet och agerar för att skaffa sig de nödvändiga upplysningarna även om myndighetens information är bristfällig eller uteblir.

Vi konstaterar att dåvarande försvarsministern Sten Tolgfors aldrig träffade generaldirektören för Totalförsvarets forskningsinstitut för att diskutera Saudiärendet, trots att det rörde känsliga och viktiga frågor som dessutom berörde samarbete med en annan stat. I stället för att noggrant följa ärendets utveckling sköt Forsvarsdepartementet ifrån sig frågan och gav de inblandade myndigheterna i uppgift att lösa situationen. Det gällde särskilt under 2008. Utskottets granskning visar här att regeringens önskan att hålla sig ifrån ärendet lett till allvarliga brister. Det har i förlängningen genom förhållandena i beredningsprocesser och besluts-

processer i myndigheter och Regeringskansliet skadat Sveriges internationella relationer.

Vår grundlag är tydlig. Det är regeringen som styr landet, och dess myndigheter lyder under regeringen. Det är en uppgift som regeringen inte kan ta på sig bara när man så önskar. Den gäller 24 timmar om dygnet. Den som har makten och av riksdagen har fått mandatet att utgöra landets regering måste sköta denna sin maktutövning hela tiden. Det framkom inte minst 2005 i konstitutionsutskottets granskning av dåvarande regerings hantering av tsunamikatastrofen. Ett enigt utskott kritiserade då regeringen, inte för vad den gjorde, utan för vad den inte gjorde. Också i Saudiärendet finns en brist vad gäller att kunna spåra de handlingar som legat till grund för beslutsprocesser.

Detta vetter emot tryckfrihetsförordningen, fundamentet för den fria debatten och granskningen av den offentliga verksamheten. Här konstaterar vi att Näringsdepartementet agerat fel när de på eget initiativ lämnat ut en handling till andra än dem som begärt ut handlingen. Det kan inte uteslutas att departementet agerade för att få ut sin version först, vilket missgynnade den journalist på Aftonbladet som ursprungligen hade begärt ut handlingen. Näringsminister Annie Lööf är ytterst ansvarig för hur hennes närmaste medarbetare har agerat i ärendet.

Regeringens och statsministerns snabbhet med att bortförklara missförhållandena med krav på höjd säkerhet och ökade krav från allmänhet och medier håller inte, för samtidigt som man är väldigt snabb med att få ut information som man gärna vill ha ut har alltför få åtgärder vidtagits för att anpassa Regeringskansliets diariesystem till dagens moderna krav på att göra uppgifter tillgängliga elektroniskt. Vi kommer under hösten att följa detta för att se att det reformarbete som statsministern utlovat verkligen kommer till stånd.

Herr talman! Vår insamling av material och våra utfrågningar visar på två tendenser i det styrsystem som regeringen Reinfeldt arbetar under. En tendens är att ibland inte styra och inte ta ansvar i enlighet med regeringsformen, ibland styra men utan den offentliga och opolitiska förvaltningen. Båda dessa förhållanden är konstitutionellt sett inte korrekta. Den andra tendensen är att bedriva en egen mediekommunikation på bekostnad av de principer som ligger i tryckfrihetsförordningens ord: ”Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att taga del av allmänna handlingar.”

Herr talman! Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 16 PER BILL (M):

Herr talman! Låt mig inleda med att å konstitutionsutskottets vägnar anmäla vårt nästan 1 000 sidor långa granskningsbetänkande i tre volymer. Det här är vår produkt. Det finns visserligen fyra reservationer från Alliansen, men vi tänker inte votera om dessa; vi tycker inte att det är riksdagens roll att överpröva den granskning som gjorts av KU.

Herr talman! Enligt regeringsformen 13 kap. 1 § ska vi ”granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning”. Det här är sjunde året som jag är med. Vi har haft som våra utgångspunkter att försöka vara sakliga i vår granskning av regeringen, vara konstitutionellt stringenta och relevanta, värna KU:s integritet och göra en rättslig

granskning som syftar till att utveckla regeringsarbetet och ge vägledning för framtiden, det vill säga att vara den goda revisorn.

Jag vill likt utskottets ordförande Peter Eriksson rikta ett tack till kansliet för allt jobb och de 1 000 producerade sidorna. Kristina Svartz, Peder Nielsen och övriga har gjort ett fantastiskt jobb.

Jag hoppas att ni får ett ordentligt sommarlov trots att många av er när vi andra är på badstranden ska börja dyka ned i Regeringskansliets olika protokoll för att se att den administrativa ordningen är god.

Herr talman! Vi har haft 22 ärenden att titta på. Ett var så dåligt att vi lade det åt sidan, och ett blev bordlagt. Vi har alltså ägnat oss åt 20 granskningsärenden varav vi i princip är överens i 16 av dem.

Egentligen kan man säga att det bara finns ett enda ärende där det finns oceaner av skillnader. Det är i Saudiärendet.

Som hobbystatistiker tycker jag möjligen att det var lite spännande att se att nio av de 20 KU-anmälningarna som vi har behandlat kommer från Miljöpartiet.

Herr talman! Vi försöker göra en granskning, bygga upp en analys och dra väl grundade slutsatser. Om man tar styrkta fakta som vi har fått genom att ställa skriftliga frågor, samla in material och ibland även göra utfrågningar gör vi sedan en samlad bedömning som ska vara juridisk.

Vi skickar viktiga signaler till Regeringskansliet. Ibland påtalar vi också brister i statsrådets tjänsteutövning. Vad vi inte vill göra är att använda ej styrkta påståenden, eftersom det leder till spekulationer som blir värdelösa för Regeringskansliets förbättringsarbete.

Vi är överens om mycket. Men i dag ska vi som vanligt debattera det som vi inte är överens om. På ett mycket övergripande plan kan man säga att det är två saker som bekymrar mig. Det ena är att det finns flera spekulationer i vårt granskningsbetänkande. Jag tycker också att det är oproportionerlig kritik. Det är spekulationer av typen ”mycket talar dock enligt utskottet för att”. Jag tror inte att den typen av spekulationer är någonting som gagnar det framtida regeringsarbetet.

När det gäller det andra har jag gått tillbaka 20 år i tiden och tittat på: Hur brukar KU uttala sig? Vi brukar säga ”att det finns brist”, ”bristande”, ”bristen”, ”brister”, ”bristerna”, ”bristfälligt”, ”brustit”, ”fel”, ”felaktigt”, ”felet”, ”felen” och ”missvisande”.

Ingen gång på 20 år har ordet ”skada” funnits med. Vi har ändå tittat på ärenden som tsunamikatastrofen. Där blev tusentals människor strand-satta, många dog, och ännu fler blev skadade. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen gjorde nästan ingenting de första dagarna. Det slutade med ”kritik”, men det slutade inte med att ”det har allvarligt skadat Sverige” eller något liknande. Samma sak gäller Bofors, Ebbe Carlsson och Telub. Alla de ärendena ledde till ”kritik”, men inte till ord som ”att det har allvarligt skadat Sveriges internationella relationer”.

En kvantitativ genomgång av KU:s ställningstaganden ger en annan bild. Det är att vi har fått en ökning av antalet kritikärenden sedan Peter Eriksson blev ordförande. Från att tidigare har legat på tre, två, ett och fyra oavsett om det har varit en borgerlig regering eller en socialdemokratisk regering har vi de senaste tre åren legat på tio, nio och sju. Det är nästan en fördubbling av antalet ärenden med kritik fast den totala mängden ärenden gått ned.

Herr talman! Jag tycker att vi ska vara rädda om konstitutionsutskottet och försöka göra ett omtag. Ska vi ha ett konstitutionsutskott ska vi vara rädda om det. Att chansa, använda omotiverade överord och att spekulera urholkar utskottets trovärdighet på sikt.

Låt oss därför i nästa års vårgranskning återgå till KU:s uppdrag så som det är beskrivet i KU:s lilla gröna. Det är en bok som vi gemensamt har tagit fram. Där kan man läsa: Konstitutionsutskottets granskning ska vara rättslig. Det är en politisk uppgift att genom granskningen av regeringsarbetet från rättsliga utgångspunkter vårda legalitetsgrundsatsen.

Anf. 17 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag reagerade på några saker som Per Bill sade. En intressant sak var att han hade ägnat sig åt sin hobbystatistik. Han påstod att vi nu kritiserar i större utsträckning än vad som har varit fallet tidigare. Det kan hända att det stämmer. Man kan också tänka sig att det har viss betydelse att under den förra mandatperioden var det en borgerlig regeringsmajoritet. I dag har vi en minoritetsregering.

Som jag sade i mitt anförande är det svårt för regeringspartierna att granska sina egna partivänner. Det är alldeles uppenbart för den som följer konstitutionsutskottets granskningsärenden. Det är lätt att hamna i en försvarsposition och att agera som försvarsadvokat i stället för som granskare eller den gode revisorn, som Per Bill gärna talar om.

Det får man ha viss förståelse för. Men vi i oppositionen försöker göra en granskning på riktigt. Det har antagligen också en viss betydelse för resultatet att det nu är en minoritetsregering. Det har varit minoritetsregeringar tidigare. Jag har suttit i KU under 90-talet. Det var också då tuff kritik mot regeringen som satt i minoritet.

Jag tror att KU:s majoritets ställningstaganden kanske blir något mer rimliga att se på när vi har minoritetsregeringar. Det är också skillnaden i politiska bedömningar, som inte helt går att komma ifrån, som har betydelse för hur man ska se på KU. Det är grundmaterialet och offentligheten som skapar legitimiteten i systemet snarare än våra egna slutsatser.

Anf. 18 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Jag har i mitt hobbystatistikarbete, som naturligtvis inte håller någon akademisk kvalitet, ändå gått tillbaka till 1998. Då hade man kritik i tre ärenden, året därpå tre, året därpå fyra och året därpå sju och därefter tre, fyra, tre, ett, tre, fyra, tre, tre och fyra. Sedan kommer din tid som ordförande med åtta, nio och den här gången sju.

Det är möjligt att det är ett för litet material. Men här finns det i stort sett minoritetsregeringar hela tiden med undantag för fyra år under förra mandatperioden. Nog tycker jag ändå att jag har fog för mig att säga att det ser ut som att vi nästan haft en fördubbling av ärendena med kritik under de senaste tre åren.

Då har vi ändå haft olika typer av minoritetsregeringar under 11 av dessa 15 år.

Anf. 19 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att det blev en ökning från förra mandatperioden, när vi hade en majoritetsregering. Men frågan är,

när det gäller ett sådant här litet material som Per Bill har tagit fram: Är det bra eller dåligt? Vad innebär förändringen?

Som jag ser det måste envar göra den bedömningen själv. Journalister och allmänhet får titta själva, lyssna på diskussionen och se i materialet om man tycker att den kritik som vi har är rimlig. Det är inte vi som ska avgöra vad som är rätt och fel i detta, utan vi gör våra bedömningar, och i och med det får andra ta över.

Anf. 20 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Det är alldeles korrekt. Vi har också försökt visa på de ställen där vi tycker att kritiken bygger på spekulationer snarare än på fakta.

Vi ska göra vårt bästa för att få ut en bild till såväl journalister som allmänhet om att det finns några fall där regeringen och enskilda statsråd får kritik på grund av brister. Men det finns också andra fall, där vi tycker att spekulation har bidragit till onödig kritik.

Anf. 21 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Herr talman! Per Bill och reservanterna, Alliansens partiföreträdare, menar att konstitutionsutskottet inte har utrett vilken påverkan på Sveriges förbindelser med andra länder som regeringens hantering av Saudi-händelserna har haft.

Låt oss gå till de recit som vi blev överens om. Jag kan referera till några punkter. Det finns till exempel en bedömning på s. 272 som har sin utgångspunkt i vad statsrådet Tolgfors säger till utskottet: Det saudiska missnöjet riskerar att orsaka utrikespolitisk skada som kunde drabba såväl pågående försäljningsförhandlingar som andra militära och civila handelsrelationer som Sverige har byggt upp under årtionden. Att man inom Regeringskansliet bedömde att risken för utrikespolitisk skada var allvarlig framgår också av det skriftliga material som överlämnats till utskottet.

Förre krigsmaterielinspektören Andreas Ekman Duse säger på s. 282: Däremot var det helt klart att man från saudisk sida tillmätte den här affären mycket stor betydelse, och man gjorde kopplingar mellan den svenska attityden och den här affären i andra relationer mellan Sverige och Saudiarabien. Eftersom det var klart att den svenska relationen med Saudiarabien bedömdes som viktig handlade det givetvis om att inte agera i onödan på ett sådant sätt att man störde relationerna.

Vi har menat att i anslutning till de föreskrifter i sekretesslagen som gör det möjligt att hemligstämpla material har det på det sättet framträtt förhållanden som visar att processen, särskilt under vissa perioder, har varit av det slag att det i sin förlängning har lett till skada för rikets internationella relationer.

Anf. 22 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Jag har bara läst Saudiärendet, så jag känner inte till detaljerna. Andreas Norlén kommer att debattera detta senare.

Man kan ändå konstatera – framför allt om man lyssnade på partiledardebatten som vi hade i den här kammaren för ett par dagar sedan – att roten till allt det onda är det MOU som den socialdemokratiska regeringen skrev någon gång under det sista året den hade makten. Det var allde-

les för långtgående, och det lovade Saudiarabien alldeles för mycket. Jag skulle vilja säga att det är roten till det onda.

Sedan har det skett minst sagt konstiga saker på FOI. Detta skulle man kunna skriva en dålig agentroman om – pengar i plastpåsar och startande av misslyckade företag. Men det är inte någonting som regeringen vare sig har känt till eller på något sätt medverkat i.

Det är till och med så – om jag läste rätt i handlingarna – att inte ens generaldirektören för FOI visste om att några personer startat ett bolag med konstiga syften.

Anf. 23 BJÖRN VON SYDOW (S) replik:

Herr talman! Även under den fas som så småningom ledde fram till formella regeringsbeslut finns oklarheter. Vid våra utfrågningar av statsråd och statssekreterare fick vi inte fram vem eller vilka som läst eller tagit del av FOI:s förslag. Det berörde bland annat SSTI.

Vi har också konstaterat att beredningsordningen hos Regeringskansliet och Totalförsvarets forskningsinstitut har varit ostyrd och närmast okontrollerad från regeringens och statsrådets sida. Här ligger förhållanden som i sin förlängning har lett till skada för rikets internationella relationer. Det är just detta att regeringen har försökt hålla denna fråga borta. Den gick inte in med en tydlig riktlinje för hur MOU:et skulle hanteras. Det gäller särskilt under åren 2007–2008.

I verkligheten blev situationen den att Inspektionen för strategiska produkter förklarade att den kommer att motsätta sig ett genomförande på det sätt som Totalförsvarets forskningsinstitut hade föreställt sig. Här hade det varit önskvärt att regeringen hade gått in och varit den instans som tog i denna frågeställning och såg till att det inte blev den otydlighet, ovilja och misstänksamhet som skapades på den andra sidan. Det är detta som i sin förlängning har lett till skada för rikets internationella relationer.

Anf. 24 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Att regeringen har försökt hålla frågan borta är en speulation, återigen. Det har inte visats, och vi har inte kunnat läsa det i några slutsatser.

Det har skett en del konstigheter på FOI. Men vi tittade på bolaget SSTI och tog in årsredovisningarna. Företaget har haft ungefär 200 000 kronor i omsättning under tre år. Det är inte mycket bomber och granater man kan sälja för 200 000 kronor. Vi har haft en generaldirektör som säger att hon inte visste om att bolaget har funnits. Hur skulle försvarsministern, även om han hade ätit frukost, lunch och middag med generaldirektören varje dag, ha kunnat få reda på att bolaget SSTI fanns om generaldirektören själv inte visste om det?

Anf. 25 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! Granskningen av årets anmälningar till konstitutionsutskottet är klar. Presskonferens hölls för två veckor sedan, och många medier toppade nyheterna med KU:s resultat. Det är förstås glädjande att granskningen anses viktig och intresserar många. I grunden handlar KU:s granskning om att utveckla svensk demokrati.

I veckan som gick lärde jag mig ett nytt uttryck, lixmåttet. Det är ett mått på läsbarhetsindex där lägre tal betyder lättare text. Jan Björklund bedöms enligt detta mått vara den mest lättförstådde partiledaren. Jag funderade då på vad KU:s granskningsbetänkande kan ha för lixmått. KU-text är ofta krånglig och kanske lite torr. Det är som om det utvecklats ett KU-språk under åren. Varför har det blivit så? Går det att göra KU:s slutsatser mer lättillgängliga? Är det önskvärt?

Många gånger lyckas medierna skapa uppmärksamhet kring KU:s slutsatser. De använder ofta starka ord. Påpekanden av utskottet kan bli tolkade som att KU rasar. En slutsats om att något har brustit blir till att ministern prickas. För den som lyssnar på debatten kan det vara bra att bli upplyst om att det är medierna som delar ut prickar, inte KU. KU:s roll är att i efterhand se om regeringen och dess företrädare fullgjort sina konstitutionella förpliktelser. Med förmånen att kunna vara efterklok kan KU också ta fasta på om det finns något att säga för att ge vägledning för framtiden.

Att lixtalen för KU-betänkandena blir så höga kan nog ha sin förklaring i att KU måste vara precist. Jag gick tillbaka till de rapporteringar som skedde för ett år sedan i det som då kallades för Saudiaffären. Man kan där hitta formuleringar som inte är tillräckliga för KU:s syfte. Det kunde stå: svenskarna diskuterar ett upplägg. Men exakt vem av dem med svensk nationalitet som var med i diskussionerna är en fråga som KU behöver få ett svar på. Det skrivs i medierna att myndigheten gjorde något. För KU:s ställningstagande är det avgörande om det var några medarbetare vid myndigheten som hade gjort något eller om det var myndigheten. Fanns det mandat från regeringen, och vad bestod det av? Detta gör att KU-granskningens lixtal ökar, och det måste vi leva med för att utskottet ska kunna fullgöra sin uppgift, nämligen att inte bara väcka uppmärksamhet utan också kunna stå för noggranna slutsatser om hur statsråden har skött sin tjänsteutövning och hur handläggningen gått till i regeringsärendena.

Även i år har vi fått en diskussion om huruvida KU klarar sin roll att hålla isär den konstitutionella granskningen och partiernas olika intressen och åsikter i sakfrågor. Jag läste protokollet från den förra riksdagsdebatten, och den diskussionen fördes även då. Är det rimligt att tro att politik inte letar sig in i KU-granskningen? Det går inte att komma ifrån att vi alla är politiker. Det är väl just detta att vi kommer med olika bakgrund och perspektiv som gör att vi ser på verkligheten med olika ögon. Men några saker har vi ändå att hålla oss till.

Ställningstaganden bör baseras på vad vi kan belägga. Vi ska bedöma ärenden utifrån vad vi vet och inte vad vi tror.

KU:s ledamöter måste vara noga med att de uttalanden som de gör ligger inom det område som lagen anger är KU:s uppgift. Påpekanden om vad regeringen ska och inte ska göra ska kunna hämta stöd i lagen. Under årets granskning har vi fått en hel del överskottsinformation, men om den information som framkommit inte är konstitutionellt relevant har KU ingen anledning att ha åsikter om detta.

KU:s ledamöter måste hålla sinnet öppet och inte ta ställning innan processen är färdig. Anmälningarna utgår från att något kan vara fel och måste granskas. Inte sällan är anmälan en mediehändelse i sig själv. Då kan det vara mer medialt spännande att kunna bekräfta att fel verkligen

begåtts, men att komma fram till att det inte finns något att anmärka på ur ett KU-perspektiv kan vara lika viktigt. Det kan ge lika mycket konstitutionell vägledning som ett påpekande att ett fel har begåtts. Det är faktiskt också en nyhet om KU kommer fram till att saker inte har varit så som många har trott.

En hel del information i år har varit sekretessbelagd. Det handlar om utrikessekretess och försvarssekretess. KU har mycket långtgående befogenheter att begära in uppgifter, och det har vi använt oss av i Saudiärendet. Dokument på säkert totalt 1 000 sidor har begärts in, varav vissa hemliga. Tio personer har frågats ut i slutna utfrågning, varav två på skyddad telefonlinje för att möjliggöra utfrågningar med personer som befunnit sig utomlands. Vi har under granskningens gång gemensamt försökt att släppa på sekretessen för att vara så öppna som möjligt. Samtidigt återstår en del sekretessbelagt material, och i vissa fall spelar den informationen roll för våra ställningstaganden. I stora drag återspeglar dock betänkandet väl vad granskningen har fått fram.

I år har det varit 22 anmälningar, varav 20 lett till granskningar. I de allra flesta ärendena finns det inget att anmärka mot regeringen. Det är vi överens om. I några fall har vi ansett det vara värt att ge en kommentar eller ett medskick. I två ärenden står KU samlat och kräver bättring av regeringens företrädare. Det handlar om kulturministern, som skrivit brev till Skånes landshövding, och om hanteringen av besparingar inom försvaret.

Låt mig kort säga något om ärendet som gäller kulturministern. Det visar hur noga en minister måste vara när det gäller hur han eller hon kommunicerar. En minister ska förstås kunna vara en varm personlighet, men det går inte att bortse från att ministern alltid bär med sig sin statsrådsroll, med den makt det innebär, och därför måste tänka sig för i sina kontakter. Detta gäller inte minst med representanter i offentlig verksamhet.

Det finns några reservationer i betänkandet. I vissa fall handlar det om skilda syner på vad KU ska uttala sig om eller på vilket sätt. Det gäller exempelvis i ärendet om Näringsdepartementet. Våra olika skrivningar handlar inte om vem som vill vara mest för öppenhet. Vi är alla överens om att offentlighets- och sekretesslagen måste följas. Vi ger inte heller olika kraftig kritik mot de fel som faktiskt begåtts. Det handlar i stället om att vi tycker att partier låter de rättesnören jag tidigare talat om få för mycket resår, det vill säga att vissa partier tänjer på eller går utanför ramarna för vad KU bör göra.

Jag tänkte stanna med inledningen där. Debatten återkommer till de olika granskningsärendena.

Enligt lagboken ska KU, minst en gång per år, meddela riksdagen vad utskottet har funnit värt att uppmärksamma vid sin granskning. Därmed anmäler jag årets KU-granskning till kammaren.

Anf. 26 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Det väckte viss uppmärksamhet när jag vid konstitutionsutskottets presskonferens efter justeringen av vårt granskningsbetänkande för fjorton dagar sedan kritiserade Socialdemokraterna i utskottet för att deras gruppleddare, Björn von Sydow, inte deltog i beslutet i fråga om den nuvarande regeringens och Sten Tolgfors agerande i Saudiara-

bienärendet. Jag tycker att denna fråga är principiellt viktig och vill ta upp den här ytterligare.

Frågan kom upp på konstitutionsutskottets sammanträde i förra veckan när ordföranden tog upp den kritik jag riktade mot Socialdemokraterna.

Jag har stor respekt för Björn von Sydows erfarenhet och det sätt på vilket han aktivt deltagit i utskottets arbete vid ett tjugotal sammanträden och vid ett tiotal utfrågningar, de flesta hemliga av sekretesskäl, för att utreda om den nuvarande regeringen skött frågorna om vapenexport till Saudiarabien på ett acceptabelt sätt.

Björn von Sydows erfarenhet som tidigare försvarsminister hade ett särskilt värde vid granskningen, som jag ser det, eftersom han väl känner till de förutsättningar som en försvarsminister och en regering har i sådana här situationer. Eftersom hans tid som försvarsminister ligger mer än tio år tillbaka i tiden var vi i utskottet vid granskningens påbörjande överens om att han inte var att betrakta som jävig i det här ärendet.

Det som orsakat min reaktion är att Björn von Sydow var närvarande på justeringssammanträdet men att Socialdemokraterna vid justeringen av det här ärendet ersatte Björn von Sydow med en ersättare som inte tidigare deltagit i sammanträdet och inte till någon del deltagit i granskningen av detta ärende. Ytterligare en socialdemokratisk ledamot hade vid justeringssammanträdet en ersättare som inte hade deltagit i granskningen.

Jag är väl medveten om att det enligt riksdagens regler är möjligt att som ordinarie ledamot i utskottet låta sig ersättas av en suppleant vid behandlingen av ett visst ärende i utskottet. Men jag anser att man bör fråga sig om det är lämpligt att göra det, speciellt när det gäller prövning av ansvarsfrågor. I detta fall handlar det om prövningen av tidigare försvarsministern Sten Tolgfors ansvar för hanteringen av vapenexport till Saudiarabien.

Som jag ser det framstår det för personer utanför riksdagen som märkligt att en ersättare som inte alls deltagit i en mycket omfattande granskning får fälla avgörandet när det gäller Sten Tolgfors ansvar.

Visst, det är ett politiskt beslut och inte ett domstolsbeslut. I en domstol som prövar ansvarsfrågor måste de som beslutar ha deltagit i hela ärendets behandling. Annars blir domen ogiltig. Men även politiska beslut behöver, som jag ser det, tas på ett ansvarsfullt sätt. Jag tycker att det känns provocerande mot det statsråd som får kritik om beslutet tas av personer vilka inte till någon del deltagit i den mycket omfattande granskning som ligger till grund för beslutet, särskilt när den ordinarie ledamoten, som utfört granskningen, finns med på sammanträdet utan att delta i beslutet.

Som sagt: Jag har stor respekt för Björn von Sydow, men jag anser att riksdagen bör tänka igenom om våra arbetsformer i ett ärende som det här är i överensstämmelse med vad folk förväntar sig av oss som riksdagsledamöter.

Herr talman! Det fanns redan förra sommaren en mediebild av att dåvarande försvarsministern, Sten Tolgfors, var ansvarig för de missförhållanden inom FOI som då, genom läckor av hemliga handlingar, blev kända. När vår granskning nu visat att han inte varit inblandad i FOI:s interna arbetsmetoder, med bolagsbildning och hemlig finansiering, har

han i stället genom KU:s majoritet fått ta ansvar för att han inte engagerat sig tillräckligt mycket i myndighetens arbete.

Vår arbetsform där det ingått medieintervjuer efter varje hemlig utfrågning har, som jag uppfattat det, lett till att det gjorts tidiga uttalanden och mycket spekulationer som byggt på en granskningsmässig och av sekretesskäl mycket ofullständig bild av vad som framkommit vid granskningen.

KU ska värna meddelarfriheten, men uttalanden i ett tidigt skede av en granskning leder lätt till att det blir politiskt svårt att senare ändra sig när nya uppgifter kommer fram.

Som jag ser det har det här bidragit till att tidigare försvarsministern Sten Tolgfors fått en orättvis kritik från utskottets majoritet. Utskottets majoritet har, som jag ser det, varit fångad i sin egen retorik. Är det inte fel på det ena sättet måste ministern ha gjort fel på ett annat sätt.

Vi bör, som jag ser det, överväga om de arbetsformer vi använt i utskottet i samband med de hemliga utfrågningarna varit lämpliga och dra slutsatser av detta.

Anf. 27 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! Jag tänkte säga några ord om utskottets arbetsmetodik. Vi är en demokrati. Vi är inte en meritokrati. Vi sitter här som ledamöter för att vi har fått ett politiskt förtroende. Men vi behöver tillgång till kvalificerad personal, och det har vi. De som arbetar på kansliet finns där uteslutande för att de verkligen har meriter.

När det kommer in en granskningsanmälan och vi börjar arbeta är det ett slags växelverkan mellan kansliet och ledamöterna. Vi kommer överens om vilka frågor som ska ställas, vilka som kanske inte ska ställas och hur de ska bedömas.

Under arbetets gång sammanställs en berättelse om det här, den så kallade reciten. Den växer fram utifrån det sätt som den föredragande har uppfattat ärendet på och ska naturligtvis spegla vad som har framkommit under granskningen på ett så korrekt sätt som möjligt.

För att berättelsen ska vara väl avvägd och sammanhållen är det nästan en förutsättning att den har en och samma upphovsman och författare.

Jag vill naturligtvis väldigt gärna se en berättelse som jag i alla delar känner igen och som jag i alla delar förstår och som på ett lättfattligt och logiskt sätt leder fram till det ställningstagande som jag själv tycker är lämpligt.

Det är någonting som vore optimalt och möjligt om vi hade *ett* parti i riksdagen. Nu har vi inte det. Nu har vi åtta.

Jag kan tänka mig att när den här berättelsen, reciten, utformas på kansliet kan säkert allihop av oss tycka att den i stort sett väl speglar vad som har framkommit under granskningen. Möjligtvis skulle företrädare för ett parti gärna vilja lyfta fram ett område. Företrädare för ett annat skulle kanske vilja lyfta fram ett annat område. Och någon skulle kanske vilja se saken klädd i en annorlunda språkdräkt.

Men den här berättelsen ska också kunna läsas av folk som inte alls har varit med i det här. De ska kunna förstå den, och de ska kunna bedöma det här utifrån förhållandet mellan reciten och ställningstagandet. Då är det viktigt, när någon läser den här reciten, att begreppen används konsekvent. Det förutsätter nästan att man har en och samma författare.

Jag tycker att de arbetsformer som vi har här är väldigt bra. Vi kan fullgöra vårt politiska uppdrag, och vi har tillgång till mycket kvalificerad personal. Därför, som jag ser det, är det synnerligen önskvärt att den här arbetsmetodiken får vara kvar och att den avvikelser vi såg i ett av årets ärenden var just ett undantag.

Anf. 28 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Denna dag i riksdagen är vikt för granskningsdebatten, det som fram till 1968 kallades för dechargede-batten, av franskans décharge, som betyder avlastning, om det är någon som tycker att det är avlastande den här dagen.

Ordet decharge betyder i detta sammanhang beviljad ansvarsfrihet för fullgjort uppdrag och betecknar en av parlamentet beviljad ansvarsfrihet för regeringens medlemmar. Det är alltså den på detta sätt vunna ansvarsfriheten som benämns decharge.

I denna betydelse förekommer ordet decharge i 1810 års riksdagsordning, § 76, där det står:

”Allt hvad riksdagen efter granskning godkänt eller lämnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit decharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af ny riksdag i samma mål vara tillåten”.

I den nu gällande regeringsformen 13 kap. 1 § föreskrivs att KU ”ska granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning”.

KU:s lilla gröna, som det har refererats till tidigare, RFR14, *Konstitutionella kontrollfunktioner*, fungerar som en handbok för oss i denna granskning. På s. 11 nämns det att KU 1968 framhöll – och det har vi att följa sedan dess – att grundtanken är att granskningen ska vara administrativ och inte politiskt inriktad.

Enligt grundlagspropositionen 1973:90, s. 415 är granskningen numera inriktad på en rättskontroll och administrativ praxis.

Granskningen ska i första hand vara inriktad på att kontrollera om statsråden i sin tjänsteutövning och Regeringskansliet vid sin handläggning av regeringsärendena har följt gällande regler och vedertagen praxis. Vid underlåtenhet att handla prövas frågan om skyldighet att handla förelåg enligt regler och praxis.

De bakgrundsregler som i första hand åsyftas när det gäller granskningen är procedur- och kompetensreglerna i regeringsformen och riksdagsordningen, det vill säga reglerna om lagrådsremiss, normgivningskompetens och propositionsavlämnande. Men det kan också vara fråga om materiella lagbestämmelser som regeringen tillämpar vid beslut i förvaltningsärenden, till exempel bestämmelser i utlänningslagen, plan- och bygglagen och sekretesslagen.

Konstitutionsutskottet iakttar stor försiktighet med att uttala sig på ett sådant sätt att det blir fråga om en överprövning i sak av ett enskilt ärende. Normalt sett lägger sig KU inte i den materiella bedömning som regeringen har gjort. Vi prövar alltså inte om regeringen har gjort rätt, och vi kan inte, varken i förväg eller i efterhand, gå in och göra en politisk bedömning och anvisa en politisk väg.

Herr talman! Det är givetvis verklighetsfrämmande att bortse från att konstitutionsutskottet är ett politiskt organ. Det är sammansatt av valda

ledamöter som alla har ett politiskt uppdrag. Vi har som ledamöter politiska motiv för vårt handlande i riksdagen. Det måste man räkna med även när det gäller vår granskning.

Att de ledamöter som tillhör ett regerande parti under granskningens gång kan sträva efter att tillföra ärendet uppgifter som talar till förmån för det statsråd som granskas är legitimt och fullt begripligt. Så har det varit under alla år som jag har haft inblick i KU:s arbete. Det har varit i två omgångar under den här mandatperioden och en tidigare.

Partiloyaliteten behöver inte vara något problem förrän vid själva bedömningen. När vi begär in material, när vi ställer frågor, när vi försöker få ett sådant material som också tar upp det som talar för ett statsråds oskuld, då är det legitimt. Men vid bedömningen finns det inget utrymme alls för partipolitiska avväganden.

Enligt regeringsformen ankommer granskningen på utskottet. Det finns därför grund för att hävda att granskningen utförs av utskottets ledamöter och att deras roll som företrädare för sina partier i detta sammanhang inte utan vidare sammanfaller med vad en sådan roll i övrigt kan innebära.

Det är inte förvånande om det även vid en konstitutionell granskning från rättsliga utgångspunkter, så som det ska vara, görs särskilda bedömningar – det sker ju också vid våra domstolar. Det kan vara lekmän som gör en annan bedömning än vad den juridiskt utbildade gör och tvärtom.

Inte heller är det förvånande om sådana skiljaktigheter någon gång visar sig utfälla efter partilinjerna. Ju mindre entydigt ett rättsligt beslutsunderlag är, desto större blir utrymmet för den beslutandes eget omdöme.

Detta, herr talman, är alltså gränserna för KU:s granskning. Det är viktigt för riksdagens egna ledamöter att veta om dessa gränser, för då slipper vi se anmälningar till KU som ligger utanför vårt kompetensområde. Vi tror att detta och regelverket i den lilla gröna har inneburit att antalet KU-anmälningar har minskat. Vi noterar att nära hälften kommer från ett enda parti som råkar ha ordförandeskapet i KU. Annars har det varit en stor minskning och genomgående en bättre kvalitet bland anmälningarna.

Så till två saker som ska lyftas upp här och annat som får skjutas längre fram i debatten.

I granskningsärendet *Brev från kulturministern till Skånes landshövding* anför utskottet att det framstår som klart att kulturministerns avsikt inte var att försöka påverka länsstyrelsen. Det finns emellertid utrymme för en ökad tydlighet från kulturministerns sida i fråga om åtskillnad mellan det privata agerandet och agerande i tjänst. Den opinionsyttring som ärendet gäller har, konstaterar utskottet, hanterats enligt en annan ordning än den ordinarie. Med detta hoppas vi att inte få se fler brev på KU:s bord.

I granskningen av utrikesministerns agerande med anledning av Kronofogdemyndighetens ärende om verkställighetsåtgärd mot rysk egendom i Sverige gör utskottet bedömningen att orienteringen av myndigheterna om sakens utrikespolitiska betydelse i enlighet med 10 kap. 13 § regeringsformen faller under förbudet mot ministerstyre såsom vi finner det i 12 kap. 2 § regeringsformen.

Vid en sådan orientering måste således en viss återhållsamhet iakttas när det gäller uttalanden som rör myndighetsutövning mot enskild eller

tillämpning av lag. Om avsikten är att påverka myndighetsutövning mot enskild eller tillämpning av lag kan uttalandet vara att se som ett avsteg från reglerna vi finner i 12 kap. 2 § regeringsformen. Det är inte godtagbart från konstitutionella utgångspunkter.

Samtidigt faller det, menar vi i utskottet, inom ramen för orientering av myndigheten att utrikesministern eller Utrikesdepartementet i förekommande fall uttalar sin bedömning av om Sveriges förhållande till en annan stat, i det här fallet Ryssland, eller till en mellanstatlig organisation skulle påverkas av det aktuella ärendet. I dessa orienteringar finns det vidare en viss marginal för utrikesministern eller Utrikesdepartementet att lämna sin bedömning av en aktuell sakfråga.

Jonas Åkerlund tog upp frågan om reciten, alltså den bakomliggande sammanställningen av material och texter som vi har för vårt ställningstagande. Han menade att reciten hade politiserats – så förstod jag honom, han får själv förklara sig – genom att vi från Alliansen ville ha in mer text i reciten.

Reciten är alltså en förhållandevis kort text. Den måste för att kunna rymmas i vårt betänkande vara så pass innehållsrik så att vi kan göra ett ställningstagande utifrån den. Men den får inte vara så lång att den helt enkelt blir opraktisk. Man måste koka ned dessa hundratals, kanske tusentals sidor som vi har haft till vårt förfogande.

Här påstår Jonas Åkerlund att reciten skulle ha varit kortare. Vi i Alliansen tycker att det var bra att vi fick med en del saker som annars inte skulle ha kommit till allmänhetens kännedom. Det är inte hemliga uppgifter. Det är inte uppgifter som är känsliga, men likväl bör de lyftas med. Det är ett enigt utskott som lägger fram den här texten, och även Jonas Åkerlund har alltså satt sitt namn under den.

Jag vill vidare, tillsammans med Per-Ingvar Johnsson, säga att det är hedervärt att Björn von Sydow inte satte sitt namn under utskottets betänkande i delen om Saudiarabien. Vad hans skäl är och varför han gjorde detta får han själv utveckla. Vi kan notera att han var med under hela granskningen men sedan valde att inte göra det. Det är hedervärt och ingenting han ska kritiseras för.

Däremot är det anmärkningsvärt att det vid justeringstillfället kommer in sådana som inte alls har deltagit i granskningen. Det vore önskvärt om så inte var fallet i fortsättningen.

Anf. 29 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Det jag försökte säga är att när vår kanslipersonal utformar reciten så gör man det självständigt men utifrån den växelverkan vi har haft hela tiden. Jag tror att det vore väldigt bra om vi samtliga avhåller oss från att falla för frestelsen att tycka att reciten skulle kunna passa just vårt eget syfte bättre. Det fungerar kanske om det är ett parti, som jag nämnde, men jag tror att det blir väldigt svårt om åtta partier ska försöka utforma en recit som ska få det egna ställningstagandet att framstå som det enda vettiga.

Jag tror att det bästa för oss är att vi lever med att reciten kanske inte alltid passar oss som hand i handske utan att vi har en ofullkomlighet. Ska vi börja ta som rutin att ha långa diskussioner om hur reciten ska se ut tror jag att vi sänker KU:s anseende, för då avhänder vi oss möjligheten att få det riktigt professionella arbete som kansliet ger oss.

Det här är ett område som vi inte bör göra föremål för diskussioner annat än naturligtvis vid felaktigheter. Kansliet är inte felritt. Det kan vara någon lapsus. Det kan stå något fel. Naturligtvis kan vi ha synpunkter på det, men som skedde i år, det vill säga att man kommer med väldigt många förslag till förändringar och heller inte bara småsaker, fungerar kanske om det är ett parti som gör det, men det kommer inte att fungera om åtta partier gör det.

Anf. 30 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag tacka kansliet för ett gott arbete under det gångna året. Inte minst i detta ärende har det varit svårt att omfatta allting. Det var ett utomordentligt stort material som skulle kokas ned. I den nedkokningsprocessen, som var absolut nödvändig, fanns synpunkter på att man från Alliansens sida ville lyfta in saker som annars inte blev tillräckligt belysta.

Jag har erfarenhet från snart sagt alla riksdagens utskott, och det är inte ovanligt att reciten är föremål för en diskussion. Man lägger till eller drar ifrån och förtydligar. Även KU gör det. Den här gången var det ett enormt stort material. Sammanlagt handlar det kanske om två A4-sidor – mer var det inte som lades till utöver det som kansliet hade gjort.

Anf. 31 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Jag har stor förståelse för att man, när man läser reciten, skulle vilja se den annorlunda utformad. Det är inte det frågan gäller. Men det kanske vi vill allihop, och då tror jag att saken blir ogörlig. Jag tror att det är bättre att vi lär oss leva med att i någon liten utsträckning använda oss av möjligheten att påverka reciten, men inte på det sätt som skedde i år. Det fungerar bara om ett parti gör det. Det fungerar inte om vi gör det allihop.

Anf. 32 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Det är ett lagarbete i KU. Vi gör detta lika mycket. Jonas Åkerlunds ord väger lika tungt som ordförandens, mitt eller någon annan ledamots ord. Vi måste alla bidra. Någon av ledamöterna tog ett extra stort ansvar och läste in ett stort material – kanske mer och grundligare än andra hade gjort. Att det återspeglar sig i att man ville komplettera det material som reciten innehöll ska inte kritiseras, utan det innebär tvärtom att allmänheten får en bredare bild än vad den annars hade haft.

Anf. 33 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Det känns lite som om den här debatten har utvecklats till två parallella debatter. Jag börjar med debatt nummer ett, granskningen av konstitutionsutskottets arbete och dess ledamöter.

Jag har inte varit med och justerat betänkandet, trots att jag i stor utsträckning har varit med i själva beredningen av ärendet. Jag hade inte kännedom om att det fanns synpunkter på att man kunde vara frånvarande vid justeringstillfället och att någon annan skulle gå in. Ska vi diskutera det vidare ska vi kanske förbereda ett sådant ärende på ett bättre sätt än att ta upp frågan här. Min ersättare har varit med och juste-

rat, och hon har också i viss mån varit med i beredningen av ärendet. Det var alltså inte första gången hon deltog.

Nu tänker jag övergå till den andra debatten, som handlar om granskningsbetänkandet där vi granskar regeringen och statsrådets tjänsteutövning.

Som jag uppfattar det, och som jag tycker att Björn von Sydow också förtjänstfullt redogjorde för, är temat för granskningen i år myndigheters eget ansvar – och regeringen vet ingenting. Regeringen skriver regleringsbrev, och sedan är man klar.

Jag tycker att det är en problematisk hållning. Vi kommer säkert att återkomma till den flera gånger under dagens debatt.

Jag tänker inte lyfta fram några större, övergripande grejer här, utan jag tänker kommentera en del av de ärenden som vi inte kommer att diskutera djupare längre fram. Jag kanske ska påpeka att jag gör det i egenskap av politiker. Jag är inte jurist eller nämndeman och kan inte göra någon annan bedömning än en politisk värdering av de saker vi har lyft fram. Här kommer jag inte att säga exakt det som står, utan jag kommer utifrån min politiska uppfattning att kommentera saker som jag har sett och reflekterat över, så att det är klart från början.

Jag börjar med ärendet som handlar om regeringens tillsättande av insynsråd. Migrationsverket var under 2012 utan insynsråd i ett halvår. Det kan tyckas vara en kort tid. Man hade innan det förlängt mandatperioden för det insynsråd som redan satt. Man tog sju månader på sig från den tid då man hade satt stopp för nomineringarna innan man tillsatte ett nytt insynsråd.

Utskottet har konstaterat att det inte har skett något formellt fel. Det är regeringen som beslutar om att ett insynsråd ska finnas. Det är alltså regeringens eget beslut. Samtidigt kan vi konstatera att det finns skäl att ha insynsråd. Om regeringen har bestämt sig för att ha ett insynsråd har det funnits anledning till det beslutet. Det kan inrättas insynsråd när det till exempel är särskilt angeläget att medborgare och politiker har insyn i verksamheten eller när verksamheten har breda kontaktytor mot många olika grupper. Då är insynsrådets uppgift att utöva insyn och ge myndighetschefen råd.

För Migrationsverkets del har regeringen angett att insynsrådet företäder ett medborgerligt uppdrag och utövar det allmännas insyn. Regeringen har bedömt att det behövs.

Även när regeringen själv beslutar att inrätta ett insynsråd grundar sig beslutet på en bedömning av ett behov. Utifrån det är det anmärkningsvärt att regeringen inte ser till att få inrättandet av ett insynsråd att fungera. Det var inte så att alla ledamöter plötsligt hoppade av i insynsrådet. Det var ett helt planerat byte av folk i insynsrådet, och regeringen borde kunna planera bättre än så.

Jag vill också kommentera ett ärende som gäller hanteringen av två svenska medborgare som utlämnats från Djibouti till USA. Där är utskottet också överens i bedömningen.

I januari i år rapporterade medierna att en utlämning av svenska medborgare hade skett från Djibouti till USA i november 2012. Det framgick i medierna att det var oklart om Utrikesdepartementet hade agerat för att få personerna överförda till Sverige. Det fanns också uppgifter i medier-

na som tydde på att regeringen och Utrikesdepartementet hade varit inblandade och på något sätt godkänt ett utlämnande till USA.

Här har utskottet konstaterat att det inte finns något som tyder på att UD har agerat på ett felaktigt sätt i ärendet. Man har följt gällande regelverk, och en utlämning till USA är en fråga mellan Djibouti och USA. Man har också erbjudit det stöd och den konsulära hjälp som dessa personer har rätt och möjlighet att få. Det finns inget fel i agerandet där.

Däremot finns det anledning att kommentera Utrikesdepartementets presschefs uttalande i ärendet när det uppmärksammades i medierna. Det är problematiskt om en presschef i ett departement bedömer och dömer folk som inte är utredda och ställda inför rätta.

Presschefen sade att regeringen inte kan friskriva männen ”på samma sätt som man friskriver vanliga demokratiska journalister”. Vidare sade presschefen: ”Därför att det inte är riktigt lika hedervärt och moraliskt att syssla med terroristaktiviteter och vara med i en organisation som planerar bombdåd.”

Så kan man tycka om man vet att det är så. Men här är det fråga om personer som faktiskt är föremål för en juridisk process. Det är personer där vi inte vet att det är så. Det är personer som begav sig till Somalia 2008. Då pågick en väpnad konflikt i landet. De kan ha varit med och stridit där. Mycket tyder på det. Det var inte så att al-Shabab var stämplad som terroristorganisation. Vi vet faktiskt inte vad personerna har gjort. De är föremål för en juridisk bedömning. Att då som presschef uttala sig på det sättet om personer som kan behöva hjälp från UD framöver är anmärkningsvärt.

Vissa granskningsärenden är lite skojigare än andra. När det uppdagades att kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth hade skrivit brev igen var det lite kul. Utskottet hade en utfrågning med ministern. Då trodde jag att hon skulle förklara sig med att hon inte riktigt hade tänkt sig för, att hon inte skulle göra så igen om det kom brev från andra bekanta.

Jag kan konstatera att jag blev förvånad när det verkade som att ministern över huvud taget inte förstod problemet. Det är riktigt illa och allvarligt. Det handlar om att en flyktig bekant till kulturministern har skrivit ett brev till ministern med synpunkter på en infekterad fråga som hanteras av Länsstyrelsen i Skåne län. Eftersom brevskrivaren är en bekant vidarebefordrar ministern brevet till landshövdingen i Skåne. Brevet hanteras alltså på ett annat sätt än andra personers brev. Det tycker inte utskottet att hon ska göra. Det är vi också helt ense om.

Problemet är att brevet specialbehandlas. Ministern förklarar att hon brukar försöka svara på brev som kommer. Det är bra, och det har inte någon av oss haft synpunkter på. Det är rimligt att svara på brev.

Jag kan tycka att det hade varit rimligt om hon till exempel hade svarat ungefär så här:

Tack för brevet! Det var intressant läsning, och visst kan man säga att det i vid mening är en kulturfråga. Men det är inte en fråga som vi hanterar i Kulturdepartementet, så jag uppmanar dig att i stället skriva till Länsstyrelsen i Skåne. Med vänlig hälsning, Lena.

Jag hade en lite annan formulering vid utfrågningen, och jag kan försöka mig på fler formuleringstips om ministern behöver det.

När jag under utfrågningen frågade varför hon helt enkelt inte hade skrivit något i den här stilen svarade ministern att hon skickade brevet för

information. ”Misstaget som gjordes här var att det inte registrerades”, sade ministern.

Senare i utfrågningen lyftes åter frågan upp om att den här personens brev hade fått en annan behandling än brukligt, och ministern påstod att det är brukligt att svaren till brevskrivare registreras på departementet och att hon var ledsen för att det inte gjordes i det här fallet.

Visst – brev ska registreras. Men det stora problemet är fortfarande att detta brev fick en speciell behandling beroende på att brevskrivaren var bekant med ministern. Det är riktigt allvarligt, och det är ett problem som hon tyvärr inte verkar uppfatta. Jag hoppas att personer runt om ministern kan förklara det här och att hon tar sig en allvarlig funderare på hur hon framöver ska behandla och hantera alla dessa brev som ramlar in till och ut från departementet.

Fråga om regeringens uppfyllande av Sveriges åtagande i FN:s klimatkonvention (avsnitt 1.2)

Anf. 34 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Den här granskningsfrågan är en efterbörd från klimatkonventionen och Köpenhamnskonferensen där man kom överens om att de rika länderna ska betala lite mer pengar och resurser för åtgärder internationellt till de fattigare länderna för att vi ska kunna komma överens och få en enighet om att göra någonting åt klimatproblemen, problemen med de ökade utsläppen och klimateffekterna av det.

I överenskommelsen kom man överens om någonting som kallades ”new and additional”, alltså ”nya och additionella medel”, som vi har skrivit i vår text i utskottet. ”Additionella” betyder väl någonting som är i närheten av plus, om jag ska försöka fortsätta översättningen i Karin Granbom Ellisons anda. Man skulle kanske också kunna säga ”nya och utökade medel”. Det var det man kom överens om i Köpenhamn.

För svensk del handlar det om ganska stora medel, miljarder kronor, på ett stort antal år som vi skulle satsa för att göra vår del.

Efter överenskommelsen blev det en ganska märklig diskussion under flera år: Vad betydde egentligen det här? Många, särskilt inom miljörelsen och en hel del fattiga länder, tyckte att det rimligtvis måste betyda att det skulle komma fram nya pengar. Men i Sverige kom det inte fram så mycket nya pengar just i denna fråga.

Till slut kom det fram i en interpellationsdebatt, om jag minns rätt, här i riksdagen mellan Anders Borg och en miljöpartist att man på Finansdepartementet hade en definition där man ansåg att eftersom vårt bistånd är mer än 0,7 procent av bni behöver vi inte lägga till nya och utökade medel, utan nya och utökade medel betyder i vårt fall att det inte behövs några nya och utökade medel. Det är lite krångligt, kan man tycka.

När vi nu har fått det här på vårt bord och vi ställer frågor till Finansdepartementet och Anders Borg hänvisar man till att också internationellt finns diskussionen om att det egentligen räcker med att man klarar 0,7 procent av bni i bistånd och att man inte behöver föra in medel utöver det.

Problemet i sakfrågan är att det inte finns någon tydlig definition. Det har inte funnits någon tydlig definition i klimatöverenskommelsen efter

Köpenhamn, och därför har man kunnat se det på lite olika sätt. Man kan hänvisa till en definition som några anses ha men som inte finns stipulerad någonstans.

Vi har från konstitutionsutskottet sagt att vi anser, ”med hänvisning till frågans betydelse och de budgetmässiga konsekvenser” – det handlar alltså om miljarder – ”som skilda tolkningar innebär, att ett förtydligande borde övervägas och i så fall redovisas för riksdagen i t.ex. budgetpropositionen”.

Det är någonting som jag starkt vill understryka. Det är inte bra att vi har en offentlig debatt som handlar om många miljarder kronor där vi inte riktigt vet vad överenskommelsen egentligen betyder och hur vi ska tolka det här. Man borde från Finansdepartementets och regeringens sida ha varit tydlig: Så här gör vi vår definition. Då hade debatten underlättats. Då hade riksdagen kunnat ha bättre diskussioner. Och om man ville ha en annan definition hade man då kunnat hävda den definitionen i stället.

Det är vad majoriteten säger.

Minoriteten, alltså regeringspartierna, tycker inte att det här är något problem, vad jag förstår.

Anf. 35 LENA SOMMESTAD (S):

Herr talman! Som Peter Eriksson redan har visat lyfter frågan om Sveriges åtaganden i klimatkonventionen upp viktiga frågor. Detta ärende handlar, precis som många andra ärenden vi diskuterar här i dag, om tydlighet och klarhet i regeringens styrning. Men frågan lyfter också upp principiella frågor om hur Sverige driver utrikespolitik. En allt viktigare fråga i svensk politik är hur vi ska kunna granska hur regeringen internationellt driver utrikespolitik och inte minst klimatpolitik i detta fall.

Jag tänkte fördjupa den bakgrund som Peter nyss gav, den granskning som vi har gjort i konstitutionsutskottet och det lite större politiska sammanhang som denna fråga ingår i och sedan landa i slutsatsen och vad den betyder.

Det var 1992 som Sverige undertecknade klimatkonventionen, som bland annat innehåller principen om att industriländerna ska tillföra nya och additionella medel till det globala klimatarbetet. De nya resurserna ska användas för att stödja utvecklingsländerna så att de trots sin fattigdom ska kunna uppfylla sina klimatåtaganden.

Löftet om nya och additionella medel upprepades i det beslut som senare togs vid klimatmötet i Köpenhamn 2009, som kallas Köpenhamnsackordet, och året därefter i en överenskommelse i Cancún i Mexiko.

Politiskt är löftet om nya och additionella medel en av de centrala grundbultarna i klimatkonventionen. Ända sedan konventionen beslutades 1992 har utvecklingsländerna drivit kravet att klimatfinansiering ska vara ny och additionell, det vill säga ska inte ges på bekostnad av utvecklingsbistånd. Frågan handlar ytterst om förtroendet mellan industriländer och utvecklingsländer, och därför har den också varit en nyckel i förhandlingsarbetet. Kan utvecklingsländerna verkligen lita på att industriländerna, som de har lovat, satsar de extra resurser som behövs, eller kommer satsningen på klimatåtgärder att gå ut över bistånd och fattigdomsbekämpning?

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Fråga om regeringens
uppfyllande av
Sveriges åtagande i
FN:s klimatkonvention*

Under senare år har frågan om additionalitet, att lägga till pengar i klimatfinansiering, blivit alltmer omdebatterad i Sverige, som Peter Eriksson nämnde. Miljöorganisationerna har debatterat den intensivt, och den har också debatterats intensivt politiskt. Så har det blivit framför allt därför att Sverige har gjort nya, stora åtaganden i klimatmötena i Köpenhamn 2009 och i Cancún 2010.

Anmälan till konstitutionsutskottet utgår också från de senaste årens utveckling. Anmälaren noterar att beloppet som går till klimatfinansiering har halverats i budgeten för år 2013 och att pengarna dessutom helt och hållet tas från biståndsbudgeten. Han frågar sig då om detta verkligen står i överensstämmelse med Sveriges folkrättsliga åtaganden och om statsministern har brustit i sin styrning av regeringens arbete.

Utskottets viktigaste slutsats är, som ni nyss hörde, att det faktiskt inte finns någon klar definition av begreppet ”nya och additionella medel”, ”new and additional”. Det finns varken internationellt eller nationellt, utan begreppet definieras på olika sätt. Därmed har utskottet inte heller funnit att regeringen har agerat i strid med Sveriges folkrättsliga åtaganden i frågan.

Förhållandet att någon gemensam definition inte finns är självklart centralt ur KU:s synvinkel när vi granskar detta konstitutionellt, men det finns samtidigt skäl att påminna om att det faktum att regeringen inte har agerat i strid med Sveriges folkrättsliga åtaganden inte gör frågan mindre viktig ur politiskt eller demokratiskt perspektiv, tvärtom. Hur en regering i ett industriland som Sverige väljer att tolka ett centralt men omtvistat begrepp som ”nya och additionella medel” är ett ställningstagande som i hög grad påverkar relationer till andra länder, och i det här fallet inte minst till utvecklingsländerna. Det är också ett ställningstagande som har betydelse för klimatdebatten på hemmaplan.

Valet av definition stadfäster en principiell hållning i en av vår tids stora politiska frågor. Den kan också få direkt och stor påverkan på statens budget. Det är just med hänvisning till frågans stora betydelse och de stora budgetmässiga konsekvenser som skilda tolkningar kan innebära som utskottet menar att ett förtydligande av begreppet ”nya och additionella medel” borde övervägas och i så fall redovisas för riksdagen, till exempel i budgetpropositionen.

Jag vill understryka betydelsen av det förslag som KU lägger fram. Poängen med ett förtydligande av begreppet är att det kan bidra till att både riksdag och medborgare på ett bättre sätt kan följa och utvärdera regeringens internationella klimatpolitik. I detta ligger ett viktigt demokratiskt värde.

En bättre definition av centrala begrepp i ett internationellt avtal, i det här fallet ”nya och additionella medel”, kan också bidra till att främja en mer välinformerad och konstruktiv demokratisk debatt om Sveriges internationella åtaganden inom ramen för de avtal som regeringen ingår.

Slutligen är en tydligare definition också till gagn för dialogen mellan regering och riksdag. Det är viktigt att en debatt i en så central fråga som Sveriges uppfyllande av åtaganden enligt FN:s klimatkonvention inte brister i klarhet på grund av olika uppfattningar om hur ett centralt begrepp ska tolkas. Man bör kunna skilja på vad som är rättsligt bindande åtaganden i ett internationellt avtal och vad som handlar om politiska prioriteringar.

Svensk demokrati blir alltmer sammantvinnad med en global och multilateral politisk agenda, och då bör vi också, menar jag, överväga att utveckla våra arbetsformer så att vi på bästa sätt kan hantera en sådan förändring.

Anf. 36 SEDAT DOGRU (M):

Herr talman! Sverige är en av de mest generösa givarna av offentlig klimatfinansiering i världen. Utskottet konstaterar att klimatkonventionen inte anger några sifferfatta finansiella åtaganden. I konstitutionsutskottets granskning har det konstaterats att det saknas enighet på nationell och internationell nivå om hur begreppet ”new and additional”, alltså ”nya och additionella” eller ”nya, ytterligare” – vi hörde att de föregående talarna använder egna översättningar – ska definieras.

Begreppet är komplext och förekommer i många olika förhandlingar. Någon rättsligt bindande definition finns inte.

Enligt en rapport från OECD är Sverige näst bäst i världen på bistånd mätt i bruttonationalinkomst. Vi ska vara stolta.

Insatser görs runt om i världen för att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Klimatbiståndet för 2013 är enligt prognos på totalt 2 ½ miljard kronor. Två av dessa miljarder utgörs av ordinarie klimatåtgärder inom ramen för Sveriges utvecklingsarbete medan resterande 500 miljoner utgörs av tidsbegränsade klimatsatsningar, bland annat i de allra fattigaste och värst drabbade länderna, exempelvis fattiga länder i Afrika. Främst investeras det då i fungerande ekosystem, hållbart jordbruk och tillgång till friskt vatten.

Herr talman! Av granskningen har framkommit att regeringen inte har ingått någon rättsligt bindande överenskommelse som innebär ett åtagande för Sverige att bidra med medel till klimatåtgärder i fattiga länder. Vidare har utskottet i sin granskning inte funnit att regeringen har agerat i strid med Sveriges folkrättsliga åtaganden i den aktuella frågan.

Näringsdepartementets hantering av begäran om att ta del av allmänna handlingar m.m. (Avsnitt 4.2)

Anf. 37 PER BILL (M):

Herr talman! Vi i Sverige ska vara stolta över vår tryck- och yttrandefrihet och våra grundlagar, och vi ska värna offentlighetsprincipen. Vår demokrati mår bra av att granskas. Insynen i den offentliga verksamheten skapar garantier mot maktmissbruk och ger möjlighet till påverkan.

Det här ärendet handlar om utlämnande av allmänna handlingar. En journalist på Aftonbladet begärde ut en sammanställning över alla departementens internrepresentation. Två fel begicks, det ena under utlämnandet och det andra vid utfrågningen.

Den första bristen var att ett utkast till sammanställning lämnades ut till *Ekot* och *TT* efter att statssekreteraren på Näringsdepartementet intervjuats den 8 augusti 2012. Aftonbladets journalist fick ut den färdiga sammanställningen först dagen efter. Det var fel.

Den andra var att näringsministern vid den första utfrågningen i KU omedvetet lämnade en felaktig uppgift till utskottet. Även om det skedde

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Fråga om regeringens
uppfyllande av
Sveriges åtagande i
FN:s klimatkonvention*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

omedvetet bär näringsministern ansvar för att uppgifter som lämnas till KU är korrekta.

Grundprincipen om öppenhet i statsförvaltningen är och ska vara central för Regeringskansliet. I 1 kap. 9 § regeringsformen kan man läsa att de som begär ut allmänna handlingar ska behandlas lika. I det här fallet blev inte Aftonbladets journalist likabehandlad, och det är en brist som vi påtalar.

Det gäller två brister. Man skulle kunna tänka sig att vi kunde ha blivit överens i det här ärendet, men tyvärr smög det sig in några spekulationer från de fyra oppositionspartiernas sida som gjorde att vi inte riktigt kunde vara med hela vägen. Det är spekulationer med formuleringar av typen ”sannolikt var föranledd av”, och vi tycker inte att det är KU:s jobb att gissa.

Jag vill i det här sammanhanget också peka på att det har funnits brister i Regeringskansliet. KU har påtalat det, och JO har också påtalat det. Statsministern berättade i utfrågningen i KU att han tar detta på stort allvar och att åtgärder kommer att sättas in. Just nu håller man på att analysera vad JO:s kritik föranleder för åtgärder. De problem som har funnits med diariet på UD är nu nära att lösas. Det är bra nyheter.

Anf. 38 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! Under denna punkt behandlar konstitutionsutskottet hur hanteringen av begäran att få ut allmänna handlingar har fungerat i vissa fall. Det handlar alltså om offentlighetsprincipen, att handlingar inte bara ska vara offentliga i teorin utan att de också skyndsamt och effektivt ska göras tillgängliga för den som vill få del av dem.

Den svenska liberalismens fader, den österbottniske prästen Anders Chydenius, spelade en avgörande roll för offentlighetsprincipens genombrott vid 1766 års riksdag.

Rätten att ta del av offentliga handlingar är avgörande på flera sätt: för att granska den politiska makten och de enskilda beslutsfattarna, för att få fram kunskap om vad som fungerar bra och dåligt i stat och förvaltning, för att upptäcka om beslut har fattats på felaktig grund och för att motverka vänskapskorruption och allmänt slöseri med skattemedel.

Det är naturligtvis av största vikt att Regeringskansliet är en förebild för andra myndigheter vad gäller att hantera förfrågningar om att få allmänna handlingar utlämnade. Inget onödigt dröjsmål ska tolereras, utan en begäran ska alltid hanteras skyndsamt.

Samtidigt är Regeringskansliet en komplex verksamhet, och många förfrågningar är av sådan art att uppgifter kan behöva sammanställas från många olika håll.

I samband med utlämningen måste också i många fall en sekretessprövning göras. Uppgifter som var för sig kan verka oskyldiga kan om de läggs bredvid varandra avslöja saker om den centrala statsledningen och dess arbete. Detta, som man kan kalla pussläggning, är något som utskottet ska titta vidare på under kommande höstgranskning.

Både konstitutionsutskottet och JO har tidigare uttalat kritik mot Regeringskansliets hantering av allmänna handlingar. Om en förfrågan gäller en omfattande sammanställning av uppgifter måste Regeringskansliet sträva efter att lämna ut handlingarna successivt vartefter de blir

klara. Det måste finnas en tydlig ordning även för att hantera komplicerade förfrågningar.

Jag konstaterar att statsministern inför konstitutionsutskottet uttalat att han tar denna kritik på stort allvar, vilket jag välkomnar. Jag är också nöjd med att vissa åtgärder redan har vidtagits och ser fram emot att frågan om UD:s diarium förhoppningsvis snart får en lösning. Jag utgår dock också från att mer kommer att göras framöver.

När det sedan gäller Näringsdepartementets hantering av en begäran från en journalist om att få ta del av allmänna handlingar noterar jag några saker.

För det första konstaterar ett enigt utskott att likhetsprincipen i regeringsformen innebär att företrädare för massmedierna liksom andra enskilda ska behandlas lika.

Det var alltså fel av Näringsdepartementet att lämna ut ett utkast till en sammanställning över internrepresentation till vissa redaktioner innan den lämnades ut till den journalist vid en annan redaktion som först hade begärt att få del av just denna sammanställning.

Sådant ska inte förekomma, och jag konstaterar också att näringsministern och utskottet är överens om detta.

För det andra är det naturligtvis mycket viktigt att de uppgifter som lämnas till konstitutionsutskottet alltid är korrekta.

Vid näringsministerns första utfrågning med utskottet lämnades en felaktig uppgift. Det ska förstås inte förekomma, och näringsministern har själv beklagat detta.

För det tredje ger ingenting i utskottets granskning underlag för antagandet att näringsministern medvetet lämnade den felaktiga uppgiften. Tvärtom beskrev näringsministern under den andra utfrågningen utförligt omständigheterna bakom det inträffade, och bad om ursäkt. Med tanke på uttalanden som har förekommit i debatten tycker jag det är viktigt att notera detta.

Skillnaden i Alliansens och oppositionens ställningstagande i denna fråga handlar alltså inte i så hög grad om vad som har gjorts fel utan mest om bedömarens egen upprördhet.

Anf. 39 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Vi är i konstitutionsutskottet överens om kritiken mot att en pressekreterare på Näringsdepartementet under sommaren 2012 lämnade ut en handling som hade begärts ut av en journalist på Aftonbladet till en journalist på *Dagens Eko* dagen innan Aftonbladet fick handlingen.

Regeringskansliet uppger att utlämnandet skett till *Dagens Eko* i tron att handlingen, som avsåg representation på samtliga departement, redan var utlämnad till Aftonbladet av Regeringskansliets förvaltningsenhet – alltså att det var ett misstag.

Det konstitutionsutskottets och Justitieombudsmannens granskning av Näringsdepartementet i huvudsak har visat är att Näringsdepartementet skött utlämnandet av allmänna handlingar från register och annat på ett bra sätt.

Justitieombudsmannen konstaterar att handlingar som begärts utlämnade från Näringsdepartementet har lämnats ut samma dag eller dagen efter att begäran kommit in. Det är i enlighet med de krav på snabbt ut-

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

lämnande av allmänna handlingar som Justitieombudsmannen har. Det är den allmänna bilden, men visst har det begåtts misstag i andra avseenden.

Vi är i utskottet överens om att näringsministern under utfrågningen felaktigt uppgav att den tidigare nämnda handlingen inte skulle ha överlämnats till *Dagens Eko*. Vi som deltog i utfrågningen noterade att det var rättschefen på Näringsdepartementet som gav ministern denna, som det senare skulle visa sig, felaktiga uppgift under utfrågningen när ministern fick en fråga om det.

En minister är ansvarig för de felaktigheter som medarbetarna på departementet gör – naturligtvis också för detta misstag.

Under granskningen av Näringsdepartementets utlämnande av allmänna handlingar har det förekommit en ganska omfattande datumexercis. Som jag ser det bör frågor om diarieföring och datumfrågor i allt väsentligt klaras ut i den skriftliga kommunikation som regelmässigt föregår utfrågningar av ministrar.

Diarie- och datumfrågor är inget som en minister normalt ska behöva ägna sig åt, varken i sitt departement eller under konstitutionsutskottets utfrågningar. Men givetvis är det en ministers ansvar att se till att de som har hand om dessa frågor sköter sin uppgift korrekt.

Näringsminister Annie Lööf har tagit på sig att fel har begåtts. Jag anser dock att de felaktigheter som har framkommit getts helt orimliga proportioner i den granskning som gjorts och i en hel del uttalanden som också gjorts i medierna i denna fråga.

Anf. 40 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Vi har redan hört ärendet beskrivas ganska ingående. Jag vill dock rekapitulera att det i vår granskning har framkommit att företrädare för Näringsdepartementet, under Annie Lööf, efter de intervjuer som statssekreteraren hade med *Ekot* och TT den 8 augusti 2012 lämnade ut ett utkast till sammanställning över departementets interna representation. Denna sammanställning gällde hundratals olika uppgifter, och begäran hade gått till alla departement. Det är alltså *ett* fel som har hittats från hela förvaltningen, så långt som utskottet vet.

Journalisten vid Aftonbladet fick ut den färdiga sammanställningen först dagen efter intervjuerna i *Ekot* och TT. Det var fel; så skulle det inte ha varit. Alla ledamöter i utskottet delar därför åsikten att Näringsdepartementet skulle ha lämnat handlingarna till *Ekot* och TT först efter att Aftonbladets journalist hade fått del av den, eller samtidigt, men inte så att Aftonbladet blev förfördelat.

Näringsministern har medgett felet. I själva verket har hon bett om ursäkt för det – elva gånger, om jag räknade rätt. Hon anser att Näringsdepartementet borde ha säkerställt att handlingen lämnades ut till den journalist som begärt ut den innan den lämnades till någon annan.

KU och JO har tidigare uttalat kritik mot Regeringskansliets hantering av allmänna handlingar. Vid utskottets utfrågning anförde statsministern att Regeringskansliet tar den kritik som uttalats av KU på stort allvar. I detta sammanhang vill vi betona vikten av att verksamheten organiseras så att offentlighetsprincipen upprätthålls.

En omständighet som har framkommit vid granskningen är att behovet av sekretessprövningar har vuxit under senare tid. Mängden fram-

ställningar har ökat, och det är vanligare med mycket specifika beställningar av sammanställningar. De blir många och frekventa.

Vi vet också att om man lägger samman många uppgifter som finns i Regeringskansliet och som i sig kan verka harmlösa och oskyldiga kan man göra en kartläggning av den centrala statsledningen. Därför måste det vara en sekretessprövning. När det gäller sammanställningar kan prövningen behöva göras i flera steg. Ändå är det mycket viktigt att det sker skyndsamt, vilket utskottet menar.

Samtidigt måste Regeringskansliet försäkra sig om att de uppgifter som lämnas ut är korrekta. Regeringskansliet måste sträva efter att successivt lämna ut handlingarna vartefter de blir klara utan att visa mannamån.

Vi utgår från att det påbörjade förbättringsarbetet påskyndas. Vi kan notera att flera åtgärder redan har vidtagits. Vid utfrågningen framkom det att en särskild kommunikationschef har anställts, och det finns tankar om att sammanställningar ska hanteras av en särskild grupp medarbetare inom förvaltningsavdelningen, allt för att det ska ske snabbare.

Så till det oavsiktliga fel som Annie Lööf gjorde. Vi som var närvarande vid utfrågningen såg att hon, när hon fick frågan om *Ekot* hade fått uppgifterna eller inte, inte visste. Hon stannade till ett ögonblick och vände sig till sin bisittare, och efter det att hon hade inhämtat någon upplysning, oklart vilken, svarade hon att *Ekot* aldrig hade fått uppgifterna.

Det var en felaktig uppgift. Vi och särskilt ordföranden försökte pressa henne och fråga: Var det inte dina medarbetares fel att det blev så här olyckligt? Men hon tog upprepade gånger på sig hela ansvaret och skyllde inte ifrån sig. Trots att det hade varit lätt att säga ”Jag fick felaktiga uppgifter” sade hon: Jag tar på mig det hela och fulla ansvaret. Det ska också vägas in när vi påpekar bristerna.

Skillnaden mellan den text som majoriteten av oppositionen har lagt fram och den text som har lagts fram av allianspartierna är att allianspartierna avhåller sig från antaganden och insinuationer och till och med osakligheter.

Det står i den text som oppositionen har lagt fram att departementet ”inte [kan] ha varit omedvetet om att journalistens framställan sannolikt var föranledd av det intresse han ... hade”. Vad som sannolikt gäller eller inte gäller kan inte KU ta ställning till. Man säger vidare: ”Det går inte att utesluta ...” Vad som går att utesluta eller inte går att utesluta är inte sakliga skäl att grunda kritik på.

Anf. 41 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Detta är ett av de granskningsärenden där vi har haft anledning att uttala skarpast kritik. Det handlar dels om utlämnandet av handlingar, dels om hur Näringsdepartementet har agerat kring utlämnandet av handlingar och Annie Lööfs uttalanden vid våra utfrågningar.

Det börjar med att Aftonbladet begär ut handlingar från Näringsdepartementet och också från andra departement, tror jag. Men innan Näringsdepartementet lämnar ut handlingar till Aftonbladet delar man självmant – utan att någon har efterfrågat det – ut de handlingar som Aftonbladet skulle få till inte bara *Ekot* utan också TT.

Det står klart i strid med regeringsformen att agera på det sättet. Man ska agera på ett sakligt och opartiskt sätt. Det innebär i det här fallet att

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

man ska lämna ut handlingarna till Aftonbladet först och att man sedan kan lämna ut dem till alla möjliga andra. Men den som har begärt ut handlingen måste få den först.

Det agerandet kan naturligtvis från Annie Lööfs sida i våra utfrågningar förklaras som att det var ett misstag, att det inte var meningen att det skulle gå till så, att man inte visste om att det hade lämnats ut och så vidare. Hon sade också att handlingarna inte hade lämnats ut alls innan de gick till Aftonbladet. Tyvärr kunde vi senare visa, genom att *Ekot* presenterade hur det var, att uppgifterna från Annie Lööf var felaktiga.

Jag tycker att det är väldigt allvarligt att en minister och partiledare i en utfrågning i konstitutionsutskottet lämnar direkt felaktiga uppgifter och att det går att visa och styrka på ett så uppenbart och tydligt sätt – att det sker under granskningen av regeringen, direkt till utskottet.

Man kan hävda att det beror på ett misstag. Men en minister är faktiskt ansvarig och ska inte lämna felaktiga uppgifter på det sättet. Annie Lööf har bett om ursäkt för det. Jag tycker att man får säga att det är bra: Okej, ministern ber om ursäkt i frågan. Men tyvärr visar det sig sedan att det kanske var flera uppgifter som var felaktiga. Och hela historien som näringsministern berättar kring vad som hade hänt minskar i trovärdighet när det visar sig att flera uppgifter inte var riktigt sanna.

Nu tycker representanter för regeringspartierna att vi ändå måste tro på vad ministern säger. Men måste vi göra det i det här fallet?

De klagar också på att vi spekulerar. I det första fallet, som både Per Bill och jag tror Tuve Skånberg tog upp, skriver vi att ”journalistens framställan sannolikt var föranledd av det intresse han som journalist hade av sammanställningen i just det nyhetsskede då han eftersökte den”. Det tycker de är en spekulation från utskottet. Men det är ju en underdrift. Detta är helt uppenbart. Det har stått på alla möjliga ställen, och journalisten har berättat vad som hade hänt och varför han eftersökte detta. Men vi har inte själva haft någon direkt kontakt med journalisten, och därför är det en så försiktig skrivning. Det är ingen spekulation. Det är löjligt med en sådan kritik.

Det andra som ni kritiserar är att vi säger: ”Det går inte att utesluta att departementet agerade för att få ut sin version först, och det skedde på ett sätt som missgynnade den journalist som hade begärt ut handlingen.”

Ja, det är precis vad vi säger: Det går inte riktigt att utesluta att det faktiskt var på ett annat sätt än som näringsministern berättade. Hennes trovärdighet i de här frågorna är kraftigt undergrävd, eftersom hon inte har gett riktiga uppgifter, och då kan man inte riktigt utesluta att det faktiskt var så som det ser ut. Den historia som näringsministern berättar är betydligt mindre trovärdig och sannolik än att departementet medvetet försökte hantera och agera och därför lämnade ut detta till TT och *Ekot*. Men det är möjligt att Annie Lööf har rätt på den punkten. Det ska man inte utesluta, och det gör vi inte heller i vår text.

JO kritiserar Näringsdepartementet men framför allt Regeringskansliet när det gäller utlämnandet av allmänna handlingar. Organisationen och systemet för att hantera allmänna handlingar uppfyller inte tryckfrihetsförordningens krav. Det är mycket allvarligt. Det är också i linje med det som konstitutionsutskottet tidigare har uttalat när det gäller Utrikesdepartementets hantering av diarier och hur man hanterat sekretessfrågor.

Här tycker jag att vi har en av de viktigaste kritiska synpunkterna i hela granskningsbetänkandet. Vi måste få ordning på Regeringskansliets hantering av utlämnandet av allmänna handlingar och diarieföringen. Hela det systemet är statsministern ansvarig för.

Regeringskansliet måste höra till dem som är bäst på att sköta dessa frågor och inte till dem som är sämst i hela Sverige. Jag tycker att det är bedrövt när man tänker på att myndigheter, kommuner, länsstyrelser och andra runt om i hela Sverige ska sköta sig och följa tryckfrihetsförordningen och offentlighetsprincipen men att Regeringskansliet inte klarar av det. Här måste det till en snar och snabb förbättring för att se till att regeringen följer våra egna grundlagar. Någoting annat är inte okej.

I och med att Näringsdepartementet inte har följt grundlagen, att statsministern genom att man inte har ett system för att hantera utlämnande av allmänna handlingar inte heller har följt grundlagen och att näringsministern har lämnat felaktiga uppgifter till utskottet har vi här, tycker jag, den allvarligaste och viktigaste kritiken i hela vårt granskningsbetänkande. Jag tycker att det är bra att vi är överens om huvuddelen av den kritiken.

Anf. 42 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Vi har just begått ett fel. Eftersom talmannen är den högste chefen i riksdagen är talmannen delansvarig för det fel som Peter Eriksson och jag just har begått när vi intog fel talarstolar.

Skämt åsido: Jag har några funderingar på anförandet från ordföranden i konstitutionsutskottet. Det talas om den skarpaste kritiken. Går vi tillbaka till KU:s lilla gröna, som vi gärna ofta gör, är vi där ganska tydliga med att vi påtalar brister och inte ägnar oss åt lokutioner, det vill säga att ministern inte helt kan undgå kritik, att ministern får lite kritik, att ministern får ganska mycket kritik, att ministern får smisk på fingrarna. Vi har inte denna typ av lokutioner. Det är min första lilla reflexion.

Ordföranden i konstitutionsutskottet frågar: Måste vi tro på ministern? Svensk rättstradition bygger på oskuldspresumtion. En osannolik berättelse, säger ordföranden i KU.

Jag tyckte att näringsministern båda gångerna när hon kom till KU var öppen och ivrig att berätta sin historia. Jag måste säga att hon hade stor otur att två av hennes medarbetare på olika sätt klantade sig. Hon tog på sig det fulla ansvaret för dessa två klantigheter. Det brukar i många andra organisationer kallas för gott ledarskap att man inte pekar finger åt den tjänsteman som gör ett fel. Jag tycker snarare att näringsministern visade just på ett stort ledarskap och en öppen attityd och att hon förtjänar kritik bara därför att hennes medarbetare gav henne felaktiga uppgifter.

Anf. 43 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det tycks vara så att Annie Lööfs medarbetare gav henne felaktiga uppgifter. Men det är en spekulation med Per Bills sätt att resonera. Det vet vi ingenting om. Det är bara vad någon säger. Men Per Bill tar för givet att det var på det sättet, och det var kanske på det sättet.

Men denna spekulation visade sig vara felaktig vid ett annat tillfälle här, om man utgick från detta sätt att resonera.

*Gransknings-
betänkande*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

Jag tror att näringsministerns närmaste medarbetare har agerat på ett mycket klandervärt sätt. Om han sedan har gett felaktiga uppgifter till Annie Lööf eller inte vet vi egentligen inte. Men Näringsdepartementet har agerat på ett felaktigt sätt mot grundlagen. Skulle detta sätt att hantera uppgifter och lämna ut handlingar spridas i Regeringskansliet eller på andra myndigheter är vi mycket illa ute. Då undergräver vi offentlighetsprincipen kraftigt, alltså om det blir okej och rimligt att en myndighet skickar en handling till någon annan än den som har begärt den innan den som har begärt den har fått ut den. Sedan säger man att det var ett misstag och att man inte riktigt visste att den inte hade gått ut.

Jag tycker att det är viktigt och bra att KU agerar tydligt och skarpt i denna fråga.

Anf. 44 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att Aftonbladets journalist skulle ha fått denna sammanställning först. Det stämmer till eftertanke att Näringsdepartementet kunde lämna ut den fastän den inte var kontrollerad och färdig och att det gick att lämna ut den innan Aftonbladets journalist hade fått den. Det är vi helt överens om. Där gäller det att hitta bättre rutiner.

För övrigt är väl den stora skillnaden att jag lever efter oskuldspresumtionen: Om någon ger en trovärdig beskrivning av vad som har hänt tror jag på den personen tills motsatsen är bevisad, och jag tycker inte att motsatsen är bevisad.

Anf. 45 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Den här gången gav Annie Lööf en berättelse, och man kan tänka att den var trovärdig. Men tyvärr sprack historien. Det visade sig att den inte var riktig.

Efteråt kan man fundera på om denna berättelse fortfarande är trovärdig. Jag tycker inte riktigt det. Man kan i alla fall inte utesluta att även andra delar i denna historia var felaktig.

Anf. 46 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Det är olyckligt att KU:s ordförande använder ord som "löjligt" om den kritik som vi har riktat mot majoritetstexten.

Det är också oroväckande att han försöker misstänkliggöra vad vi med egna ögon såg. Jag sitter så placerad i Skandiasalen att jag inte är mer än fyra meter bort. Jag såg hur Annie Lööf stannade upp inför frågan om departementet hade lämnat ut uppgifter till *Ekot*. Hon visste inte det. Hon frågade sin bisittare. Han svarade, och hon sade: Nej, vi har inte lämnat ut uppgifterna.

Detta bygger inte på spekulation. Jag såg det med egna ögon. Det gjorde för övrigt även ordföranden själv.

Ordföranden drar nu stora växlar och säger att det är flera uppgifter som är felaktiga. Vi har hittills talat om en uppgift. Ordföranden får leda det andra i bevis innan han beskyller Annie Lööf för fler uppgifter. Vi ska bara ta upp det som vi alla är överens om blev fel och kritisera det.

Är det möjligen så att Annie Lööf bedöms med andra mått än andra personer som vi har frågat ut? Jag vågar inte gissa eftersom det skulle vara spekulation. Men jag konstaterar att hon är kvinna och att hon är

ung. Skulle Carl Bildt ha bedömts, hanterats och kritiserats på samma sätt? Det är min fråga till ordföranden.

Anf. 47 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att detta är lite speciellt. Jag har aldrig varit med om något liknande, nämligen att en ledamot i KU går upp i talarstolen och talar om vad någon eventuellt har sagt till bisittaren. Vi har utfrågningarna ord för ord. Vi kan inte hålla på att spekulera i vad de utfrågade har sagt till och fått för svar från bisittarna under utfrågningarna. Det är ett helt orimligt sätt att hantera saker och ting.

Vi måste vara starkt kritiska när det kommer felaktiga uppgifter till konstitutionsutskottet på detta sätt.

Det är inte heller bara vi – Justitieombudsmannen har också granskat det här ärendet och också fått ofullständiga uppgifter i precis samma ärende. Det kan inte ses som en slump, utan det har faktiskt kommit medvetet på olika sätt. Från vem är jag inte mannen att säga, men det har kommit både felaktiga uppgifter till konstitutionsutskottet och ofullständiga uppgifter till Justitieombudsmannen i de här frågorna. Det är även kanske så att det är ytterligare någon felaktig sak i det här; det har varit en nyhetshändelse kring det i *Dagens Eko*.

När det gäller att vi kanske agerar annorlunda för att det är Annie Lööf i stället för statsministern eller så tror jag att det hade varit ännu mer graverande och allvarligt om statsministern hade kommit till KU med felaktiga uppgifter. Jag tror att det är direkt felaktigt från Tuve Skånberg att försöka insinuera att det här har att göra med att det är en ung kvinna i stället för en man i det här sammanhanget.

Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ordföranden för svaret. Jag tycker att ordförandens svar får tala för sig själv.

Anf. 49 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Herr talman! Varför är detta ärende så viktigt, och varför har det fått så stor uppmärksamhet?

Kanske är det för att det rör våra grundläggande principer om offentlighet och allmänhetens rätt att ta del av offentliga handlingar. Kanske är det för att det berör mediernas möjlighet att granska makten. Kanske är det för att svenska folket ogillar när sanningen inte kommer fram direkt eller på ett korrekt sätt. Kanske är det för att grundärendet berör skattebetalarnas pengar. Kanske är det för att det berör konstitutionsutskottet som en del i riksdagens kontrollmakt.

Det kan finnas många skäl, och olika personer har olika skäl till att vara intresserade av det här ärendet.

Konstitutionsutskottet är en viktig del av riksdagens kontrollmakt. KU har rätt att begära ut alla handlingar och få dem, och KU måste lita på att de uppgifter och svar utskottet får är fullständiga och korrekta – annars riskerar konstitutionsutskottets granskning att inte bli heltäckande och rättvisande. Det är också viktigt att det blir rättvisande åt båda håll, men det riskerar även att kanske styras åt ett håll som inte blir helt korrekt.

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

Vi har en stark offentlighetsprincip i Sverige, och det är en princip vi ska vara stolta över. Den regleras både i regeringsformen och i tryckfrihetsförordningen. Enligt principen ska en handling lämnas ut omgående, och framför allt ska den lämnas ut till den som begärt den. Det är uttryckligen reglerat att all offentlig verksamhet ska bygga på saklighet och opartiskhet. Man får alltså inte gynna någon enskild medborgare, eller som i detta fall ett enskilt medium.

I fallet vi har granskat har det klart framkommit att medarbetare på Näringsdepartementet, det vill säga det departement näringsminister Annie Lööf är ansvarig för, brast i fråga om opartiskhet. Att handlingen utlämnades till andra än den som begärt den gynnade dem som fick handlingen först, och framför allt missgynnade det den som begärt handlingen som ett led i sin granskning av makten.

Medierna har en särskilt stark och fristående ställning och ett starkt skydd genom våra grundlagar. Det ska vi värna och skydda. Det är unikt i jämförelse med många andra länder. Medier har inte bara rätt att omgående få ut en handling, som vilken medborgare som helst, utan de måste också kunna lita på att information om vad de begär ut inte förs vidare till konkurrerande medier.

Om så sker, vilket det gjort i det fall som KU har granskat, riskerar det att underminera mediernas arbete och deras uppgift att granska makten. Det strider också klart mot likabehandlingsprincipen och opartiskheten. Därför skriver vi i utskottets ställningstagande att det inte kan uteslutas att departementet agerade för att få ut sin version först.

Herr talman! Ärendet har under resans gång fått två dimensioner, vilket en del av ledamöterna har lyft upp här. Det gäller inte bara frågan om utelämnande av offentliga handlingar utan också, i ett senare skede, frågan om huruvida näringsministern har lämnat felaktiga uppgifter till konstitutionsutskottet.

Jag fick efter vår presskonferens frågan av en journalist vad jag tyckte om att näringsministern ljög inför utskottet. Mitt svar till henne blev: Att ljuga är för mig en medveten handling, och jag tror faktiskt inte att näringsministern medvetet ljög inför utskottet. Oavsett om hon fått felaktig information av sina medarbetare, själv underlåtit att fullt ut ta reda på vad som skett eller medvetet ljugit är det dock lika illa.

Det är näringsministerns ansvar att se till att de uppgifter som lämnas till utskottet är korrekta och att de är avstämde och säkerställda med dem som varit inblandade. Det var ju inte vem som helst – inte vilken sommarvikarie som helst – som var inblandad, herr talman. Det var ministerns egen statssekreterare, och det var ministerns egen presschef. Det är alltså statsrådets allra närmaste medarbetare.

Jag skulle bli väldigt orolig om jag upptäckte att jag inte fick korrekta uppgifter av mina allra närmaste medarbetare, och det kan knappast heller vara så att uppgifterna inte stämde av med dessa personer inför utfrågningen. Näringsministern har själv uppgett, i den andra utfrågningen, att hon suttit ned med de medarbetare som var aktiva i det här skedet. Frågeställningen kring om andra medier fått handlingen utlämnad före den som begärt den var heller ingen okänd frågeställning – den fanns med i anmälan och borde därför vara extra kontrollerad.

Näringsministern har det fulla ansvaret för detta, och det är också något hon säger sig ta. Men vad innebär det? Är det bara att be om ursäkt, och sedan är allt bra? Eller bör det få andra konsekvenser?

Att leda en statsförvaltning innebär ett stort ansvar men också ett stort förtroende, inte bara från de egna väljarna utan från alla medborgare. När detta brister riskerar det att undergräva förtroendet för både departementens arbete och statsrådet – och faktiskt också för politiken som helhet och till sist även demokratin. Näringsministern har tagit på sig ansvaret för det som har skett, men det känns också rimligt att näringsminister Löf tar på sig ansvaret för att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att detta inte kommer att hända igen. Om så sker och vilka konsekvenser det kommer att få får tiden utvisa.

Vad som är än mer bekymmersamt är att det även efter KU:s utfrågningar framkommit att ytterligare felaktigheter fanns i de svar vi fått. Ifrågasättandet av om fakturan från van der Nootska palatset skulle till Centerpartiet och inte betalas av staten gjordes två månader innan den vidarefakturerades, alltså i början av juni. Den betalades av staten i mitten av juni och efterfakturerades inte förrän i samband med begäran om utlämnande av handlingar. Enligt vad våra handlingar visar skedde det den 7 augusti och inte någon dag efter att den ifrågasatts med ett ”Ok?”, som näringsminister Annie Löf uppgav inför utskottet.

Vi har begärt ut handlingar från departementet, och de visar att uppgifter som förekommit i medierna stämmer. Vi har också begärt kommentarer från departementet, men vi har inte fått någon kommentar från vare sig departementet eller näringsministern. Det tycker jag är olyckligt. Vi har dock från utskottets sida valt att inte återuppväcka granskningen utifrån de nya uppgifterna. Den kritik vi riktar mot näringsministern ligger fast, och detta bara förstärker vårt ställningstagande.

Det är även bekymmersamt att statsministern inte tar sitt ansvar vad gäller utlämnande av allmänna handlingar och de fördröjningar som har skett genom samordning på förvaltningsavdelningen. Avdelningen ligger direkt under statsministerns ansvar, men statsministern hänvisar till delegation och att det har utarbetats rutiner. Han skickar även frågan tillbaka till Näringsdepartementet och näringsminister Annie Löf.

Statsministern kan självklart inte hantera och vara insatt i alla enskilda ärenden, men riggar man en organisation som bland annat ska hantera diariéer och utlämnanden av allmänna handlingar måste man också se till att den mäktar med att uppfylla de krav som följer av offentlighetsprincipen.

Vi förutsätter att det förbättringsarbete som statsministern har pekat på och som har påbörjats skyndas på. Även en central organisation som ansvarar för handlingar från flera departement måste se till att ett utlämnande sker omgående och att det inte dröjer så länge som i detta fall tre dagar, oavsett om handlingen ska sekretessprövas eller ej. Sekretessprövningen har faktiskt inte heller åberopats som skäl för fördröjningen i detta fall, enligt JO.

Herr talman! Vi tycker att detta är ett mycket allvarligt ärende som rör våra grundläggande principer och överlämnar härmed vårt ställningstagande och utlåtande till riksdagens hantering.

*Gransknings-
betänkande*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

Anf. 50 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Helene Petersson lyfter fram att en myndighet inte får gynna ett enskilt medium. Det är vi helt överens om. Men visst, i det här ärendet har det framkommit att utlämnandet till *Dagens Eko* och TT skedde i tron att Aftonbladet redan hade fått handlingen. Det var ett misstag, och visst, misstag ska inte begås. Departementet borde ha kontrollerat med förvaltningsavdelningen på Regeringskansliet att handlingen verkligen var utlämnad. Att man inte gjorde den kontrollen förtjänar naturligtvis kritik. Men det var alltså inte ett medvetet handlande. Den spekulation som majoriteten ägnar sig åt styrker inte på något sätt att Näringsdepartementet försökte ge ett visst medium ett försteg när det gäller denna information.

JO:s granskning har också visat att utlämnandet av handlingar från Näringsdepartementet rent allmänt har skett på ett närmast exemplariskt sätt, helt enligt de regler som gäller. Men handlingen som skulle lämnas ut via förvaltningsavdelningen lämnades ut tre dagar efter, och det var senare än enligt de principer som Justitieombudsmannen har. När handlingar har lämnats ut från Näringsdepartementet har det dock skett på ett korrekt sätt. Därför tycker jag att man i granskningen på flera sätt har gett en felaktig bild av hur Näringsdepartementet har hanterat utlämnandet av allmänna handlingar.

Anf. 51 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik:

Herr talman! Det är lite märkligt att till och med statsministern bollar tillbaka frågan och lägger den i näringsministerns knä. Grundfelet, som Per-Ingvar Johnsson också säger, är förseningen och fördröjningen. Det skedde på förvaltningsavdelningen. Men det är bekymmersamt att sammanställningen cirkulerade runt. Vi tycker att statsministern har ett ansvar för hur organisationen riggas.

Problemet ligger också hos Näringsdepartementet eftersom de som får information om att ett utlämnande av handlingar har begärts är näringsministerns stab, däribland presschefen. Presschefen visste att begäran om utlämnande var inskickad, och det var också presschefen som skickade ut handlingen till *Ekot* och TT.

Jag vill påstå att det alltså inte var ett misstag. Är man så omedveten? Måste man inte kolla upp det? De två misstagen är att handlingar skickas ut utan att kontrolleras och att dokumentet, ett ofullständigt sådant, cirkulerar. Jag har aldrig varit med om det. Vi får mängder med begäran om handlingar här i riksdagen och i konstitutionsutskottet. Skulle vi låta dem cirkulera runt innan vi skickar ut dem?

Anf. 52 PER-INGVAR JOHNSON (C) replik:

Herr talman! Vi är överens om att det var ett misstag att Näringsdepartementets pressekreterare inte kontrollerade att handlingen verkligen var utlämnad tidigare.

Men jag vänder mig skarpt emot kritiken att även andra personer inom departementet fick ta del av att ett utlämnande hade begärts. Justitieombudsmannen är tydlig i sitt uttalande om att det inte är fel att information lämnas till andra personer, till exempel ministern i det här fallet. Men det får inte försena utlämnandet. Det har inte varit ett försenat utlämnande från Näringsdepartementet. Departementet har lämnat ut hand-

lingar i rätt tid. Andra personer har förvisso varit informerade, men det är helt enligt Justitieombudsmannens regler för hur detta bör gå till.

Anf. 53 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik:

Herr talman! Jag har inte sagt att det var fel att de fick ta del av det, men jag sade att presschefen inte kan ha varit omedveten om vilka handlingar som begärdes ut. I så fall borde det ha kontrollerats, och man borde ha en bättre organisation på departementet för hur handlingar hanteras, vem det är som plockar in dem och vem det är som lämnar ut dem. Det var definitivt inte samma person som lämnade ut handlingen till den som hade begärt den som lämnade ut den till ett konkurrerande medium en dag tidigare. Det är här det brister. Om det gäller ett utlämnande måste någon ta ansvar när begäran kommer in, se till att det verkställs och se till att handlingen lämnas ut.

Problemet är att handlingen cirkulerade runt så att det var fler personer som var medvetna om att förfrågan hade kommit in och att det fanns ett dokument som var färdigställt. Alltså gavs det möjligheter för fler personer att skicka det vidare. Det skedde också, och det är där kritiken ligger.

Jag vill inte hålla med om att vi spekulerar, som ni säger. Vi skriver inte att så skedde. Men med tanke på alla de dokument och all den information som vi har fått kan vi inte utesluta att departementets agerande var på det sättet.

Anf. 54 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Både konstitutionsutskottet och JO har tidigare uttalat sig kritiskt om Regeringskansliets hantering av allmänna handlingar. Jag tyckte att statsministern på ett bra sätt tog åt sig kritiken och sade att ett antal åtgärder skulle vidtas. JO:s kritik var väldigt ny då, så den höll man fortfarande på att bearbeta och göra en analys av. De problem som länge funnits på UD lovade statsministern snart skulle vara åtgärdade. Jag tyckte att det var ett bra svar.

Så här i debatten kan man få spekulera lite grann – jag vill helst inte göra det i slutsatserna. Helene Petersson säger att handlingen cirkulerade runt. Det beror väl kanske – spekulation! – på att Aftonbladets journalist begärde ut en sammanställning över alla departements interna representation. Trots att det finns ett nytt och bra konteringssystem är det inte alltid säkert att alla departement behandlar saker exakt likadant. Ska man räkna in extra bevakning? Är det intern representation, eller är det säkerhet? Hur ska du kontera det? Hur ska du kontera om det är två timmar seminarium och sedan en middag? Ska allt gå på representationskontot?

Det är åtminstone *en* hypotes för varför den här typen av samlingsdokument, sammanställningar över många departements olika förfrågningar, cirkulerar.

Anf. 55 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik:

Herr talman! Det är väl därför som det här har tagit tid och kanske även i fortsättningen kommer att ta tid. Frågan är om vi ska acceptera det?

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Näringsdepartementets
hantering av begäran
om att ta del av all-
männa handlingar
m.m.*

Varje departement är ansvarigt för sina handlingar. Man är ansvarig för det sätt man hanterar dem på, man är ansvarig för att göra en sekretessprövning, och man är ansvarig för att utlämna handlingar.

Vad jag har uppfattat, och som jag tror att utskottet också har uppfattat, är att här skickas den totala sammanställningen runt, som Per Bill säger, så att man ska kunna kolla att man har gjort som alla andra departement har gjort, om man har redovisat på samma sätt. Det menar jag att man ska säkerställa innan. Man ska ha gemensamma rutiner och ett gemensamt regelverk, så man slipper börja med sådant här när man får en begäran om utlämnande av en offentlig handling. Det ska vara klart innan.

Har man inte riggat denna organisation, som jag sade i mitt anförande, på ett bra och säkert sätt uppstår kanske de här situationerna, vilket jag inte tycker att vi ska acceptera.

Statsministern sade att han har vidtagit åtgärder. Då säger vi i vårt uttalande att vi verkligen hoppas att det här påskyndas, för det är viktigt. Vi kan inte ha ett regeringskansli som gång efter annan får kritik från både JO och konstitutionsutskottet, och medierna reagerar på att de inte får ut handlingar. Det kan inte fungera så.

Ska vi leva upp till en offentlighet som vi kan vara stolta över och vill värna i Sverige måste det här fungera.

Anf. 56 PER BILL (M) replik:

Herr talman! Ja, absolut, och varken statsministern eller jag har ifrågasatt den slutsatsen. Det är dessutom fullt möjligt, och det sker oftast också, att man börjar lämna ut enstaka handlingar även innan de stora sammanställningarna är färdiga.

Jag har tittat på JO:s ärenden. I ett fall var det en journalist som klagade och som i princip ville ha uppgifter om kontoslag för olika aktiviteter. I ett annat fall handlade det om loggar för telefonsamtal och sms, om jag kommer ihåg det hela rätt. Det är klart att den typen av frågor tar tid.

Herr talman! Vi fick ut en del av handlingarna, och jag var faktiskt lite förvånad över att man hade lämnat ut en faktura på 3 000–4 000 kronor som handlade om extra bevakningstjänst just därför att det var tre ministrar som var på plats. Jag är inte helt säker på att jag, om jag hade gjort bedömningen, skulle ha kommit till samma slutsats, eftersom terrorister skulle kunna börja infiltrera bevakningsbolag som lite ad hoc-mässigt används för att sköta extra säkerhet. Det är alltså inte några enkla saker.

Enstaka handlingar ska naturligtvis lämnas ut samma dag som begäran görs eller allra senast dagen därpå. Men med sammanställningarna och de dokument som det faktiskt finns lite problem med när det gäller pusselläggning eller säkerheten för våra statsråd kommer det att behöva ta längre tid.

Anf. 57 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik:

Herr talman! Vi får heller inte glömma att det fall som vi granskat rörde sig om internrepresentation, och jag har lite svårt att se vad som ska vara sekretessbelagt där.

Det är klart att det går att se ett mönster om Näringsdepartementet all-
tid går till en viss restaurang eller använder ett visst säkerhetsbolag, vil-
ket jag inte tror att man gör. Jag tror att man sprider sina gracer överallt.

Jag kan förstå om det är en helt annan säkerhetsprövning vid exem-
pelvis utrikes besök – vi har bland annat diskuterat Hillary Clintons be-
sök – där det är ett helt annat riskläge. Men när det gäller internrepresen-
tation vet man ju vilka som varit med och vilka statsråd som varit ansva-
riga. Självfallet borde det därför inte ha tagit så lång tid.

En uppgift som JO fått är att departementet inte som ett skäl till för-
dröjningen åberopade säkerhetsprövning utan att sammanställningen har
cirkulerat.

Detta är något som inte kan vara acceptabelt.

Anf. 58 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! En mycket viktig byggsten i vårt samhällsbygge är
kanske inte regelverken som sådana, oavsett om vi tycker om dem eller
inte, för där har vi nog rätt skilda uppfattningar, men tilliten till att gäl-
lande regelverk efterlevs, och den tilliten finns inte om det inte efterlevs
av makthavarna. Jag tror att det här är en sak som i hög grad skiljer vårt
land och våra grannländer från ett antal andra länder i andra delar av
världen. Om man inte litar helt och hållet på att makthavaren följer regel-
verket, varför ska man då göra det själv?

Därför är just ett sådant här granskningsärende viktigt. Vi är i förtro-
endebranschen och kan inte låta bli att göra trovärdighetsbedömningar.
Trovärdigheten påverkas av om en oriktig uppgift lämnas ut. Om det
skett avsiktligt eller oavsiktligt kan vi inte veta – det går bara att speku-
lera – men den är felaktigt lämnad. Trovärdigheten påverkas också om vi
vet att en handling finns hos en myndighet och det först är när den efter-
frågas som det börjar hända saker. Är det alltså samma handling? Det är
ju det man vill utgå från. Om jag begär att få ut en handling vill jag få ut
den som den var. Om den är föremål för en rad förändringar, kreativ
bokföring och liknande, är det inte samma handling jag får.

Trovärdigheten påverkas av många saker, över huvud taget riktiga
uppgifter. Det första jag såg när jag i morse läste *Aktuellt i politiken* var
en uppgift från regeringens hemsida där berörd ministers cv presenteras.
Tidningen noterar att cv:n är felaktig. Uppgifter om kommunala uppdrag,
under vilken tid de har innehafts och så vidare, stämmer helt enkelt inte.
Självfallet minskar detta ministerns trovärdighet.

Jag delar helt och hållet den uppfattning som vi ger uttryck för i ut-
skottets ställningstagande.

Anf. 59 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Hörde jag rätt eller inte, att Jonas Åkerlund insinuerar
att handlingarna som utlämnades hade ändrats innan de nådde oss?

Anf. 60 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Om jag har förstått det rätt var det först i samband med
att journalisten begärde att få ut handlingarna som man upptäckte att
räkningarna hade gått åt fel håll. Det var precis detta jag sade.

Anf. 61 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:
Herr talman! Det jag hörde var att Jonas Åkerlund insinuerade att handlingarna har ändrats. Var står det någonstans?

Anf. 62 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:
Herr talman! Handlingarna har inte ändrats på annat sätt än att de blev föremål för förändringar först när de begärdes ut av en journalist. Så var det ju.

Anf. 63 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):
Herr talman! Det är stundtals en ganska livlig diskussion. Jag tycker att det är lite anmärkningsvärt att vi återigen recenserar enskilda ledamöter i KU eller hur ledamöter ställer frågor. Det sägs också att kritik framförs mot en minister därför att det råkar vara en ung kvinna. Jag har inte uppfattat att det är därför som kritiken framförs.

Jag noterar att vi har ett ganska starkt stycke som handlar om statsministerns övergripande ansvar för att man inom Regeringskansliet som helhet har den organisation och de rutiner som krävs för att tryckfrihetsförordningens regler om handlingars utlämnande ska kunna efterlevas. JO har också riktat kritik mot Regeringskansliets organisation för att handlingen lämnades ut sent till Aftonbladet. Mig veterligen är statsministern fortfarande man.

Det blir konstigt när vi för debatten på det sättet, och jag tycker att det är bra om vi håller oss till saken.

Visst går det att säga att det är ett visst mått av spekulation när vi skriver att det inte går att utesluta att departementet agerade för att få ut sin version först. Vi hade också kunnat skriva att det inte går att säkerställa att man har agerat helt och hållet för att främja att Aftonbladet skulle få sin begäran tillgodosedd i god tid. Det går att uttrycka sig på många sätt, men vi kan inte alls utesluta att departementet inte har agerat på ett sätt som främjar departementets egna syften. Det är klart att man visste att man var utsatt för en granskning, och man valde att skicka en sammanställning till andra medier än till dem som granskade saken. Det är anmärkningsvärt. Det är väldigt ovanligt att man agerar på det sättet. Att det skulle ha skett av misstag är möjligt men absolut inte säkerställt.

Jag tycker att det är en sansad och rimlig kritik, och jag tycker att det är bra att det läggs ett stort ansvar på Regeringskansliet och att statsministern har för avsikt att arbeta vidare med frågan.

Sedan är det mycket märkligt att man skickade en faktura för partiets middag till departementet. Man uppmärksammade i juni att det kanske inte var riktigt rätt, men fakturan betalades ändå, och sedan ändrades betalningen när medierna begärde ut uppgifterna. Det går inte att säkerställa att detta gjordes med avsikt. Det kan ha varit ett misstag, vi vet inte. Men det är allvarligt, och vi förutsätter att man förbättrar sina rutiner på flera områden.

Anf. 64 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! I ärendet med Saudiaffären kritiserade konstitutionsutskottet den före detta försvarsministern för att han inte har styrt myndigheten som han borde ha gjort och inte har varit tillräckligt aktiv. I det här ärendet är vi tillbaka till något som kanske har varit vanligare i KU, nämligen frågan om ministerstyre. Det innebär att ministern styr, kanske inte för mycket, utan på en alltför detaljerad nivå. Det händer också.

Jag tycker att det här kanske inte är en av de viktigare och större frågorna som vi har att hantera, men svenska myndigheter har en självständighet, framför allt när det gäller ärenden som gäller enskilda. Där ska inte regeringen, ministrarna, gå in och styra beslut och ärenden. När det gäller detaljer i myndigheternas arbete ska inte ministern heller gå in och styra. Regeringen styr kollektivt. Man har ett krav på sig enligt konstitutionsutskottet att följa med i vad som händer, informera sig och så vidare, men man bör inte gå in i detaljer och styra på ett sätt som gör att man tar över generaldirektörens uppgifter.

I det här fallet handlar det om att ministern, enligt den före detta generaldirektören Göran Enander, har bett generaldirektören att inte gå på en konferens, ett seminarium, som Naturskyddsföreningen arrangerade. Vi är överens om att ministrar inte bör berätta för generaldirektörerna hur de ska hantera sina kalendrar, vilka seminarier de bör delta i och så vidare.

Min åsikt är att det är klarlagt att landsbygdsministern har uttalat sig på detaljnivå på ett sådant sätt att generaldirektören har uppfattat att ministern har avrått honom från att delta i Naturskyddsföreningens konferens.

Generaldirektören hade antecknat vad som hade sagts vid telefonsamtalet, och han återkom dagen efter, i ett nytt telefonsamtal, med besked om hur han skulle göra. Ministern har egentligen inte sagt att de uppgifter som generaldirektören har lämnat är felaktiga. Däremot har ministern och departement i skriftliga svar till utskottet nämnt ett antal saker som man ville föra fram vid det här telefonsamtalet, men man menar att det inte riktigt var på en sådan detaljnivå att ministern förbjöd generaldirektören att delta i seminariet.

Under utfrågningen som vi hade ändrade ministern först sin berättelse och sade att han inte mindes om det var ett telefonsamtal eller vad innehållet i så fall skulle ha varit men att han inte direkt kunde säga att generaldirektören hade gett fel uppgifter. Sedan lade han till efteråt: Men jag skulle aldrig ha sagt någonting sådant.

Det var en lite svårtydd berättelse, och därför fortsatte vi att ställa frågor. Efter en stund ändrade sig ministern igen och sade att det nog är bäst att hålla sig till den berättelse som skriftligen hade kommit in till utskottet. Så är i alla fall min minnesbild av den här utfrågningen.

Jag tycker att det är klarlagt att generaldirektören har uppfattat att det var ett klart budskap från ministern i telefonsamtalet om att han inte borde gå på seminariet och att ministern i och med det gick över gränsen för hur kontakter mellan statsråd och myndigheter ska gå till i konstitutionellt hänseende.

Gransknings-
betänkande

Fråga om nuvarande
landsbygdsministerns
styrning av Skogs-
styrelsen

Man kan tycka att vi inte borde säga någonting om detta utan konstatera att ord står mot ord. Men jag tycker att det är mycket oklart vilka ministrers ord var. Det är svårt, tycker jag, att ifrågasätta generaldirektörens ord i det här sammanhanget. Han har mycket på fötterna då han har fört anteckningar under telefonsamtalen. Det här är någonting som berörde honom mycket medan ministern har en diffus bild av vad som egentligen hände. Trovärdigheten ligger hos generaldirektören, menar jag.

Anf. 65 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! För två år sedan, våren 2011, hade vi också en granskning av minister Eskil Erlandsson gällande eventuellt ministerstyre. Då handlade det om Jordbruksverket. Ministern hade sommaren 2010 vid ett flertal tillfällen i medierna informerat om att han hade gett Jordbruksverket i uppdrag att se över hanteringen av pälsdjur, bland annat minkar. Han hade personligen tagit ett stort ansvar för att agera utifrån en granskning som hade gjorts av Djurrättsalliansen.

Vi kunde i vår granskning konstatera att ministern inte hade gett något uppdrag till Jordbruksverket, även om han själv flera gånger hade sagt det. Man kan tolka det som att han ville framstå som en handlingskraftig person eller så när han gjorde det här. Men det var ett felaktigt uttalande av honom, och vi kunde konstatera att det inte handlade om ministerstyre. Däremot tyckte vi att det var anmärkningsvärt att man flera gånger upprepade någonting som inte stämde. Enligt ministern fanns det många olika skäl till det agerandet.

Nu är vi tillbaka i ett ärende som gäller ministerstyre. Den här gången handlar det om huruvida ministern har ringt till generaldirektören vid Skogsstyrelsen och uttalat sig på ett sådant sätt att det uppfattades som att ministern tyckte att generaldirektören inte borde delta i en konferens med Naturskyddsföreningen. Det skulle ha hänt 2008, alltså två år tidigare än det tillfälle då ministern flera gånger påtalade att han hade kontaktat Jordbruksverket för att informera dem om att de borde agera.

Den här gången säger ministern följande om sitt eget agerande, nämligen att det vore honom totalt främmande att på något sätt försöka påverka en generaldirektör eller en myndighet i en viss riktning. Det handlar i och för sig om olika tidpunkter. Det vi nu granskar rör 2008. Det kanske var främmande för ministern vid den tidpunkten att ens tänka sig att få för sig att påverka en generaldirektör och att läget 2010 är ett helt annat och ministern då känner att han borde tala om att han försökt påverka en myndighet därför att han kanske vill framstå som handlingskraftig i förhållande till Jordbruksverket.

Eller har det bara att göra med att det råkar vara olika myndigheter? Ministern framför att samtalet med generaldirektören för Skogsstyrelsen handlar om information och att det är viktigt att informera om den kritik som Skogsägarna har mot generaldirektören. Det kan vara så att han gör den bedömningen, att just den kritiken är extra viktigt att föra fram som information.

Om ministern i andra sammanhang anser att det är viktigt att vidarebefordra från olika intressegrupper till berörda myndigheter, det har vi inte klarlagt vid vår genomgång. Vi kan bara konstatera att just den här kritiken anser han vara viktig att föra fram samt att generaldirektören

uppfattade det så att ministern inte ville att han skulle delta i den konferensen. Det är alldeles tydligt att ministern fört samtalet på ett sådant sätt att generaldirektören har fått den uppfattningen. Generaldirektören har valt att ringa tillbaka för att tala om att han tänker delta i alla fall.

Det är bra om ministern nu anser att han inte ska gå in och agera direkt styrande i myndigheter. Det är bra att det står fast sedan vi gjorde vår förra granskning i ett liknande ärende. Det finns all anledning för ministern att fundera över hur han agerar i kontakterna med sina myndigheter.

Anf. 66 BILLY GUSTAFSSON (S):

Herr talman! I det här ärendet har oppositionspartierna kommit till lite olika slutsatser. Peter Eriksson har sannolikt rätt i att det här inte är det mest upphetsande ärendet vi har i dag att diskutera, men det faktum att vi från oppositionspartierna kommit till lite olika slutsatser gör att jag känner det angeläget att få redovisa hur vi socialdemokrater resonerat och varför vi kommit fram till de slutsatser som vi faktiskt kommit fram till.

Det har redan framgått att denna del av granskningsbetänkandet handlar om ifall dåvarande jordbruksministern i telefonsamtal med dåvarande generaldirektören för Skogsstyrelsen, Göran Enander, försökt påverka generaldirektören att avstå från att delta i en konferens anordnad av Naturskyddsföreningen.

Kolleger i utskottet och övriga riksdagsledamöter! Vad det här handlar om är å ena sidan den egna övertygelsen om vad som faktiskt hände, å andra sidan vad vi faktiskt kan bevisa. För egen del, det vill jag gärna slå fast, är jag övertygad om att avsikten med telefonsamtalet var just det som de andra oppositionspartierna kommit fram till, nämligen att försöka få Enander att avstå från deltagande i konferensen. Det är min övertygelse. Det bygger jag bland annat på att samtalet ägde rum strax före konferensen. Skogsindustrin hade fört fram liknande eller samma uppfattning, att det var olämpligt av Enander att delta i konferensen. Och som av en händelse har ministern en minneslucka när det gäller vad som hände vid den tidpunkten. Att samtalet ägde rum har egentligen bekräffats av bägge parter, så som jag uppfattat det, och att det skulle ha handlat om något annat saknar sannolikhetens prägel.

Problemet är att vid den konstitutionella prövningen står ord mot ord om vad som blivit sagt vid det aktuella tillfället. Visst, Eskil Erlandsson säger att han inte minns, men han säger också att ”det vore mig främmande att kontakta en myndighetschef i syfte att ge instruktioner om deltagande i en konferens”. Han uppger också att ”... framgår dessutom att han” – det vill säga Enander – ”efter samtalet ansåg sig oförhindrad att delta i konferensen, att han meddelade mig detta och då inte möttes av någon negativ reaktion”.

Jag kan inte uppfatta det på annat sätt än att Eskil Erlandsson, dåvarande jordbruksministern, bestrider att han försökt påverka Enander. Hade han sagt tvärtom, att javisst, det försökte han göra, skulle vi ha varit i ett helt annat läge. Jag uppfattar att han säger: Nej, jag försökte inte påverka Enander. Då har vi en situation där ord står mot ord. Vi har vid tidigare granskningar i KU, för några år sedan, hamnat just i en situation där ord stått mot ord. Vid de tillfällena har vi dragit slutsatsen att

*Gransknings-
betänkande*

*Fråga om nuvarande
landsbygdsministrarnas
styrning av Skogs-
styrelsen*

utskottet inte kan och egentligen inte heller har kompetens att avgöra vem som talar sanning.

Vi socialdemokrater har en konsekvent linje i våra bedömningar, oavsett vilket eller vilka partier som har regeringsmakten, något som förtjänar att påpekas en dag som denna, herr talman. Det är mot den bakgrunden, att ord står mot ord, som vi inte kan avgöra vad som är sant eller inte sant, detta alldeles oavsett vilken personlig övertygelse vi har. Det är därför vi kommit fram till den slutsats som vi har.

Jag skulle vilja avsluta, herr talman, med att peka på tre saker som majoriteten tar upp i sitt ställningstagande. För det första säger vi att vi tidigare konstaterat att det finns behov av informella kontakter mellan Regeringskansliet och myndigheter men att sådana kontakter innebär risk för ministerstyre. Det bör man vara medveten om. För det andra säger vi att det inte finns något utrymme för en enskild minister att ge direktiv till en myndighetschef om exempelvis deltagande i en konferens. För det tredje säger vi i majoritetstexten att när vi tittat på det nu aktuella samtalet ger det anledning att dra slutsatsen och göra ett medskick, om vi uttrycker det på det sättet, till Regeringskansliet: Iakttä försiktighet.

Därmed, herr talman, yrkar jag på godkännande av majoritetstexten i denna del.

Anf. 67 CECILIA BRINCK (M):

Herr talman! Relationen mellan regeringen och regeringens myndigheter regleras som vi alla vet i regeringsformen. Regeringen fattar beslut kollektivt, och regeringsformen tar avstånd från ministerstyre. Men det är viktigt att komma ihåg att förbudet mot ministerstyre inte innebär att statsråd inte får ha åsikter. Det är klart att de får.

Grundlagsberedningen ansåg att det svenska systemet med självständiga ämbetsverk och myndigheter medför att rätten att ge direktiv till myndigheterna ligger hos regeringen kollektivt. I 12 kap. 1 § regeringsformen kan man läsa att ett enskilt statsråd inte har rätt att bestämma hur en myndighet ska besluta i ett enskilt ärende. Ingen annan myndighet får heller bestämma hur en förvaltningsmyndighet ska besluta i ett särskilt ärende om det rör myndighetsutövning mot enskild. Det är den konstitutionella grunden. Den är vi alla klara över.

Sedan finns det behov av informella kontakter mellan regeringen och regeringens myndigheter och naturligtvis också hos myndigheterna sinsemellan. Utan sådana kontakter fungerar inte regeringsarbetet och förvaltningen som de ska. Jag återkommer till det om en liten stund.

Det konstitutionsutskottet har haft att ta ställning till i detta ärende är om Eskil Erlandssons – dåvarande jordbruksminister, numera landsbygdsminister – telefonsamtal till Skogsstyrelsens dåvarande generaldirektör Göran Enander utgjorde ett försök till ministerstyre i regeringsformens mening. Vad som hände vet vi. Fakta i målet är kända. Jag tänker repetera dem väldigt kort.

Den 8 maj 2008 blev Göran Enander uppringd av Eskil Erlandsson, som enligt Enander hade synpunkter på Enanders planerade medverkan på en konferens några dagar senare. Erlandsson minns inte samtalet, men förnekar inte på något sätt att det ägt rum. Han säger, som min kollega Billy Gustafsson nyss citerade: ”Det vore mig främmande att kontakta en myndighetschef i syfte att ge instruktioner om deltagande i en konfe-

rens.” Enligt vad Enander säger i utfrågningen gjorde heller inte Erlandsson detta. Han gav inga instruktioner om att Enander inte skulle få delta på konferensen. Det han sade, enligt utfrågningen av Enander, var att han tyckte att det var olämpligt att Enander skulle vara där och argumentera mot regeringen. Det är vad Enander säger i utfrågningen.

Det finns heller ingenting i utfrågningen av Eskil Erlandsson som på något vis tyder på att han skulle sväva på målet om huruvida han minns det här samtalet eller inte. Han är under hela utfrågningen väldigt tydlig med att han inte kommer ihåg det men inte på något vis förnekar att det skulle ha ägt rum. Eskil Erlandsson reagerar inte heller när han några dagar efter samtalet får reda på att Enander deltagit i konferensen genom att Enander ringer upp honom och berättar detta.

Det hävdas i anmälan att Erlandsson ska ha utövat ministerstyre genom att ringa upp Enander. Vi menar att detta inte är fallet.

Under granskningen har också frågan väckts vilka skälen var till att Enander senare under år 2008 lämnade sin tjänst som generaldirektör på Skogsstyrelsen, ungefär ett halvår innan hans förordnande gick ut, och huruvida det skedde i enlighet med gällande regler. Eskil Erlandsson säger till utskottet att det berodde på Skogsstyrelsens utomordentligt bekymmersamma ekonomiska situation, bland annat påtalad av Riksrevisionen i mars 2008. Regeringen gjorde helt enkelt bedömningen att tillräckliga åtgärder för att komma till rätta med problemen inte hade vidtagits inom myndigheten och att det behövdes en ny chef. Man hade ett åtgärdsprogram som tagits fram med hjälp av externa konsulter, men det visade sig inte vara tillräckligt. När Skogsstyrelsen redovisade ett halvårsbokslut 2008 framkom det att resultatet hade försämrats kraftigt på ganska kort tid och uppgick till minus 45 miljoner kronor. Det fanns grava kvarvarande brister när det gällde den interna styrningen och den interna kontrollen. Detta var skälen till att Göran Enander fick lämna sitt uppdrag som generaldirektör.

Herr talman! Utskottets uppgift är att granska regeringsärendenas handläggning och statsrådets tjänsteutövning. En anklagelse om ministerstyre är en allvarlig sak. Den innebär att ett statsråd ska ha satt sig över den konstitutionella regleringen och agerat på ett sätt som inte är tillåtet. Om så sker är det naturligtvis konstitutionsutskottets plikt att påtala detta. Det har vi också gjort vid flera tillfällen genom åren. Men att ett statsråd har informella kontakter med företrädare för de myndigheter som lyder under vederbörandes departement är inte bara självklart utan fullständigt nödvändigt. Utan den typen av informella kontakter kan regeringsarbetet helt enkelt inte fungera.

Naturligtvis är det av största vikt att den konstitutionella regleringen respekteras och att dessa kontakter inte kliver över i förbjudet område. Men de kontakter mellan dåvarande jordbruksministern och dåvarande generaldirektören för Skogsstyrelsen som är aktuella i det här ärendet höll sig på rätt sida om gränsen, menar utskottsmajoriteten.

Anf. 68 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det är två saker som jag tycker är lite problematiska och som både Socialdemokraterna och regeringspartierna kanske behöver fundera på.

Det första är att vi från minoriteten tycker att det är tydligt att ministern har uttalat sig på ett sådant sätt att generaldirektören uppfattat att ministern avrått honom från att delta i konferensen. Det är det vi skriver i reservationen. Är det en felaktig bild på något sätt?

Det andra handlar om trovärdigheten. Utskottet har från generaldirektörens sida fått information som är alldeles överväldigande och trovärdig på alla sätt, som jag uppfattar det. Han har också antecknat samtalet. Ministern säger att samtalet i och för sig kanske har ägt rum, men att han inte minns. Är det då inte så att man väljer att ge generaldirektören och andra en lägre trovärdighet än ministern? Man har en övertydlig räkna av saker som pekar på att det har varit på ett visst sätt, och ministern säger egentligen inte emot detta.

Anf. 69 CECILIA BRINCK (M) replik:

Herr talman! Båda frågorna handlar väl egentligen om samma sak, nämligen vem man ska tro på. Fullt så enkelt är det inte. Det Göran Enander säger i utfrågningen är att han inte fick uttryckliga instruktioner av Eskil Erlandsson om att inte delta i konferensen. Han har för sig att Eskil Erlandsson sade att det var olämpligt att Enander skulle vara där och argumentera mot regeringen. De hade sedan, fortfarande helt enligt Enander, en liten diskussion om vad detta kunde innebära. När Erlandsson några dagar senare fick reda på att Enander hade varit på konferensen reagerade han inte alls på det utan sade bara jaha.

Enander har inte uppfattat det som instruktioner. Om Peter Eriksson har en annan åsikt i den frågan är det helt enkelt så att vi har tolkat utredningsmaterialet på olika sätt.

Anf. 70 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är alldeles tydligt att generaldirektören anser att han inte fått instruktioner eller blivit beordrad utan blivit ombedd att inte gå på konferensen. Det är också vad vi skriver i reservationen. Det står inte att vi uppfattar att han blivit beordrad till det, utan att han blev ombedd. Vi tycker att det är väldigt tydligt.

Det blir lite problematiskt om man i varje läge kommer undan situationer genom att säga att man inte riktigt minns vad som sades. Är det rimligt att varje minister i varje fråga ska slippa kritik från konstitutionsutskottet genom att säga sig inte riktigt minnas vad som hänt i en viss situation eller sagts i ett visst samtal, oavsett vilken bevisning och vilka uppgifter som kommit fram i övrigt?

Anf. 71 CECILIA BRINCK (M) replik:

Herr talman! Nu drar Peter Eriksson rätt vittgående slutsatser. Det finns inte på något vis något slags mönster att statsråden säger sig inte minnas.

Det som händer i det här ärendet är att Eskil Erlandsson vid varje tillfälle säger att han inte alls förnekar att han ringt detta samtal men att han tyvärr inte kommer ihåg det. Samtalet ska ha skett våren 2008, alltså för fem år sedan. Jag tror att rätt många av oss skulle ha svårt att redogöra för vilka telefonsamtal vi ringt för fem år sedan, till och med inför konstitutionsutskottet. Det tycker jag inte är det minsta märkligt.

Funnas det ett mönster i detta, att statsråden regelmässigt skyllde på att de inte mindes, skulle vi ha ett problem. Men jag ser absolut inte något sådant mönster.

Anf. 72 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har prövat om dåvarande jordbruksministern för fem år sedan ägnade sig åt ministerstyre när han ringde upp dåvarande generaldirektören för Skogsstyrelsen, Göran Enander, och diskuterade dennes medverkan i en konferens anordnad av Naturskyddsföreningen. Frågan om hans deltagande i denna konferens fick aktualitet när Göran Enander tog upp frågan i en radiointervju förra sommaren. En riksdagsledamot gjorde en anmälan mot landsbygdsministern grundad på uppgifterna i radioprogrammet.

Utskottet har konstaterat att man som minister inte får ge direktiv till en myndighetschef om hur denne ska agera. Vi konstaterade att generaldirektören valde att delta som talare på konferensen även om han uppfattade det som att ministern tyckte att det var mindre lämpligt att han deltog.

Landsbygdsminister Eskil Erlandsson har vid utfrågning i konstitutionsutskottet klargjort att han aldrig som minister ger några direktiv. Men han tycker att det är viktigt som minister att ha en dialog med sina generaldirektörer på hans arbetsområde i aktuella frågor. Så var det vid den så kallade minkgranskningen 2010, som har nämnts här tidigare, och så var det också i det här fallet. Det var en dialog om aktuella frågor.

Ordförandens minnesbild av hur Eskil Erlandsson uttalade sig för två månader sedan förefaller för mig något suddig. Ordföranden Peter Eriksson sade någonting om att Eskil Erlandsson i slutskedet på nytt ändrade sig. Nu var detta bara två månader sedan. Jag känner inte igen den bild som ordföranden gav i den här delen.

Vi ska komma ihåg när det gäller det samtal som vi talade om i utfrågningen med Eskil Erlandsson att det var fem år sedan han hade fått telefonsamtalet från Göran Enander. Då kan det kanske vara något svårare att ge en tydlig minnesbild. Jag känner inte igen den bild som ordföranden Peter Eriksson gav av utfrågningen.

Utskottets majoritet har inte funnit att landsbygdsminister Eskil Erlandsson ägnat sig åt ministerstyre eller gjort något annat fel i ärendet. Jag är naturligtvis nöjd med den slutsats som konstitutionsutskottet kommit till.

Anf. 73 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Jag vill ta vid med den tråd som Per-Ingvar Johnson tog upp om att ordföranden sade att Eskil Erlandsson ändrade sig under samtalet.

Vi har utfrågningen utgiven i Del 3. Ordföranden hittar den på s. 156. Jag läser innantill.

Första gången han säger att han inte minns är på s. 157: ”Jag kan tyvärr inte minnas det telefonsamtal som Göran Enander redogjorde för och som ska ha ägt rum den 8 maj 2008.”

På s. 158 säger han: ”minns jag inte ifrågavarande samtal” och ”Jag har inget minne av dem.” På s. 159 säger han: ”Jag minns som sagt inte

de här samtalen.” På s. 160 säger han: ”I det här fallet kan jag inte i detalj redovisa vad som framfördes.”

På s. 161 säger han: ”Jag minns som sagt inte samtalet i fråga. Jag kan inte utesluta att den diskussionen var som har nämnts flera gånger nu.” På s. 162 säger han: ”Jag minns som sagt var inte det ifrågavarande samtalet.” På s. 163 säger han: ”Jag kan som sagt var inte påminna mig de samtalen och kan av det skälet inte svara på frågan.”

På s. 164 säger han: ”åter tvingas jag säga att jag inte minns samtalet” – – – ”nu gäller det ett samtal mer än fem år tillbaka i tiden. Jag kan inte erinra mig vad som sades eller inte sades vid den här sammankomsten.” På s. 165 säger han: ”Det är klart att människor kan uppfatta samtal på olika sätt. Det är individuellt.”

Jag ställer frågan: ”Min bild så här långt är att ministern säger att han till att börja med när frågan kom från utskottet var osäker på om samtalet över huvud taget hade ägt rum. – – – Är den bilden riktig? *Eskil Erlandsson*: Ja.”

På s. 166 frågar ordföranden: ”Vilket är skälet till de här två helt olika utsagorna?” *Eskil Erlandsson* svarar: ”Skälet är att det är ungefär fem år sedan samtalen ska ha ägt rum.” På s. 167: ”*Eskil Erlandsson*: Jag kan inte erinra mig det.” Ordföranden säger: ”Förvirring på en högre nivå!” Sedan är det slut på citat.

Minnesbilden och påståendet att *Eskil Erlandsson* skulle ha ändrat sig saknar grund. Det är inte länge sedan vi hade utfrågningen, som påpekades. Vi hade utfrågningen den 23 april.

Fast ordföranden hade detta i handen, och kanske just nu har det i handen, blev det fel med uppgiften. Man kan möjligen se *Annie Lööfs* felsägning inför KU i ljuset av att ordföranden i KU missar en sådan väsentlighet.

Anf. 74 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Tuve Skånberg är snabb. Han är lite som Lucky Luke ibland, drar snabbare än sin egen skugga.

Jag vill läsa några rader från vår utfrågning. Jag säger: ”Nu har vi från konstitutionsutskottet först fått ett skriftligt besked från *Eskil Erlandsson*, vilket *Mia Sydow Mölleby* redogjorde för, om vad *Eskil Erlandsson* kommer ihåg från det första samtalet. Lite senare, nu på utfrågningen, säger *Eskil* att han inte minns någonting från det.”

Vi har haft skriftlig kommunikation om vad som ingick i samtalet. Sedan säger *Eskil Erlandsson* under utfrågningen att han inte minns något. Min fråga till honom är då: ”Vilket är skälet till de här två helt olika utsagorna?” Då svarar *Eskil*: ”Skälet är att det är ungefär fem år sedan samtalen ska ha ägt rum. Efter att jag lyssnat till exempel på ett antal av mina medarbetare, på ett antal av de utsagor som gjorts från det här utskottet och på *Göran Enanders* utfrågning här är det mest troligt att den första utsagan jag har är korrekt och riktig. Sedan blir det, som ni väl känner till, så att man präglas av vad andra har sagt.”

Här tar han alltså tillbaka och säger att det är det skriftliga som man ska hålla sig till och inte det muntliga som han sedan säger.

Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Han säger att det är det mest troliga. Han har flera gånger sagt: Jag kan inte erinra mig detta. Jag motsätter mig inte vad generaldirektören minns. Jag kan över huvud taget inte redogöra för samtalet. Det är fem år sedan. Han gör en bedömning att det är det mest troliga.

På s. 167 säger han efter detta: ”Jag kan inte erinra mig det.” Han ändrar sig inte. Däremot ger han rätt till dem som säger: Så här kan det ha ägt rum. Jag tror att ordföranden drog för stora växlar. På tal om Lucky Luke: Vem var det som sköt från höften nyss?

Anf. 76 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det är precis den tolkningen som är den rimliga. Mia Sydow Mölleby frågade Eskil Erlandsson om den första skriftliga utsagan, som inte stämde med den muntliga som han har gett. Här går han tillbaka och säger: Det är kanske bäst att vi håller på den skriftliga, men jag minns ändå inte. Det är den förvirrade bilden som jag försökte redogöra för. Man kan se att den är fullständigt riktig om man i dag läser utfrågningen.

Anf. 77 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Återigen ger ordföranden en talande bild av att läsa in mer än vad det står. Här står det att det är mest troligt att den första utsagan är korrekt och riktig. Det är en bedömning. Han minns inte. Han tar inte tillbaka. Han säger: Så var det säkert. Generaldirektören mindes säkert bättre än vad jag gjorde.

Han säger också på s. 157: ”Men det vore mig främmande att kontakta en myndighetschef i syfte att ge instruktioner om deltagande i en konferens.” Det är hans grundattityd. Alltså lägger ordföranden in saker i Eskil Erlandssons ord som inte står där.

Regeringens agerande i fråga om militärt samarbete med Saudiarabien (avsnitt 5.1)

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

Anf. 78 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! I mars 2012 sattes bilden av att Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, bildat ett hemligt så kallat bulvanföretag, SSTI, för att kringgå svensk lag och att regeringen var involverad i detta. Konstitutionsutskottet konstaterar nu enhälligt att det inte framkommit något som styrker att någon i regeringen eller Regeringskansliet varit delaktig i eller godkänt beslutet om bolagsmedverkan samt bildandet och finansieringen av SSTI. Om den så kallade Saudiaffären handlade om att regeringen var delaktig – ja, då fanns det ingen Saudiaffär.

Utskottet har genomfört elva utfrågningar med myndighetsföreträdare och regeringsföreträdare. Ingen av de nuvarande eller tidigare myndighetsföreträdarna säger sig ha diskuterat SSTI med företrädare för regeringen eller Regeringskansliet innan bolagets medverkan i kontakterna med Saudiarabien avslutades av FOI:s generaldirektör i februari 2010. Ingen nuvarande eller tidigare företrädare för regeringen eller Regeringskansliet säger sig ha initierat eller godkänt bildandet eller finansieringen

av SSTI. Den omfattande dokumentation som utskottet har fått del av från Regeringskansliet stöder dessa uttalanden. Men om regeringen inte var delaktig i skapandet av bolaget SSTI – vad var det då som hände, egentligen?

För att få hela bilden måste vi gå tillbaka till år 2005. Då ingår den socialdemokratiska regeringen ett samförståndsavtal om militärt samarbete med Saudiarabien. Avtalet är ovanligt långtgående och detaljerat, och där sägs bland annat att parterna ska utbyta expertis gällande rekonstruktion av vapensystem. FOI ges uttryckligen en roll i samarbetet när det gäller försvarsteknologi.

Vi återkommer till hanteringen av ingåendet av avtalet i nästa debatt-runda, men vi kan redan nu från allianspartierna konstatera att det finns en hel del som tyder på att sauderna inte fick tillräcklig information om till exempel den svenska synen på avtalets juridiska status.

Våren 2007 återoppar Saudiarabien samförståndsavtalet och framför direkt till FOI att landet vill ha hjälp att skapa en anläggning för renovering av pansarvärnsvapen. Det naturliga hade varit att vända sig till regeringen med en sådan här förfrågan, men sauderna kontaktar FOI direkt. FOI meddelar regeringen att man vill ingå ett underavtal med sauderna och uppmanas då att först stämma av frågan med Inspektionen för strategiska produkter, ISP. Det är ISP som prövar om exportaffärer rörande krigsmateriel och sådana tjänster ska få tillstånd. FOI inleder dock redan i juni 2007 en förstudie med anledning av saudernas förfrågan. I detta skede har FOI inte fått tillstånd av regeringen att vare sig förhandla om ett underavtal om projektet eller att ingå ett sådant avtal.

Förstudien bygger på att FOI ska leda projektet i Saudiarabien, inklusive upphandling av underleverantörer. I november 2007 meddelar ISP att FOI inte kommer att få tillstånd att genomföra förslagen i förstudien. Samtidigt får regeringen höra talas om förstudien, och det skapar stor förvåning i Försvarsdepartementet att FOI har inlett en förstudie utan regeringens medverkan. Försvarsdepartementet konstaterar att det inte heller finns politisk vilja att låta FOI gå vidare och genomföra förslagen i förstudien.

Vid samma tid får regeringen även veta att FOI på egen hand till Saudiarabien har överlämnat ett avidentifierat exemplar av ett avtal om forskningssamarbete mellan Sverige och ett annat land. FOI hävdar att det var en naturlig följd att sauderna också ville ha ett sådant avtal, och sauderna uppfattar överlämnandet som ett konkret förhandlingsbud. FOI har dock inte regeringens tillstånd att inleda förhandlingar med sauderna om att ingå något forskningsavtal.

FOI har alltså genom att dels inleda förstudien, dels överlämna forskningsavtalet skapat stora förväntningar hos sauderna. Ett omfattande arbete inleds i Försvarsdepartementet med att hantera situationen. Tjänstemän i Försvarsdepartementet intar en aktiv roll för att styra upp FOI, som har gått alldeles för långt. Dessa tjänstemän stiger in mycket tydligt just för att markera regeringens ståndpunkter och se till att dessa får genomslag på FOI:s agerande. Denna tydliga styrning uppskattas och accepteras inte av alla på FOI, och en del är oförstående inför departementets missnöje. Ett led i arbetet är att departementet och FOI utarbetar en lista med alternativa, mer civilt inriktade, samarbetsförslag.

Vid möten med saudierna i maj och juni 2008 nås enighet om vägen framåt. Saudierna ska själva leda sitt renoveringsprojekt, och FOI ska endast ha en konsultroll. Därmed tror Forsvarsdepartementet att problemen är hanterade.

Genom regeringsbeslut i november 2008 respektive juli 2009 får FOI tillstånd att förhandla om respektive ingå konsultavtalet med Saudiarabien. Av besluten framgår tydligt vad FOI får och inte får göra. Eftersom FOI tidigare har gått för långt väljer regeringen tydlig, formell styrning genom regeringsbeslut så att det inte ska råda någon tvekan om vilka ramar FOI har och vad regeringen vill. Det finns varken i KU:s utfrågningar eller i den omfattande dokumentation som KU har fått del av något som tyder på att det från departementets sida fanns förväntningar på att FOI skulle göra något annat eller mer än det som framgår av regeringens beslut.

Dick Sträng, då anställd på FOI, hävdar emellertid att han under sommaren eller hösten 2008 får i uppdrag av dåvarande generaldirektören Madelene Sandström att bilda ett bolag som ska leda projektet med saudierna, det vill säga spela den roll som både ISP och regeringen har sagt att FOI inte får spela. Sandström förnekar att hon har gett en sådan order. Om Sandström verkligen bad Sträng att bilda ett bolag eller om Sträng bara har gett sken av detta är inte klarlagt. Några personer inom FOI har senare sagt att de utgick ifrån att Sandström hade godkänt bolagsbildningen, men ingen tycks ha diskuterat frågan med henne. Den ende som säger sig ha diskuterat frågan med Sandström är Dick Sträng.

Sträng vänder sig till två kolleger på FOI för att få hjälp att finansiera bolaget. En av dem rekviderar i hemlighet medel från Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Must. Dåvarande Mustchefen hävdar i efterhand att Must inte visste att pengarna skulle användas till bolagsbildning utan trodde att de skulle användas till någonting annat, som inte hade med Saudiarabien att göra.

Dick Sträng bildar därefter bolaget SSTI och blir dess ende ägare. För att FOI ska kunna bilda bolag krävs regeringens tillstånd. Något tillstånd har inte begärts och inte givits. Det finns inte heller något beslut om att bilda bolag arkiverat inom FOI. SSTI har alltså inte bildats av myndigheten FOI.

Madelene Sandström efterträds som generaldirektör vid FOI av Jan-Olof Lind. I mars 2009 låter Lind analysera om Dick Strängs roll i SSTI skulle kunna innebära en förtroendeskadlig bisyssla. Därefter får Sträng beskedet att han måste lämna FOI om han ska ha kvar SSTI. Han går dock på föräldraledighet, och frågan faller tills vidare. Lind säger att han hela tiden har betraktat SSTI som ett från FOI fristående företag. Därmed är det svårt att se hur något bulvanförhållande skulle ha kunnat uppkomma. En bulvan är någon som agerar frontfigur på någon annans uppdrag. Om Lind inte såg SSTI som ett företag som agerade i hemlighet på FOI:s uppdrag är det svårt att se SSTI som bulvan för FOI.

I slutet av mars 2009 lämnar FOI en hemställan till regeringen där FOI begär tillstånd att få ingå konsultavtalet med Saudiarabien. I denna hemställan nämns ordet SSTI i en bakgrundsbeskrivning – något som har blivit mycket uppmärksammat i debatten om Saudiärendet. Det står dock inget om vem som äger bolaget, inget om att ägaren har koppling till FOI och inget om hur bolaget har finansierats. Hemställan handlade om att

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

FOI ville ingå ett avtal, och det var den saken regeringen skulle ta ställning till. Att FOI skulle samarbeta med företag var inte konstigt eller ovanligt, och FOI måste ta ansvar för vilka företag FOI väljer att samarbeta med. Det är inte regeringens sak att ta ställning till vilka företag som ska agera i Saudiarabien eller vilka företag FOI ska samarbeta med.

Hösten 2009 växer kritiken hos några FOI-medarbetare mot att Dick Sträng är anställd inom FOI och samtidigt driver ett eget företag som ska leda Saudiprojektet. Dessutom ifrågasätts hur ett enmansföretag ska kunna driva detta stora projekt som kan förväntas omsätta två tre miljarder kronor. I december framförs kritiken till generaldirektör Lind, som låter göra en internutredning. Lind bestämmer sig för att upplägget med SSTI är ohållbart och avslutar det i februari 2010.

Kort därefter slutar Dick Sträng på FOI. En kollega till honom kommenterar det så här i de förhör Säpo har hållit i ärendet: Dick blev ganska tyken. Hans livs affär hade ju försvunnit, och han sade upp sig ganska fort därefter.

SSTI hann uppenbarligen aldrig bedriva någon egentlig verksamhet, utan hann totalt omsätta 205 993 kronor.

Två år senare, i mars 2012, rapporteras i medierna om SSTI. Jan-Olof Lind och Försvarsdepartementet får först nu indikationer om att finansieringen av bolaget har varit märklig. Försvarsdepartementet uppmanar FOI att utreda saken, och FOI gör så småningom en polisanmälan om trolöshet mot huvudman. Säpo genomför en rad förhör, men åklagaren lägger så småningom ned förundersökningen.

Nästa steg är KU:s granskning. KU får inför granskningen dokument på hundratals, kanske tusentals, sidor från Regeringskansliet och genomför elva utfrågningar. Det blir tydligt att regeringen inte har haft med SSTI att göra. Innebär KU:s granskning att svenska folket nu har fått veta sanningen om Saudiärendet? Svenska folket har i varje fall fått veta det viktigaste, nämligen att regeringen inte har haft med bolaget SSTI att göra.

Några personer inom FOI är inte överens om vem som gjorde vad, men det är inte relevant för KU. KU granskar inte FOI, utan regeringen. Det hindrar inte oppositionspartierna från att i sitt ställningstagande spekulera om vad som hände inom FOI. De lyfter fram vissa pusselbitar som viktigare än andra och skissar på en berättelse. Låt mig därför framhålla att det finns i varje fall två tänkbara berättelser.

En möjlighet är att generaldirektör Madelene Sandström uppmanade Dick Sträng att bilda ett bolag som skulle leda det saudiska projektet. Om det var så talade Dick Sträng sanning när han bad några kollegor om hjälp med bolaget och sade till dem att Sandström ville att bolaget skulle bildas. Sandströms motiv kan i så fall inte ha varit att hon kände press från regeringen, för regeringen ansåg att konflikten med sauderna löstes i juni 2008. Kan Sandström ha velat dra in pengar till FOI genom att sälja konsulttjänster även till SSTI och inte bara direkt till sauderna? Bildandet av SSTI skulle i så fall syfta till att skapa en ny kund för FOI. Det är inte uteslutet.

Det andra alternativet är att Dick Sträng såg en affärsmöjlighet när det stod klart att FOI inte skulle få leda projektet med sauderna. Han kom på idén att skapa ett bolag som skulle överta FOI:s ledande roll i projektet. Projektet förväntades omsätta 2–3 miljarder kronor, varav en

betydande del skulle passera genom SSTI. Rimligen skulle det bli någon form av vinst av verksamheten. För att få hjälp av några kolleger gav han sedan sken av att generaldirektören stod bakom idén. Att han faktiskt fick viss hjälp av några kolleger bevisar ingenting. De kan ha hjälpt till för att generaldirektören ville det eller för att de felaktigt trodde att generaldirektören ville det.

Olika personer kan tycka att den ena eller den andra berättelsen är mest sannolik, men det avgörande för KU är att det i båda fallen handlar om händelser inom FOI. Statliga pengar och några statliga tjänstemäns arbetstid tycks ha använts på ett felaktigt sätt, men varken Dick Sträng, Madelene Sandström eller någon annan har diskuterat bildandet eller finansieringen av SSTI med någon företrädare för regeringen eller Regeringskansliet. Regeringen har inte haft med SSTI att göra.

Låt mig i detta sammanhang också kommentera några av de ganska detaljerade uppgifter som cirkulerat i medierna och använts för att bygga upp bilden av händelseförloppet. När man studerar uppgifterna närmare visar det sig att flera av dem har en enda källa. I något fall tas en uppgift tillbaka i KU:s utfrågningar, i något fall visar det sig handla om en andrahandsuppgift av oklart värde, och vissa uppgifter har inget stöd alls.

Uppgifter som har en enda källa, nämligen bolagets grundare, är bland annat att han fick order om att bolaget skulle finansieras via FOI och Must, hur pengarna överlämnades – det är nämligen enbart han som nämner den mångomtalade plastpåsen – var mötet om finansieringen ägde rum, att pengarna kvitterades och att pengarna inte var ett lån. Andra personer beskriver dessa händelser på andra sätt.

När det gäller påståenden som tagits tillbaka handlar det till exempel om möten som senare visade sig inte ha ägt rum. Personen backade från den uppgiften.

När det gäller en uppgift som fick stor uppmärksamhet förra året, nämligen påståendet att en handling krävdes tillbaka från FOI till Försvarsdepartementet för att ”skydda ministern”, framgår det tydligt i KU:s utfrågning att uppgiftslämnaren inte påstår sig själv ha hört orden ”skydda ministern”, utan det återberättades av en medarbetare. Det var alltså en andrahandsuppgift. Den som angavs ha sagt orden förnekar bestämt att hon uttryckte sig så.

När det gäller uppgifter som saknar stöd i utredningen handlar det till exempel om påståendet att regeringen skulle ha haft med finansieringen av SSTI att göra och att ett e-brev skulle ha lyfts bort ur Försvarsdepartementets diarium. När det gäller e-brevet var det så att det av misstag inte blev registrerat när det inkom, vilket är en brist som KU påpekar, men det är ändå en annan sak än det som först rapporterades.

Jag kan sammantaget konstatera att det inte finns något i det Sten Tolgfors sade vid sin presskonferens i mars 2012 som avviker från det händelseförlopp KU skildrar i sitt betänkande.

Låt mig avslutningsvis övergå till KU:s bedömning av ärendet. Som jag sade är alla ledamöter överens om att regeringen och Regeringskansliet inte har haft med bildandet av SSTI att göra. Regeringen frias av KU.

Det vi däremot inte är överens om är synen på regeringens kontakter med FOI.

KU:s ordförande och andra personer har hela det senaste året drivit Saudiärendet hårt i medierna och gjort olika uttalanden som spridit spekulationer och uppenbarligen syftat till att skapa misstankar kring regeringens roll. Det är inte förvånande att de nu vill flytta fokus i sin kritik eftersom den tidigare tesen, att regeringen nog var delaktig i bolagsbildningen, inte kunnat beläggas.

Som Per Bill anförde bör varje slutsats som KU drar underbyggas av fakta som framkommit i utredningsarbetet. Annars är det ingen mening med att göra några utredningar. I oppositionspartiernas ställningstaganden finns dock ett antal påståenden som saknar stöd i materialet.

De fyra oppositionspartierna påstår till exempel att Försvarsdepartementet sagt till FOI att lösa problemet, underförstått på vilket sätt som helst. Vad är källan till det? Vilka dokument eller vilken utfrågning hänvisar de till när de påstår det? Det är ett ogrundat påstående. Ingen har anfört att FOI pressades att hitta på egna lösningar, och det finns inga dokument som tyder på det. Tvärtom grep regeringen in resolut och fattade därutöver två regeringsbeslut som tydligt angav vad FOI fick och inte fick göra.

Oppositionspartierna påstår också att Försvarsdepartementet sköt frågan ifrån sig och inte höll kontakt under hand med FOI. Det är också ett påstående som saknar grund. Det har varit en mycket intensiv kontakt mellan Regeringskansliet och FOI. Det fattades, som sagt, två regeringsbeslut för att ange tydliga ramar för detta. KU brukar normalt kritisera regeringen om man använder för lite formell styrning av myndigheterna. Här är det en mycket och tydlig formell styrning, och då anser oppositionen tydligen att det saknar betydelse.

Utifrån dessa osakliga påståenden, som inte styrks av KU:s utredning, påstår oppositionspartierna sedan att det förekommit brister av allvarligt slag som lett till skada för rikets internationella relationer. Det är överord utan motstycke i modern KU-historia.

Saudiärendet handlar om ett bolag som kopplades bort innan det hann bedriva någon egentlig verksamhet, och oppositionens konkreta kritik går ut på att departementet ringde för sällan till FOI. Att i det läget använda ord som ”allvarligt” och ”skada” står inte i rimlig proportion till anklagelsen ens om anklagelsen vore välgrundad, vilket den som sagt inte är.

Till detta kommer att KU inte har granskat hur Sveriges utrikesrelationer har påverkats. Peter Eriksson skrev i ett debattsvar till oss att världen undrar över hur taffligt Sverige verkar styras. Jag ställer mig frågan: Har Peter Eriksson frågat världen vad den tycker? KU har i vart fall inte gjort det. Är det något som har skadat Sverige är det anklagelserna om att regeringen stod bakom ett konstigt företag som skulle bygga en vapenfabrik. Det är anklagelser som nu visat sig vara ogrundade.

Denna ogrundade och högljudda kritik devalverar KU:s anseende som sakligt, konstitutionellt kontrollorgan. Detta säger dock mer om oppositionspartierna än om regeringen. Regeringen hanterade en besvärlig situation, SSTI bildades bakom regeringens rygg och de fyra oppositionspartierna gör allt för att flytta fokus från just detta.

Anf. 79 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! Jag talade inledningsvis om frågan: Vad är KU:s uppgift? Det mest raka svaret är att granska statsrådets tjänsteutövning och

regeringsärendenas handläggning. I denna granskning, där vi har fått så mycket extra information och talat med så många utanför departementet, kan det vara värt att inledningsvis lyfta fram denna begränsning.

Har regeringen och departementen agerat utanför sina reglerade ramar? Vilken information har de haft? Vilka beslut har de fattat? Har någon minister gjort fel? Det är frågor som vi i KU söker svar på.

Andreas Norlén har förtjänstfullt och utförligt beskrivit ärendet och dess bakgrund. Detta är information som vi fått fram genom att hålla elva muntliga utfrågningar med regeringsföreträdare och tjänstemän vid Regeringskansliet och personal vid myndigheter. Vi har också ställt skriftliga frågor, begärt in säkert 1 000 sidor dokument, läst polisförhör och tagit del av medieuppgifter.

Det centrala är att KU inte har funnit något som styrker att någon i regeringen eller Regeringskansliet varit delaktig i eller godkänt bildandet eller finansieringen av företaget SSTI. Det finns inte heller något som visar att det från departementets sida skulle finnas förväntningar på att myndigheten FOI skulle göra något annat än det som det fattats formella beslut om. Det finns inte heller någon som säger sig ha informerat eller diskuterat SSTI med företrädare för regeringen eller Regeringskansliet. Detta stöds av de utfrågningar vi gjort och de dokument som vi har begärt att få se.

Vad som skett inom FOI är inte helt klart för KU. Hur gick bolagsbildningen till? Hur kom det sig att finansieringen kunde ske som den gjorde? Hur fungerar rutiner för att kontrollera de bolag de samarbetar med? Det är exempel på frågor man kan ställa sig.

Under granskningens gång har vi fått information som vi noterar, men vi lämnar dessa uppgifter utan att värdera dem.

Vad som sker inom en myndighet är inte KU:s uppgift att hantera. Det finns det andra som ska göra. Vi kan dock konstatera att FOI gick för långt i kontakterna med Saudiarabien och klev in på områden som borde ha skötts av regeringen.

Granskningen av regeringens agerande i samarbetet med Saudiarabien sågs som en stor affär. Försvarsministern avgick. Så här i efterhand, efter en omfattande granskning, finns det inte mycket till brister från regeringen eller Regeringskansliet att ta fasta på. Man kan också säga som Andreas Norlén sade: Om den så kallade Saudiaffären handlade om regeringens delaktighet fanns det ingen Saudiaffär.

Regeringen och Regeringskansliet har inte gått utanför sina reglerade ramar.

Oppositionen riktar in sig på att styrningen av myndigheten FOI var för svag och att kontakterna var för få. Men vi kan alla konstatera att den formella styrningen har skötts. Det finns tydliga mandat och beslut där sådana krävs.

En anmärkning gör vi gemensamt, och den handlar om att följa offentlighets- och sekretesslagen. Det inkom ett e-postmeddelande till en regeringstjänsteman som gallrades på ett sätt som inte följer OSL. Vi noterar att regeringen förklarar det som ett förbiseende, och utskottet förutsätter att nödvändiga åtgärder vidtas för att något liknande inte ska hända igen.

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

Det har också varit oklarheter kring registreringen av en handling från ett möte på myndigheten FOI med företrädare från Regeringskansliet. Det är naturligtvis inte bra, eftersom diarieföringen alltid ska fungera.

Detta menar jag är de slutsatser som ur KU:s perspektiv är kärnan i ett ärende som fått stor mediebevakning och som KU ägnat mycket tid och kraft åt i syfte att vända på varje sten. Jag konstaterar att detta inte är särskilt uppseendeväckande, men det är ett nog så viktigt resultat.

Anf. 80 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Herr talman! I min inledning om granskningsarbetet ägnade jag mig åt synpunkter på hur konstitutionsutskottet genomfört granskningen av regeringens agerande i fråga om militärt samarbete med SaudiArabien.

Jag är starkt kritisk till vissa delar när det gäller hur granskningen genomförts och också till utskottets ställningstagande.

Granskningen har varit mycket omfattande. Detta ärende har varit uppe på minst ett tjugotal sammanträden, och vi har haft ett tiotal utfrågningar, de flesta hemliga.

Andreas Norlén har gett en utförlig bild av hur vi i allianspartierna i KU-gruppen har sett på detta. Jag ska inte upprepa det.

Grunden har varit att regeringen har haft att hantera det samförståndsavtal som den socialdemokratiska regeringen, med Göran Persson som statsminister och Leni Björklund som försvarsminister, ingick med SaudiArabien 2005. Det som regeringen och försvarsminister Sten Tolgfors främst haft att hantera har handlat om att ägna sig åt skademinimering, beroende på att det gavs väldigt långtgående utfästelser i det MOU som ingicks år 2005.

Regeringen konstaterade att det var betydande risker för vidareexport av vapen som skulle tillverkas i SaudiArabien. De riskerna har varit så uppenbara att man från regeringens sida och från myndigheten som haft att pröva vapenexporten sett att det inte varit acceptabelt att bygga den vapenfabrik som man faktiskt 2005 kom överens om skulle byggas med svensk hjälp.

När det gäller att komma ur det här avtalet har det krävts en hel del arbete från den nuvarande regeringen. Med den arbetsfördelning som då fanns inom Försvarsdepartementet har det varit Sten Tolgfors närmaste man, statssekreterare Jevrell, som varit den som haft uppdraget att sköta frågan om det militära samarbetsavtalet med SaudiArabien och därmed också sköta kontakterna med FOI.

Jevrell har ägnat mycket aktiv tid åt att se till att det togs fram alternativ. FOI fick i uppdrag att ta fram alternativ till den militära vapenfabriken. Det skulle då ha en mer civil och säkerhetsmässig inriktning. Jevrell besökte i det syftet själv Riyadh i SaudiArabien för att det inte skulle byggas någon vapenfabrik utan bli en annan inriktning på avtalet.

Sedan tog Sten Tolgfors fram förslag till regeringen, som beslutade om den inriktning som skulle ske. Och FOI fick i uppdrag att träffa avtal.

Som jag ser det har det här avtalet inneburit att den nuvarande regeringen löste en väldigt knepig fråga. Det var naturligtvis svårt att hantera, eftersom FOI hade gjort saker som man kan säga att regeringen inte hade kännedom om men som naturligtvis påverkade förutsättningarna för det samarbete som skulle ske med SaudiArabien.

Jag kan inte finna att Tolgfors på det sätt som majoriteten i konstitutionsutskottet kommit fram till skulle ha misskött sin uppgift, att han inte aktivt gjort detta. Att ge sin statssekreterare ett uppdrag att handha de här kontakterna har varit ett rimligt sätt att hantera frågan från regeringens sida.

Anf. 81 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! I mitt inledningsanförande i den här debatten nämnde jag att granskningsbetänkandet före 1968 kallades för dechargebetänkandet, alltså betänkandet om statsrådets ansvar och deras ansvarsfrihet.

Jag vill ta er med till en tidpunkt för drygt ett år sedan och påminna om de rubriker som då fanns. Det var vid den tidpunkten Sten Tolgfors blev anmäld till KU för granskning. Det hette i medierna att Tolgfors var ansvarig för att det byggdes vapenfabriker i Saudiarabien.

Vår ordförande blev pressad, inte så motvilligt, på uppgifter om ett expresståg för att man skulle kunna processa den här frågan snabbt. Vi började jobba i KU, och tjänstemännen började arbeta redan innan sommaren var inne. Det var enorma rubriker som talade om att Sten Tolgfors var tvungen att avgå.

Och så avgår Sten Tolgfors. Han säger att han är så pressad att han inte kan utföra sitt uppdrag. Han talar om barnens situation hemma, att de inte kan förstå hur pappa i deras ögon blir alldeles förvriden. Han säger: Jag kan inte vara kvar som försvarsminister.

Då tänkte en och annan: Ingen rök utan eld. Tolgfors var väl skyldig.

Men det fanns aldrig någon vapenfabrik i Saudiarabien, annat än i önskedrömmarna hos en enskild tjänsteman eller kanske några tjänstemän – vad vet vi? Men dessa önskedrömmar stoppades på ett tidigt stadium. Det har vår gemensamma utredning visat.

Det finns ingenting i anklagelserna mot Sten Tolgfors som har någon substans. De var fullständigt grundlösa. Han hade inget annat än personliga skäl för att avgå. Han visade sig vara en minister och tidigare riksdagsledamot med en stor personlig integritet. Nu när han har lämnat riksdagen ska ha han rätt till sitt renommé. Han är oskyldig och var felaktigt anklagad. Det var han som i stället redde ut en svår situation och som såg till att stoppa den skada som hade skett genom att tjänstemän eller möjligen en tjänsteman på FOI hade tagit sig alldeles för stora friheter.

Ett enigt utskott finner att det i granskningen inte har framkommit något som styrker att någon i regeringen – inte heller Sten Tolgfors – eller Regeringskansliet har varit delaktig i eller godkänt beslutet om bolagsmedverkan samt bildandet och finansieringen av bolaget SSTI.

Utskottet har genomfört elva utfrågningar. Ingen av de nuvarande eller tidigare myndighetsföreträdarna säger sig ha diskuterat SSTI med företrädare för regeringen eller Regeringskansliet innan bolagets medverkan i kontakterna med Saudiarabien avslutades. Ingen nuvarande eller tidigare företrädare för regeringen eller Regeringskansliet säger sig heller ha initierat, godkänt eller finansierat SSTI.

Den omfattande dokumentation som utskottet fått del av från Regeringskansliet stöder dessa uttalanden. Där kan vi sätta punkt för den så kallade Saudiarabienfrågan eller Saudiaffären som det till och med har hetat.

Då vänder vi på kuttingen. Så fick vi göra när hela frågan var avgjord. Då försökte oppositionen hitta något. Kanske Sten Tolgfors hade gjort för lite om han nu inte hade gjort för mycket?

Frågan är då om Sten Tolgfors har brustit i att hålla sig informerad om vad som händer i FOI.

Till att börja med är det 1 000 tjänstemän anställda. Det är helt omöjligt för en enskild tjänsteman att veta vilka önskedrömmar som enskilda tjänstemän bär på eller om de startar privata bolag. När inte ens generaldirektören i KU-förhör säger att hon visste om det, hur skulle då Sten Tolgfors kunna gissa sig till önskedrömmar hos en enskild tjänsteman?

Det är visserligen så att regeringen och statsråden har en allmän skyldighet att hålla sig underrättade om myndigheternas verksamhet och att följa upp tidigare beslut och diskussioner som gäller myndigheterna.

Granskningen har visat att Försvarsdepartementet, när FOI i det inledande skedet informerade om pågående diskussioner med SaudiArabien, uppmanade myndigheten att skaffa ett brett underlag för den kommande beredningen genom att efterlysa både promemorior som beskrev det tänkta projektet och ISP:s bedömning av om projektet skulle komma att innebära tillståndspliktig verksamhet.

När det blev känt för departementet att FOI utan att informera departementet hade inlett arbete med en förstudie och utan bemyndigande hade inlett en avtalsförhandling med SaudiArabien samt att det uppstått problem sades uttryckligen till FOI att dels hänskjuta de fortsatta diskussionerna till det förestående MOU-mötet, dels besvara ett antal detaljerade frågor om den dittillsvarande kontakten med SaudiArabien.

Härutöver anmodades FOI att lämna alternativa förslag på samarbetsområden av mer civil karaktär. Efter att i kontakt mellan departementet, FOI och den saudiska motparten ha funnit en väg framåt som både tillfredsställde motpartens önskemål och var förenlig med svensk exportlagstiftning fattade regeringen i november 2008 respektive i juli 2009 beslut som bemyndigade FOI att förhandla om, respektive att som konsult ingå i, ett väl definierat avtal med SaudiArabien.

Besluten sätter tydliga gränser för vad FOI får och inte får göra i projektet. Den situation som uppkom under framför allt 2008 hade därmed fått sin lösning. Det var Sten Tolgfors förtjänst.

Det finns varken i utfrågningarna eller i dokumentationen något som tyder på att det från departementets sida fanns förväntningar på att FOI skulle göra något annat eller något mera än det som framgår av regeringens beslut. Därför kan man konstatera att utgångspunkten måste vara att det är varje myndighets ansvar att avgöra vilka företag som myndigheten ska samarbeta med. Det kan inte en enskild minister gå in och peta på. Alldeles nyss talade vi om att Eskil Erlandsson inte skulle gå in och peta i vilka konferenser och seminarier som en generaldirektör deltar i. Det här är på samma detaljnivå.

När departementet i februari mars 2010 för första gången fick kännedom om att den nya myndighetsledningen vid FOI upptäckt vissa problem som gällde ett fristående, privatägt bolags roll i kontakterna med SaudiArabien fick det också beskedet att problemet var löst. Det fanns inte längre.

Därmed ansågs det inte finnas behov av ytterligare åtgärder från departementets sida. Man kan notera att generaldirektören valde att lämna

denna information till statssekreteraren, och man kan konstatera att arbetsfördelningen inom ett departement kan utformas så att statssekreteraren, alltså inte statsrådet Tolgfors, har huvudansvaret för den politiska ledningens kontakter med departementets myndigheter. När statsministern utfrågades gjorde han också ett uttalande med denna inriktning.

Prot. 2012/13:125
18 juni

Jag kan vidare konstatera att det i utredningen i vissa frågor finns olika uppgifter om händelseförloppet och beslutsgången inom FOI. Det hade varit roligt att fördjupa sig i det. Vi är alla intresserade av vad som egentligen hände. Men KU:s uppgift såsom vi hörde från lagtexterna är inte att gå in och granska myndigheterna. Det är inte vår uppgift. Vi granskar statsråden.

Det finns uppgifter om att generaldirektör Sandström uppmanade en medarbetare att bilda ett bolag. Det finns också uppgifter om att den här medarbetaren, alltså Dick Sträng, bara skulle ha gett sken av detta för att få hjälp av några kolleger och få trovärdighet för sitt bolag. Vi har inte kunnat slutföra det. Det har inte varit vår huvuduppgift. Men där någons stans ligger problematiken.

Vad som förevarit inom FOI väcker intressanta frågor. Det ligger dock utanför utskottets granskning, och vi avstår därför från att här försöka värdera de omständigheter som talar för respektive emot olika påståenden. Men alla låg de på myndighetsnivån, under den nivån som ett statsråd ska lägga sig i.

Vi noterar att SSTI, enligt de årsredovisningar som utskottet inhämtat från Bolagsverket, under tre år omsatte bara drygt 200 000 kronor. Det blir, som vi hörde tidigare, inte mycket krut och granater för de pengarna. Kalenderåret 2011 var det inga pengar alls. Man kan alltså helt tydligt dra slutsatsen att SSTI i stort sett inte bedrivit någon verksamhet alls. Det stoppades innan det kunde göra något allvar av att, som önskedrömmen var, få disponera 2–3 miljarder kronor över en enskild persons konto.

Utgångspunkten måste vara att regeringen och ansvarigt departement måste kunna lita på och förutsätta att myndigheterna agerar i enlighet med givna, tydliga instruktioner. Ett annat förhållningssätt gentemot myndigheterna vore både i teorin och i praktiken omöjligt.

Vi kan konstatera att det i här uppmärksammade delar har funnits tydliga mandat, fastlagda genom regeringsbeslut, för FOI:s verksamhet. Samtidigt finns, som nyss framhållits här, en skyldighet för regeringen och statsråden att följa upp sina beslut och hålla sig underrättade om myndigheternas verksamhet.

Har det då skett? Granskningen visar att det förekommit en mängd kontakter mellan myndighet och departement. I den mån det vid dessa har framkommit behov av åtgärder från departementets eller regeringens sida har sådana också vidtagits. Att utskottet inte närmare studerat exakt vilka löpande kontakter som förekommit mellan departementet och FOI efter juni 2008 ger oss ingen grund för en annan bedömning.

Så till frågan om Sveriges förbindelser med andra länder har skadats. Har det över huvud taget varit någon skada? Vi vet inte, men uppenbarligen inte eftersom vi fortfarande har affärer med den delen av världen. Men om man ska leda i bevis att det har varit en skada måste man också kunna peka på att handeln har påverkats eller att det har uttalats någonting från SaudiArabien.

Ingenting av detta har skett. Det har varit klumpigt, och det har varit dåligt skött, men det har gjorts av enskilda tjänstemän på lägre nivå, inte av statsrådet.

Anf. 82 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Under fjolårets första halvår fick svenska folket reda på att det hade hänt någonting i Sverige, att det i samarbete med Saudiarabien planerades bolag som var kopplade till den statliga myndigheten FOI och att det planerades för vapenfabriker i Saudiarabien som svenska staten var involverad i.

Det var konstiga affärer. Pengar ska ha kommit från en försvarsmyndighet till en annan i plastpåsar för att finansiera det här bolaget. Detta ledde till slut till att konstitutionsutskottet fick i uppgift att granska vad som hade hänt och att granska regeringen samt ministern i fråga.

Nu har vi gjort det. Ett år senare är jag glad att vi satte i gång så snabbt som möjligt, eftersom vi annars inte hade varit klara i dag. Det har tagit lång tid och inneburit mycket arbete. Vi har varit tvungna att gå igenom många dokument och papper. Såpo har också hållit utfrågningar eller förhör med enskilda, som vi har tagit del av. Vi har också fått dokument från olika myndigheter som har varit inblandade. Till slut har vi gjort egna utfrågningar av en lång rad berörda människor – elva olika utfrågningar, faktiskt.

Vad var det då som hände? Vi är helt uppenbart fortfarande lite oense om hur man ska tolka de olika sakerna. Andreas Norlén gjorde sin värdering och försökte ge sin bild. Andra har gett en lite annorlunda bild. Utskottet försöker ge sin bild i granskningsrapporten. Jag tycker att de som är intresserade bör läsa den. Där finns mycket intressant att få fram i utfrågningar, i bakgrundsbilagor och i våra slutsatser.

Den bild som jag tycker ligger närmast vad som har hänt och som känns trolig är att FOI påbörjade ett samarbete med Saudiarabien efter det att det omtalade avtalet skrevs 2005. Jag tror att det är en riktig bild som de borgerliga lägger fram här, att avtalet från 2005 har varit ganska viktigt i grunden.

Det är ett ganska detaljerat avtal – ovanligt detaljerat för att vara av den här omfattningen. KU har tidigare granskat om avtalet är riktigt. Majoriteten i KU sade då att det var helt okej. Miljöpartiet tyckte att det var tveksamt, men det gjorde inte de flesta andra.

Samarbetet var till en början mellan Saudiarabien och FOI. Efter en tid, andra halvan av 2007, blir man i Regeringskansliet fundersam och lite kritisk till vad som händer på FOI. Statssekreteraren uppmanar FOI att gå till ISP och höra sig för för att få ett godkännande att gå vidare med att utveckla projektet Simoom och dra i gång det vapensamarbete som man har börjat fundera på. Det var en förstudie i det läget, men frågan var om man skulle gå ännu ett steg längre. FOI gjorde då en efterfrågan hos ISP, alltså inspektionen som fattar dessa beslut. ISP svarade att de inte ville se ett samarbete i full skala.

Det var som jag uppfattade det också regeringens linje i detta skede. Man var mycket kritisk till att genomföra projektet. Det slutade med att regeringen sade till FOI att sluta fortsätta i den tänkta riktningen.

Det gjorde FOI, men det landade i en besvärlig situation, lite grann en kris, i Regeringskansliet, eftersom reaktionerna från Saudiarabien blev mycket starka. Det blev de sedermera också från Svenskt Näringsliv. Det uppstod en oro som innebar att de mycket känsliga relationerna hamnade i ett akut och besvärligt läge. Sverige riskerade att förlora, både närings-

Prot. 2012/13:125

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

livsmässigt och utrikespolitiskt, om samarbetet stoppades på det sätt som man hade tänkt sig.

I det skedet vänder regeringen. Då ändrar sig Försvarsdepartementet å regeringens sida. Först åker man ned till Saudiarabien och försöker få dem att gå med på en rad andra samarbetsprojekt. Det var ett misslyckat försök att ändra inriktning. Då går man på en annan linje, nämligen att genomföra projektet men att restriktioner sätts upp för FOI. Regeringen anser att FOI inte självt får leda och driva samarbetsprojektet och bygga en ”vapenfabrik” i Saudiarabien. FOI får bara vara konsult. Det är i och för sig vad som egentligen efterfrågas i första hand från Saudiarabiens sida. FOI har inte kunskaper i att bygga hus och andra byggnader. Den efterfrågade kunskapen finns i att FOI agerar teknisk konsult.

Sedermera landar detta i en hemställan från FOI till regeringen om att FOI ska agera konsult, det vill säga fortsätta projektet. Tanken att genomföra vapensamarbetet dras i gång igen. FOI gör en hemställan till regeringen om att få genomföra projektet i egenskap av konsult. I hemställan står det att bolaget SSTI ska leda och ha en samordnande roll i stället för FOI. SSTI är bolaget som formellt Dick Sträng har bildat, anställd på FOI.

Det här är inte så enkelt att det är bara fråga om Dick Sträng. När utskottet har gått igenom ärendet har minst åtta nio personer på olika sätt deltagit i bolaget SSTI:s tillblivelse. Det verkar som att andra personer har skrivit ansökan till ISP, Inspektionen för strategiska produkter, om att få bedriva vapenexporthandel, men de har skrivit ansökan på FOI:s brev-papper. Praktiskt taget allt arbete för företagens räkning har bedrivits i FOI:s lokaler av FOI-personal med en rad olika människor inblandade.

Finansieringen har skett genom en annan statlig myndighet, Must. Förfrågan har accepterats av inblandade chefer – självklart, tycker jag – bland annat Helena Bergman, det vill säga Dick Strängs chef på FOI. Finansieringen har kommit från Must efter en förfrågan från FOI, men pengarna har gått till FOI och sedan till Dick Sträng för att starta bolaget.

Det här var ingen enmansshow, utan här finns många personer inblandade. Inte heller har myndigheten tänkt sig att Dick Sträng ska starta ett företag för att tjäna egna pengar. Det har handlat om att lösa en besvärlig uppgift. Det besvärliga är att det rådde ett krisläge i relationen med Saudiarabien för svensk industri. Det här mynnar ut i en lösning som innebär att när FOI inte längre får leda och samordna dessa frågor ska bolaget SSTI i stället leda och driva verksamheten.

Utskottet har inte hittat någon order eller något direktiv från regeringen, men det finns ett tryck från regeringen, FOI och inblandade att ISP ska ge tillstånd och lösa konflikterna. Det är alltså ett tryck både från regeringen och från andra håll, eftersom det är uppenbart att man på myndigheten FOI kände väl till problemen i relationerna med Saudiarabien och att det hade blivit besvärligt också för Svenskt Näringsliv.

Effekten i det tredje läget är att det bildas ett bolag. Man gör det inte för att tjäna egna pengar utan för att lösa en svår situation. Efter det regeringsbeslut som tas i samband med hemställan våren 2009 tar regeringen och Försvarsdepartementet sina händer ifrån det här. Man intresserar sig inte längre för det utan lämnar till FOI att lösa dessa besvärliga frågor.

Det är det som sedermera slutar i en ganska stor skandal i medierna om hur det har gått till i svenska myndigheter, att man finansierar bo-

lagsbildning på ett väldigt märkligt sätt, att en situation hanteras inte bara klandrigt utan också på ett mycket märkligt sätt i flera avseenden.

Regeringen och Försvarsdepartementet känner väl till att det är ett känsligt ärende. Vi har mycket dokumentation kring det – någon säger till och med att det är det mest komplicerade under hela mandatperioden. I och med det måste vi också se ansvaret för den berörda ministern att informera sig och se till att fortsätta att lösa detta på ett bra sätt under den fortsatta processen. Men det är uppenbarligen inte något som man har brytt sig om att informera sig om.

Jag tycker att det är felaktigt att säga att generaldirektören inte kände till det. Det har framgått tydligt att både den tidigare och den nye generaldirektören ganska väl kände till vad som hände. Den nye, tillträdande, Jan-Olof Lind, som hade skrivit under hemställan till regeringen där det stod om SSTI säger att han betraktade bolaget som ett bolag som var externt. Problemet är ju att det inte var det. Det var inte ett bolag som var externt. Allting skedde i FOI:s egna lokaler med FOI:s medarbetare.

Man kan inte bara säga att man tycker att månen ser ut på ett visst sätt. Den gör ju inte det om man inte säger att den är någorlunda rund.

I det perspektivet har naturligtvis berörda ministrar och statssekreterare ett ansvar att förhöra sig och se till att ha bra information om hur man löser en besvärlig situation, relationerna till andra länder, relationerna till Svenskt Näringsliv, ekonomi som står på spel, kanske många jobb och myndigheternas anseende. Nu blev det någonting som skadade Sveriges internationella relationer. Jag tycker att det är alldeles tydligt att det har gjort det.

Hade vi haft en minister som i stället hade valt att följa ärendet kontinuerligt under det vidare arbetet och se till att detta löstes på ett bra sätt hade skandalen aldrig hänt. Det är min uppfattning.

Därför finns det skäl att kritisera före detta försvarsminister Sten Tolgfors för att han, i stället för att följa och driva ärendet och se till att man har en bra lösning när det gäller känsliga utrikespolitiska relationer och viktiga affärer, väljer att säga åt myndigheterna: Ni får lösa det här – jag tycker att jag är färdig. Det var uppenbarligen inte ett bra sätt att hantera frågan.

Anf. 83 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag funderar på om Peter Eriksson över huvud taget har läst KU:s betänkande i detta ärende. Om han hade gjort det skulle han ha funnit att en hel del av det han beskrev som fakta inte står i betänkandet.

Om han slår upp s. 273 ser han att där beskrivs hur man i maj juni 2008 hittade en väg framåt med sauderna som innebar att FOI skulle vara konsult och att Försvarsdepartementet därmed ansåg att saken var löst. Hade det varit ett krisläge, att FOI kände ett starkt tryck från regeringen att göra någonting annat än det som man hade gjort upp med sauderna om, skulle det ha stått på s. 273 i betänkandet. Men det gör det inte.

Det står så här: ”Resultatet av dessa möten blev att Saudiarabien skulle ta huvudansvaret för det ursprungliga samarbetsprojektet och att FOI endast skulle ha en konsultativ roll.”

Sedan står det inget mer. Det står inget om att FOI utsattes för stark press från regeringen att göra mer saker, hitta på bolag eller något. Det står inte där.

På samma sätt påstår Peter Eriksson att generaldirektör Madelene Sandström nog visste både ett och annat.

På s. 273 i betänkandet står det att i utskottets utredning har olika uppgifter ”lämnats i frågan om huruvida bolagsbildningen skedde på order av ... FOI:s generaldirektör, eller om hon inte varit delaktig”. Utskottet säger alltså att vi inte vet.

Detta illustrerar hur Peter Eriksson fortsätter att sprida spekulationer, som till och med står i strid med det betänkande som han själv har ställt sig bakom. Jag tycker att det är mycket anmärkningsvärt.

Jag undrar var Peter Eriksson har stöd för sina påståenden om att FOI var utsatt för ett starkt tryck efter juni 2008 och hittade på konstiga lösningar. Var står det, i betänkandet, i utredningen eller i utfrågningarna?

Anf. 84 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Andreas Norlén vet mycket väl att vi har dokument som visar – det står också i vårt betänkande – att det fanns ett tryck från både SaudiArabien och Svenskt Näringsliv. Det är ingen tvekan om att det var på det sättet – det tror jag att alla här kan vidimera – att man måste lösa den besvärliga situation som hade uppkommit under våren 2008 efter att regeringen bett FOI att stoppa det samarbete som pågick. Det har vi gott om underlag för.

Jag tycker att det är Andreas Norlén som hittar på saker och låtsas som att det inte har varit ett problem. Det är ett uppenbart, betydande problem som vi har gott om dokumentation om att man har hamnat i efter att regeringen stoppade det samarbete som pågick. Det kanske var ett riktigt beslut att stoppa det – jag har inte sagt något om det. Men man hamnade i en väldigt besvärlig sits, och det skapades ett tryck på myndigheterna, både på ISP och på FOI, att lösa det.

Det har vi gott om dokumentation om. Jag förstår inte riktigt varför du ifrågasätter det.

Anf. 85 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag ifrågasätter det därför att Peter Erikssons beskrivning inte stämmer.

Det var ju så att det uppkom en konflikt med SaudiArabien våren 2008 – så långt är vi helt överens – därför att FOI hade gått för långt, sprungit i väg och gjort en förstudie som man inte hade mandat för. Regeringen sade: Stopp i maskin – nu måste vi stoppa det här och göra ett omtag. Det är alldeles korrekt. Då blev det problem i relationerna med SaudiArabien.

Det Peter Eriksson påstår är ju att det efter juni 2008, när man hade nått en kompromiss med sauderna, i det skedet fortfarande fanns ett tryck på FOI att gå vidare och hitta på egna lösningar. Det är ju hösten 2008 och våren 2009 som det här bolaget kommer till. Under den period som Peter Eriksson beskriver var det inte tal om något bolag. Våren 2008 fanns det inga idéer om bolag, utan då handlade det om att regeringen grep in för att lösa en besvärlig situation.

Peter Eriksson refererar materialet på ett ohederligt sätt och använder en ohederlig kronologi.

Sanningen är att det våren 2008 var problem i relationerna med Saudiarabien. De löstes i juni 2008 när man hade en enighet om vägen framåt.

Sanningen är att departementet inte var speciellt angeläget om att det här projektet skulle genomföras. Det har vi kunnat konstatera. Är det något tryck som FOI har känt är det trycket från regeringen att bromsa och sätta stopp.

Men återigen: Efter juni 2008 fanns det en lösning, fanns det en väg framåt, och FOI skulle vara konsult. Det finns ingenstans i materialet, inte i betänkandet, inte i utfrågningarna, inte i dokumentet, något enda tecken på att regeringen förväntade sig att FOI skulle göra något annat eller något mer än att vara konsult. Det fanns inget tryck på FOI att hitta på egna lösningar. Om Peter Eriksson fortsätter att hävda det ber jag att han pekar på något enda dokument där detta står.

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

Anf. 86 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det är en felaktig historiebild som Andreas Norlén försöker lägga fram – att man löste problemet på våren 2008. Man gjorde ju inte det. Det är det som är bakgrunden till att hela bygget med bolagsbildningen kommer fram och att man hittar på lösningar som är mildt sagt oortodoxa. Å ena sidan har FOI fått tillsägelse att man bara får vara konsult, å andra sidan anser regeringen att myndigheterna FOI och ISP måste lösa relationen med Saudiarabien, och det går inte om FOI bara är konsult. Då måste man hitta andra vägar, och den väg man väljer är att SSTI bildas.

Sedan har vi en sekretessbelagd dokumentation som jag inte kan redovisa. Det är tråkigt, för det skapar en besvärlig situation här, men det finns uppenbart ett starkt tryck från både svenskt näringsliv och Saudiarabien. Vi har promemorior och annat som visar att man fick order om att lösa situationen från myndigheternas sida, också tillsammans med statssekreterarna. Men när det gäller den lösning som man kom fram till har vi inte fått något som indikerar att det var något slags order eller direktiv från regeringen eller Försvarsdepartementet. Det enda vi har är att människor på FOI valde den här lösningen för att man ansåg att det var en lösning för att man skulle kunna fortsätta projektet. Det var det tryck man hade på sig.

Anf. 87 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Vi hade tidigare en diskussion om reciten och hur den har utvecklats. Det var för väl att vi fick en recit som vi alla var överens om och har satt våra namn under. I reciten sådan den nu är skriven står inget av den bild som Peter Eriksson målar upp. Det är hans egen recit. Var det tänkt att vi skulle ha egna reciter med oss in i granskningsdebatten?

Till exempel påstår Peter Eriksson att verksamheten på SSTI har bedrivits av tjänstemän i FOI och att många personer var inblandade. Två tre personer som var inblandade, till och med som ersättare, kan vi ge namnen på. Generaldirektören förnekar ju kunskap om detta.

Trycket från regeringen har Andreas Norlén redan talat om. Det var ju tryck från andra hållet, bort från den här affären, som var oerhört tydligt. Och när det gäller ministrernas ansvar att informera sig – hur skulle han ha kunnat få information från generaldirektören när generaldirektören uttryckligen förnekar att hon kände till något? Tänk er att han sitter med en kopp kaffe och frågar hur det är på FOI.

– Jo, det är bra, säger generaldirektören.

– Hur är det med SSTI, som jag visserligen aldrig har hört namnet på, och inte du heller? Berätta om det!

Det går ju inte! Hur skulle ministern ha kunnat veta? Allting skedde i FOI:s regi och lokaler. Vad var det som skedde? Var det vapen som exporterades för de 205 000 kronorna? Var det bomber, granater och robotar? Nej, allt kokar ned till brevpapper – brevpapper med ett felaktigt brevhuvud.

Anf. 88 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det finns många saker att ta upp. Det är alldeles uppenbart fler personer inblandade på FOI än vad Tuve Skånberg verkar ha uppfattat. Vi har dokumentation på att det är minst åtta nio personer som är inblandade. Det är både Dick Strängs chef, säkerhetschefen och en rad andra som är med och skriver handlingar rörande bolaget.

Sedan drar ni stora växlar på att det inte blev några affärer och att det inte har varit någon omsättning. Nej, det blev ju inte några affärer, och det beror på att det var några personer på FOI som larmade till generaldirektören om att det inte går och att det skulle vara alldeles för riskfyllt för FOI att fortsätta hålla ett företag under armarna: Kanske det handlar om miljarder i omsättning, och en enda person ska stå som ansvarig för det. Då skulle det bli FOI som slutligt får ta risken. Det är den bedömningen man gör.

Därför stoppar den dåvarande generaldirektören Jan-Olov Lind projektet, och det blir aldrig några vapenaffärer. Men det är inte regeringen som stoppar det, utan regeringen säger ja till hemställan om att bolaget ska leda och samordna detta – ja, det är FOI som ska ha konsultrollen, men i själva hemställan står det faktiskt att SSTI ska leda verksamheten. Regeringen har alltså inte stoppat det. Det är inte Tolgfors som har gjort det, som Skånberg var inne på tidigare, utan det var till slut generaldirektören som stoppade verksamheten innan det hann bli några affärer. Men det är ändå alldeles uppenbart att det har lett till stor skada för Sveriges internationella relationer.

Det finns alltså anledning att se detta som inte bara en fnysning, utan det var en allvarlig historia som var nära att bli ännu värre, men den stoppades innan det blev riktig affär.

Anf. 89 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Utskottsordföranden säger att Lind stoppade projektet. Han gjorde faktiskt mer än så. Han polisanmälde. Det är på det sättet vi har fått upp frågan. Det blev en polisanmälan, och Säpo har gjort en polisutredning som vi har som grund i materialet och i granskningen. Skulle regeringen ha gått in och överprövat polisanmälan? Nej, naturligtvis inte.

I materialet går det att vid sidan av bolagets ägare, Dick Sträng, finna två personer som vi har namnet på och som ägnade sig åt vad man skulle kunna kalla administrationen av bolaget. Sedan finns det en ersättare i styrelsen för SSTI som skrev under några papper. Det gör tre stycken. Den siffran tredubblar Peter Eriksson!

Hur är det möjligt att av tre få det tredubbla? Det är kreativ bokföring!

De uppgifter som ordföranden bygger på har en enda källa, nämligen Dick Sträng. Han skulle ha fått order om att bolaget skulle ha finansierats via FOI och Must och om hur han skulle ha fått pengarna. Det är bara han som nämner plastpåsen och vad som fanns i den, pengarna, var mötet om finansieringen ägde rum, att pengarna kvitterades, hur de kvitterades och att pengarna inte var ett lån. Andra personer har gett andra uppgifter.

Peter Eriksson bygger på en enda person som har uppenbara intressen av att de 2–3 miljarderna skulle passera hans konto. Någon annan grund finns inte.

Av SSTI blev det en enda sak: ett felaktigt brevhuvud.

Anf. 90 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Också generaldirektören på Must har talat om hur transaktionen gick till. Dick Strängs chef bad att den skulle genomföras, och säkerhetschefen på FOI hade kontakten med Must. Det var alltså många människor inblandade. På ISP kände man också till vad detta var för ett företag. Man gav ändå rätt att exportera vapen till en lång rad olika saker, trots att man visste att det var ett företag som knappt fanns. Det är mycket märkligt alltihop.

Den bild som Tuve Skånberg försöker ge av att detta var en enmansshow säger faktiskt åklagaren emot. Jag tycker att åklagarens berättelse är väldigt central här. Det var inte för egen vinning som det här projektet startades. Jag tycker att det är bra att vi har haft en polisutredning som har legat till grund.

Man gjorde detta för att man tyckte att det låg i Sveriges industris och svenska statens intresse att hitta denna lösning. Det är detta som åklagaren har kommit fram till. Det som Tuve Skånberg gör sig till talesman för är spekulation och ett slags överprövning av åklagarens beslut. Jag tycker att det är ganska långtgående att försöka överpröva åklagarens beslut på det sättet.

Anf. 91 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Frågan om Sveriges militära samarbete med Saudiarabien har granskats av KU. Jag börjar med att tacka KU:s personal för det fantastiska arbetet under denna utredning. Jag vill också tacka alla som frivilligt har infunnit sig till KU:s utfrågningar. Man kan kanske tro att människor tas dit med polis och tvingas till utfrågningarna, men de finner sig frivilligt för att berätta sin version av sanningen.

Trots den omfattande utredningen där vi har tagit del av mycket sekretessbelagt material kan vi kanske inte säga att vi har en fullständig bild av vad som har hänt.

Jag ska inte upprepa det Andreas och Peter har gått igenom vad gäller huvuddragen i denna affär. Jag kan dock konstatera att det har inträffat saker i svensk statsförvaltning som inte borde kunna inträffa.

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

Ett av staten finansierat privat företag har eventuellt fått uppdraget att agera i statens ställe i en fråga där en statlig myndighet inte själv kan agera. Låter det inte ganska allvarligt?

Vi har inte kunnat visa att det fanns någon kunskap om detta på regeringsnivå. Det ska vi vara tydliga med. Vi kan inte påvisa någon sådan koppling. Ändå har utskottets majoritet haft fräckheten att rikta kritik mot regeringen, och det har vi hört att några är mycket upprörda över.

Varför har vi riktat kritik? Jo, för att det i regeringens styrande funktion ingår en skyldighet att leda den statliga förvaltningens verksamhet. Regeringen ansvarar för rikets styrelse inför riksdagen, och då måste regeringen hålla sig informerad och styra förvaltningen.

I det aktuella ärendet har regeringen stoppat vissa sätt att lösa motpartens förväntan på det MOU som vi har hört om och skickat ut signalen till förvaltningen: Lös det på något annat sätt.

Frågan har uppenbarligen varit politiskt känslig, och ändå har regeringen inte intresserat sig för hur den har lösts.

Så sent som 2010, när information om att bolaget har stoppats kommer upp på statssekreterarnivå, skickar statssekreteraren ut signalen att FOI inte får något utökat mandat men att det ska lösas på något annat sätt. Då är SSTI redan avslöjat; det skandalösa har inträffat. Ändå är regeringens signal att det ska lösas på något annat sätt, men man säger inget om hur. Detta är tydligheten i regeringens styrning när SSTI redan är avslöjat för regeringen.

Nog är det intressant att en statlig myndighet lämnar pengar i plastkassar till en annan statlig myndighet för att finansiera ett privat företag. Jag har dessutom inte lyckats få någon uppgift om att pengarna har kommit tillbaka till staten.

Det är alltså ett av staten finansierat privat företag som har skött verksamheten. När statssekreteraren får reda på detta skickar han ut signalen: Oj då, men fixa detta på något annat sätt.

Är det inte lite förvånande? Det är lite pikant på Ture Sventon-nivå. Ja, men det är allvarligare än så. Det är en allvarlig brist i statens styrning. När denna brist resulterar i att man dessutom riskerar rikets internationella relationer har vi en allvarlig fråga.

Om jag förstod Andreas Norlén rätt tycker han att regeringsformen borde ändras till att regeringen inte är ansvarig för rikets styrelse inför riksdagen. Enligt honom har detta inträffat, men regeringen är inte ansvarig för det. Då måste det vara fel på regeringsformens utformning, för där står ganska tydligt att regeringen är ansvarig inför riksdagen för styrningen.

Ett särskilt problem som vi har uppmärksammat i granskningen är den så kallade samordningsfunktionens ställning i statsförvaltningen. Att samordningsfunktionen behövs är jag överens med statsministern om. Han argumenterade väl för det i den utfrågning vi hade med honom.

Problemet är att eftersom det inte finns någon reglering av samordningsfunktionen är det ett svart hål i beredningsprocessen i Regeringskansliet. Detta kommer KU att titta på under hösten, och det tror jag behövs.

Det finns dock ingen anledning att kritisera regeringen för detta, för det var något som inte förutsågs när olika bestämmelser kom till.

En sak som väcker särskild förvåning är att man inte tillsätter en utredning eller vidtar några åtgärder när en sådan här allvarlig händelse har inträffat. Det är först när mediegranskningen kommer i gång som det sker något, kanhända i brist på styrning.

Borde man inte reagera på att en sådan här allvarlig sak kan inträffa i statsförvaltningen? Borde man inte vidta erforderliga åtgärder för att förhindra att det kan ske?

I detta ärende har också frågan om hanteringen av allmänna handlingar i Regeringskansliet kommit upp. Den har också dykt upp i en del andra ärenden. Därför är det viktigt att KU gör en uppföljning av vilka åtgärder regeringen vidtar för att få ordning på hanteringen av allmänna handlingar i Regeringskansliet.

Anf. 92 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag börjar med att fråga Hans Ekström vilken version av kritiken som vi ska ta till oss. Är det den som Björn von Sydow beskrev i sitt inledningsanförande, som jag tyvärr inte kunde replikera på, eller är det den som Hans Ekström har gjort sig till tolk för?

Om jag förstod Björn von Sydow rätt handlade hans kritik om perioden 2007 till början av 2008, alltså när detta tog sin början, och att regeringen i det skedet inte styrde FOI tillräckligt och gav signaler om hur detta samförståndsavtal skulle hanteras.

Det som jag uppfattar att Hans Ekström talar om, och som jag trodde att hela majoriteten talade om, är perioden hösten 2008 och framåt, alltså när bolaget SSTI bildades, och att man menar att regeringen då inte var tillräckligt aktiv.

Det blev lite oklart eftersom det vad gäller perioden 2007 till juni 2008 är väl belagt att regeringen var mycket aktiv i styrningen av FOI och att tjänstemän från departementet klev in på myndigheten och på möten på ett sätt som man normalt inte gör, just för att FOI hade gått för långt och man behövde styra upp.

Så småningom ledde detta arbete till den uppgörelse med sauderna som träffades i juni 2008 som innebar att den konflikt som fanns på våren blev löst och att man hade en färdplan framåt.

Det framstod därför för mig som mycket egendomligt att det var denna period som Socialdemokraterna var kritiska till vad gäller regeringens agerande.

Är det så att Socialdemokraterna inte tycker att det som hände därefter är problematiskt utan att regeringen skötte sitt arbete väl, vilket är vår uppfattning, välkomnar jag er omsvängning. Jag skulle dock vilja att Hans Ekström preciserar vad exakt den socialdemokratiska linjen är när det gäller kritiken mot regeringen.

Anf. 93 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Vår huvudkritik gäller perioden våren 2008 och framåt. Vi menar att en förvirrad situation uppkommer, och en signal går ut om att lösa det på något sätt. Denna signal skickas ut, men man intresserar sig egentligen inte för på vilket sätt frågan blir löst. Där ligger själva embryot till detta. Det är också under våren 2008 som idén om bildandet av ett bolag kommer upp.

Vi kan se brister i styrningen under olika faser. Vad jag påpekade nu till exempel är att till och med när SSTI är avslöjat återkommer den bristen i regeringen. Det är inte så att man säger: Oj, här har det nog inträffat saker, så nu vi måste ta i och verkligen granska detta på ett tydligare sätt. Nej, till och med i det läget skickar Jevrell ut signalen: Fixa till det här på något sätt. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt, när SSTI redan är avslöjat.

Anf. 94 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Nu känner jag igen mina spekulerande oppositionsvänner i utskottet. Nu är Hans Ekström tillbaka på Peter Erikssons linje, att utan grund i dokumentation, utfrågningar eller ens KU:s eget betänkande komma med anklagelser om att regeringen har skjutit över detta på myndigheterna utan att ange hur det ska lösas.

Sanningen är: Om man läser KU:s betänkande ser man att beskrivningen finns där. Det var turbulent under våren 2008 på grund av att FOI hade gått för långt. Sedan skedde det förhandlingar med sauderna, och man nådde i juni 2008 en uppgörelse om vägen framåt med FOI som konsult. Därefter finns det inget dokument som visar att regeringen skulle ha gett FOI någon ny order. Det är ingen i utfrågningen som har påstått att FOI har fått någon ytterligare order om att göra något annat än att vara just konsult.

I den återrapportering som regeringen får från FOI, i form av ansökan om bemyndiganden för att ingå konsultavtalet, finns det heller inget som antyder att FOI skulle ha känt sig tvingat eller förpliktat att göra något mer långtgående än att vara konsult åt Saudiarabien.

I ställningstagandet finns det en formulering som handlar om att majoriteten i utskottet anser att regeringen ”skjutit frågan ... ifrån sig”. Det är ett väldigt långtgående uttalande, för då handlar det inte enbart om att regeringen skulle ha varit allmänt passiv utan om att man aktivt och medvetet skjutit frågan ifrån sig. Är man så långtgående i sin kritik ställer det extra stort krav på dokumentation, att man kan styrka att det man påstår är sant. Det är ett påstående om en aktiv handling, ett aktivt ställningstagande.

Jag uppmanar Hans Ekström att för mig, nu eller senare, presentera något enda dokument, någon enda utfrågning där han har stöd för detta påstående. Men det finns inget sådant stöd!

Anf. 95 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! I dag behandlade vi i utskottet en prövning av vad som skulle vara sekretessbelagt och vad som skulle vara offentligt. Tack och lov kan jag i alla fall använda en liten offentlig del av det vi sekretessprövade i dag. Jag har kollat under sammanträdet att jag får säga det jag nu kommer att säga.

Den 10 mars 2010 informerades Jevrell om SSTI:s verksamhet av generaldirektören och om att bolaget inte längre har någon roll. Då säger han som svar på frågan: FOI kommer inte att få något utökat mandat med anledning av det inträffade. Men han säger också: Men FOI måste hitta en lösning på ett annat sätt.

Är det, Andreas Norlén, tydlig styrning? Är det på det sättet regeringen kan leva upp till regeringsformens krav på att inför riksdagen ansvara för rikets styrning? Jag förstår inte hur du menar att det kan ske.

Anf. 96 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Återigen – precis som med ordföranden tidigare – målar Hans Ekström upp en bild som vi inte har i den gemensamma reciten. Han läser in saker som inte står där och inte heller i det hemliga materialet.

”Lös det här på något sätt”. Det insinueras att det skulle vara vilket sätt som helst: Lös det bara ni kan! I stället handlade det om alternativa, civila samarbetsfrågor, förvisso saker som inte var efterfrågade av mottagaren, men likväl var tanken att man ville att mottagaren skulle vara nöjd. Det var inte att man skulle lösa det på vilket sätt som helst.

När man säger som Hans Ekström, att man var ointresserad av hur, återstår bevisningen. Men det finns ingen sådan bevisning.

Sedan undrar jag om Hans Ekström också ska bli mig svaret skyldig på den här frågan. Hur skulle Sten Tolgfors kunna sätta sig ned tillsammans med Sandström, generaldirektören vid tillfället, och fråga: Kan du upplysa mig om SSTI, som jag inte känner till och vars namn jag aldrig har hört? Och så svarar hon: Jag har visserligen aldrig hört det och känner inte till det, och vi har inte varit med att starta det så långt jag vet, men jag kan ändå berätta det här.

Vad skulle hon berätta, och vad skulle han kunna fråga om? Det är en fullkomligt hypotetisk fråga. Det kräver klärvoajans och tankeläsning, dessutom om något som ingen av dem kände till. Hur skulle han kunna följa upp detta?

Anf. 97 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det kravet har vi aldrig ställt, att han skulle kunna svara på de frågorna. Det är verkligen att via retorik försöka skapa en annan bild.

Det krav som riksdagen har rätt att ställa är att när man vet att ett problem i statsförvaltningen dyker upp och måste lösas, då ska man inte bara stanna där utan fundera: Här har det uppkommit ett allvarligt bekymmer för Sverige, vi har ett avtal, och vi kan inte lösa det på det här sättet. Ska man stanna där då? Nej, jag tror att Tuve – jag känner ju honom efter ett par år i utskottet – skulle ha frågat efter hur man skulle lösa det.

Det är bara det lilla kravet vi ställer, att regeringen inför riksdagen kan svara för *hur* riket styrs, inte bara *att* det styrs. Det är faktiskt *hur* riket styrs som regeringen är ansvarig för inför riksdagen.

Anf. 98 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Förvisso skulle både jag och Hans Ekström fråga hur. Men vad är det som säger att inte regeringen har frågat? Man gick ju in mycket konkret och kraftfullt och styrde upp. Man har direktiv. Man talade om för dem: Det är helt omöjligt att ni fortsätter på den här vägen med SSTI.

Det finns verkligen alternativ, med civila avtal och överenskommelser, låt vara att de inte var efterfrågade.

Sedan en sak till: Hans Ekström antydde att detta inte kom i gång därför att regeringen inte tog tag i det. Men det kom faktiskt i gång vid den nyttillträdde generaldirektörens polisanmälan. Det var då som hela frågan exploderade medialt. Och det var som det skulle vara. Det var en polisanmälan. Den gick till Säpo, som gjorde det grundligt, och därför står vi här och debatterar detta. Han agerade helt korrekt.

Anf. 99 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Både du och jag, Tuve, hade nog intresserat oss för detta. Ändå är det så sent som den 10 mars 2010, när SSTI är avslöjat och när man känner till den stora skandalen, som statssekreteraren – det har vi sett dokumentation om i dag, och det är offentliga papper efter dagens utskottssammanträde – skickar signalen: FOI måste hitta en lösning!

Är det inte ganska anmärkningsvärt att man till och med när bolaget är avslöjat inte blir allvarligt bekymrad och tänker: Oj, vi har kris, hur ska vi fixa det här? Nej, FOI måste hitta en lösning. Jag tycker att det är nonchalant i överkant.

Anf. 100 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! Mycket är sagt, och jag vill inte förlänga en redan mycket lång debatt. I allt väsentligt delar jag den bild som Peter Eriksson och Hans Ekström har tecknat.

Men visst är det så som det har sagts, att granskningen inte har visat något annat än att det helt saknas spår mellan det som har hänt och regeringen. Generaldirektören säger sig vara helt ovetande om vad som har hänt. Ansvar för det som faktiskt har hänt bör då rimligtvis ligga längre ned i den organisation, FOI, som vi inte granskar.

När jag hör att regeringen har ägnat sig åt skademinimering vill jag bara tillägga: med avsevärd framgång.

Det man ändå inte kan förändra är regeringens ansvar även för det man underlåter att göra – och det är grunden för den kritik som vi riktar. Man kan inte bara säga: Nej, vi har inget gjort och inget vetat – alltså är vi fria från ansvar. Så fungerar det inte!

Anf. 101 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Nej, Jonas Åkerlund, man kan naturligtvis inte säga: Vi vet ingenting och därför är vi fria från ansvar.

Det är inte heller det som regeringen har sagt. Vi har en mycket omfattande dokumentation som visar vad regeringen har gjort och vad regeringen har sagt. Vi har i vårt betänkande mycket utförligt redovisat att regeringen – när det väl blev klart vad FOI hade gjort och att FOI hade gått för långt i kontakterna med SaudiArabien – mycket aktivt grep in för att styra upp verksamheten. Man tog ett konkret initiativ för att komma till rätta med situationen, och så småningom kom man fram till en kompromiss, eller en uppgörelse, med sauderna i juni 2008. Det framgår mycket tydligt.

Därefter styrde man upp verksamheten ytterligare genom två formella regeringsbeslut i november 2008 och i juli 2009 för att sätta ramar för FOI:s verksamhet. Så här mycket får FOI göra, och det här får FOI inte göra.

Sedan har FOI haft ett tydligt mandat. Det har inte rått någon tvekan om vad regeringens vilja var eller vad FOI:s mandat är. FOI:s mandat var just att agera som konsult i relation till Saudiarabien. FOI hade inget uppdrag att göra något annat eller något mer. FOI skulle agera konsult. Därutöver skulle saudierna själva leda sitt projekt.

Det fanns ingen tvekan om vad regeringen ville och vad FOI skulle göra. Detta är mycket tydligt redovisat. Jag förstår därför inte varför Jonas Åkerlund ger en felaktig beskrivning av vad utredningen har visat. Jag tycker att det är ett led i den spekulationsverksamhet som oppositionspartierna har ägnat sig åt i konstitutionsutskottet. Vi har fått tydliga svar på hur händelseförloppet har sett ut från regeringens perspektiv – vad man har gjort, hur man har följt upp och vad resultatet har blivit. Jag undrar därför vad Jonas Åkerlund har för stöd för sina mycket långtgående påståenden som finns i majoritetens ställningstaganden om regeringens brister. Det finns inget stöd för dem, som jag har påpekat tidigare.

Anf. 102 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Regeringen agerar, och regeringen tar ansvar, säger Andreas Norlén. Ska jag tolka det som att regeringen också har agerat och tagit ansvar för exempelvis SSTI?

Anf. 103 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Som KU enhälligt konstaterar har regeringen inte varit delaktig i bildandet eller finansieringen av bolaget SSTI, utan det är någonting som har skötts av en eller flera personer inom myndigheten FOI. Därigenom har regeringen frikänts från all delaktighet i bolaget SSTI:s tillkomst och finansiering.

Jag får erkänna att jag blir lite fundersam över Jonas Åkerlunds fråga eftersom jag tycker att just denna del, om regeringens ansvar för bolaget SSTI, är klarlagd. Där var regeringen inte delaktig. Det var inte någonting som gjordes på regeringens ansvar.

Då kan man säga som en annan talare var inne på: Innebär det att vi ska skriva om regeringsformen och att regeringen inte längre ansvarar för vad som sker inom statsförvaltningen?

Nej, men det är på det sättet att om enskilda medarbetare inom en myndighet går utanför ramarna kan inte det omedelbart falla under statsrådets ansvar. FOI har 1 000 anställda. I statsförvaltningen i övrigt finns det tiotusentals anställda. Det kan därför omöjligen vara ett enskilt statsråds eller ens regeringens kollektiva ansvar att följa upp vad varje enskild medarbetare gör i sin tjänst i statsförvaltningen. Det måste finnas kontrollsystem inom myndigheterna för att följa upp och hitta de brister som finns. Vi har Riksrevisionen som har ansvar för att granska myndigheternas verksamhet och redovisning.

Däremot har KU sagt att om det förekommer brister i en myndighets verksamhet som ett statsråd får kännedom om utan att agera och som upprepas utan att statsrådet agerar, då bär statsrådet definitivt ett ansvar.

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

Vi har haft granskningsärenden där vi har kritiserat på denna grund. Men här handlar det om att enskilda personer i det fördolda går utanför ramarna. Det kan regeringen naturligtvis inte lastas för.

Anf. 104 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Då måste jag fråga Andreas Norlén följande: Vem är det då som är ansvarig? Frågan är naturligtvis retorisk därför att Andreas Norlén själv säger att regeringen är ansvarig för att ha kontrollsystem så att personal i underordnad position i en myndighet kan ställas till svars. Jag kan inte se någonting annat än att det måste vara regeringens ansvar. Det är på detta vi grundar vår kritik.

Anf. 105 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Jonas Åkerlund har, precis som jag och övriga, en röst i KU och är lika ansvarig för ställningstagandena som någon annan. Med en enda röst kan man skapa skillnad i fråga om majoriteter. Alltså måste vi hålla även Jonas Åkerlund ansvarig för det långtgående ställningstagande som en majoritet ställde sig bakom.

Jag vill fråga om Jonas Åkerlund verkligen i alla avseenden ställer sig bakom till exempel spekulationer om den skada som skulle ha skett i fråga om anseende internationellt eller om att regeringen skulle kunna ha förutsett SSTI, vad som hände och vad som så småningom stoppades innan regeringen ens visste om det. SSTI var ju stoppat och nedlagt när regeringen fick kännedom om vad verksamheten handlade om.

Vem hade ansvaret? Den som hade ansvaret för att SSTI över huvud taget tillkom var den som startade det – en enskild tjänsteman. Denna tjänsteman måste ha haft någon annans acceptans. Om det var ett par stycken, eller om det även var generaldirektören kan vi inte med säkerhet säga. Men generaldirektören Sandström förnekar sådan påverkan.

Vad skulle regeringen ha kunnat påverka, förutse eller fråga om när inte generaldirektören kände till det?

Anf. 106 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Naturligtvis har Tuve Skånberg alldeles rätt i att var och en av oss som står bakom majoritetens skrivning och ställningstagande i utskottet är ansvarig för det. Självklart är jag det. Jag tillstår gärna att det var med stor tvekan som jag anslöt mig till texten. Personligen hade jag velat ha betydligt skarpare skrivningar. Men jag tyckte ändå att det kunde vara värt att ställa mig bakom detta.

Hur man än försöker tricksa med saker och ting, Tuve Skånberg, är regeringen ansvarig för vad den gör och för vad den underlåter att göra, för vilka system som fungerar och för vilka som inte fungerar. Det finns ingenting att skylla på.

Dessutom kan man absolut inte säga: De ansvariga, de som verkligen har ställt till det, är långt ned i organisationen.

Det är lågt.

Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Nu blir Jonas Åkerlund mig svaret skyldig och ska innan han sätter sig tala om: Hur tricksar jag?

Anf. 108 JONAS ÅKERLUND (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är tricks när man blandar in enskilda anställda i underordnad position när det är regeringen som vi granskar. Man kan inte plocka fram dem och säga: Nej, regeringen kan inget göra, och regeringen har inget ansvar för det var några personer på underordnad nivå som hoppade över skaklarna.

Det är fortfarande regeringens ansvar.

Anf. 109 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Mycket har redan sagts i detta ärende, och man kan undra om jag kan tillföra så mycket. Men jag tänker i alla fall slänga mig in i och lägga mig i debatten.

Det har varit ett intressant ärende på många sätt. Det har varit spännande. Någon sade att man skulle kunna skriva en thriller om det. Det är lite Hamiltonkänsla i fråga om en del detaljer.

Ett av problemen är att väldigt mycket av detta är hemligt. Det gör att det ibland blir mycket svårt i diskussionen här. Det finns saker som jag skulle vilja säga, och som verkligen styrker det som vi i majoriteten i utskottet har kommit fram till, och som jag vet att jag inte ska säga. Jag kommer nog inte att säga mer än det som jag får säga. Men det är jättemarigt, och jag hoppas att jag inte säger för mycket. Men det är ett problem, och det är framför allt ett problem när vi har en minoritet som påstår att vi i princip bara hittar på, att det inte finns några belägg och att allting bara är spekulationer. Minoriteten i detta sammanhang är nämligen också väl medveten om att det finns viktiga saker i detta underlag som är sekretessbelagda och som vi alltså inte kan lyfta fram här i talarstolen. Det tycker jag är lite ohederligt. Nu är det dock så, och vi får försöka fixa det så gott vi kan. Vi gör olika bedömningar.

Det har flera gånger varit uppe att regeringen fram till våren 2008 hade väldigt mycket kontakter med FOI. Man hade väldigt mycket diskussioner på olika nivåer, från statssekreterare och nedåt; Jevrell var i väg till Riyadh och försökte hitta överenskommelser och så. Sedan togs ett regeringsbeslut i maj 2008, och efter det var allting frid och fröjd – man hade satt ramarna, och FOI fick agera utifrån det. Regeringens beslut var tydligt.

Problemet är att det sedan togs fler beslut. I maj 2008 beslöts att FOI fick ett bemyndigande att förhandla ett avtal om försvarsforskning och teknologiutveckling. Det avtalet fick FOI sedan ett bemyndigande att ingå i november 2008. Samtidigt fick man bemyndigande att förhandla även om det projektavtal som är det vi nu granskar. Det projektavtalet togs det sedan beslut om den 16 juli 2009. SSTI bildades under tiden avtalet togs fram.

Man fick alltså ett bemyndigande i november 2008, och i december bildades SSTI och fanns sedan med i underlaget till det beslut som togs i juli 2009. Det var alltså efter den period vi här har fått höra att regeringen och Jevrell hade väldigt mycket kontakter med FOI. Man tyckte dock att man hade löst allting i maj 2008. Ja, det hade man ju – FOI agerade ganska självständigt efter maj 2008; de jobbade på utifrån de riktlinjer de uppfattade att de hade fått, och bolaget SSTI bildades.

Det som är konstigt i det här ärendet är att det har varit väldigt mycket synpunkter på vad som hände 2007 och 2008. FOI hoppade över skak-

larna och började förhandla om saker de inte hade mandat för; regeringen drog i bromsen och hade de här diskussionerna. Sedan har man plötsligt i princip ingen kontakt alls. Då upphör alla kontakter.

Annars brukar vi prata om behovet av informell styrning och av kontakter med myndigheter vid sidan av – förra året hade vi en granskning angående Tolgfors och Jevrells kontakter med Försvarsmakten, och då framfördes behovet av informella kontakter där man var tvungen att informera Försvarsmakten om att man inte fick läcka hemliga uppgifter vid konferensen. En sådan fråga tyckte man var så pass viktig att Jevrell hade kontakt med Försvarsmakten om saken. Det var också så att Tolgfors då var informerad om att Jevrell hade det samtalet med myndigheten.

Här har vi dock en myndighet som hoppar över skaklarna när det gäller förhandlingar med Saudiarabien. Vi vet att det har framförts uppgifter om att det skulle kunna vara så att Svenskt Näringsliv var bekymrade och oroade över frågan och att Saudiarabien var oroade. I det fallet väljer regeringen att i maj 2008 ta ett beslut och sedan ta korta beslut men nästan helt upphöra med den informella, löpande kontakten. Jag har svårt att se något annat skäl till det än att kunna säga: Nej, vi visste ingenting.

Jag tycker att det är genomgående i den här granskningen. Temat är att man inget vet, att myndigheterna sköter sig själva och att ansvaret ligger på någon annan.

För övrigt har jag förstått att det gjordes en polisanmälan. Det har nämnts här. Det var en polisanmälan av en medarbetare inom FOI som anklagades för trolöshet mot huvudman. Den är nedlagd, så vitt jag vet. Det är märkligt att den hela tiden används som ett argument för att det fortfarande är den enskilda individens fel inom FOI och att det inte är något regeringen kan svara för.

Anf. 110 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Mia Sydow Mölleby antyder att det i sekretessbelagda handlingar skulle finnas stöd för de påståenden som framförs i majoritetens ställningstagande. Jag vill bestämt förneka att det är på det sättet. Jag har inte sett något sådant, och jag har suttit ett antal dagar och läst hemliga handlingar. Jag tror att jag har läst vartenda dokument av de hundratals, kanske tusentals, sidor vi har fått, och jag har inte sett ett enda dokument i KU:s arkiv som stöder det Mia Sydow Mölleby påstår.

Tvärtom använder hon här detta med sekretessbeläggningen som ett sätt att kasta en skugga över regeringen och påstå att det finns handlingar som inte finns. Jag har inte sett ett enda dokument av det slag hon beskriver. Ohederligt var ordet.

Sedan ger hon också en felaktig verklighetsbeskrivning när det gäller kontakterna mellan regeringen och FOI. Hon säger att all kontakt upphör efter juni 2008. Sanningen är att KU inte har granskat det – KU har inte ställt frågor till Regeringskansliet om vilken kontakt som fanns mellan FOI och Försvarsdepartementet under perioden juni 2008 och framåt. Det finns inga dokument i vår granskning som handlar om det.

Det är i stället så att det mycket väl kan ha funnits telefonsamtal från statssekreteraren till FOI – det har vi inte frågat om. Det kan vara andra tjänstemän på lägre nivåer som har haft kontakt med varandra – det har vi heller ingen dokumentation om. Vi har ingen dokumentation om att

det har skett, men det beror på att vi inte har granskat den frågan. Vi har inte ställt frågor kring detta, och därför har vi inte fått några svar.

Sedan hade FOI också en tydlig väg framåt efter juni 2008, nämligen att man skulle agera som konsult åt Saudiarabien. Man skulle ta fram ett projektavtal – ett konsultavtal – och det skulle underställas regeringen för godkännande. Man fick ett mandat att förhandla i slutet av 2008, och sedan skedde den förhandlingen. Det är sanningen, Mia Sydow Mölleby.

Anf. 111 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Att när man har haft en sådan diskussion som man har haft under hela senhösten 2007 och våren 2008 inte fråga hur det här ska göras, hur lösningen har gjorts, hur den fungerar, vad innebörden av det är – faktiskt titta ordentligt på det som finns med, fundera över det och diskutera det ordentligt med myndigheten – är att underlåta att hålla sig informerad och ha en styrning. Det är märkligt att man faktiskt inte har haft koll på vad det är FOI:s avtal har inneburit.

Det finns handlingar som absolut styrker vår uppfattning, och det vet Andreas.

Anf. 112 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Nej, det vet jag inte. Jag tror att jag har läst varenda handling, och jag har inte hittat någon handling som styrker det Mia Sydow Mölleby påstår.

Sedan är det inte heller sant att regeringen inte frågar hur eller vad avtalet innebär. Regeringen fattade i november 2008 ett beslut om att ge FOI mandat att förhandla om det här projektavtalet, alltså konsultavtalet. Sedan fick man en återrapport, och så fattade man i juli 2009 beslut om att ge FOI mandat att ingå avtalet. Det har alltså funnits formella kontrollstationer där man har följt upp sina direktiv.

Vi hörde i ett tidigare replikskifte det märkliga påståendet att anteckningar från ett möte i mars 2010, när generaldirektör Lind informerade statssekreterare Jevrell om att samarbetet med SSTI hade funnits och avslutats, på något sätt skulle ha relevans för att bedöma vad regeringen gjorde och inte gjorde under 2008 och 2009. Jag undrar om Mia Sydow Mölleby också tycker att det framstår som en synnerligen ologisk argumentation eller om hon biträder den av lojalitet med sina kolleger i oppositionen. Handlingar som sker under 2008 och 2009 måste nämligen rimligtvis värderas utifrån de dokument som föreligger från den tiden.

När det gäller vad som skedde 2010 har det inte varit föremål för utskottets granskning eftersom det inte är en fråga vi har haft på bordet. Det här har i stället handlat om bolaget SSTI och vilket ansvar regeringen bar för att det bolaget kom till. Där har regeringen friats av utskottet – det finns ingenting som styrker att regeringen har varit delaktig i bildandet eller finansieringen av bolaget SSTI. Det är KU:s enhälliga slutsats.

De andra anklagelserna bygger på spekulationer, och Mia Sydow Mölleby har fortfarande inte kunnat visa mig något stöd för de påståenden hon eller de andra i oppositionen för fram.

Anf. 113 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Det fattades ett beslut i november 2008 om att SSTI skulle förhandla vidare med Saudiarabien. I november 2009 bildades

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Regeringens agerande
i fråga om militärt
samarbete med
Saudiarabien*

SSTI. I juli 2009 tog regeringen ett nytt beslut där man bemyndigade FOI att ingå ett avtal om att vara konsult, och där var SSTI med.

Det fanns med i underlaget, och då har man vetat om det och borde ha funderat över hur det gick till att komma fram till den lösningen. Man fattade beslut. Det är de regeringsbeslut som finns som underlag, och där har man inte gjort en ordentlig koll av vad det betydde.

Utifrån den enorma diskussion som var 2007 och 2008 är det rimligt att se över vad de beslut som fattades betyder som är korrigerande i förhållande till problemsituationen. Var det bara något som rullade på, ett ärende som det inte var något större problem med?

Vi har haft utfrågningar där man har hänvisat till de här besluten och inget mer. Det finns ingenting som tyder på att regeringen har haft någon som helst uppföljning. Ministern har sagt: Vi har tagit de här besluten, punkt. SSTI var med i underlaget, men det hade man ingen kännedom om, vad jag förstått, i alla fall inte enligt vad man har sagt – om man nu blev tagen på sängen våren 2010 i frågan.

(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.20 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.30 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 juni

FiU21 Vårändringsbudget för 2013

Punkt 4 (Användningen av anslaget 4:1 Personligt ombud)

1. utskottet
2. res. 1 (MP)

Votering:

184 för utskottet

22 för res. 1

116 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 5 S, 102 M, 19 FP, 22 C, 17 SD, 19 KD

För res. 1: 22 MP

Avstod: 99 S, 17 V

Frånvarande: 8 S, 5 M, 3 MP, 5 FP, 1 C, 3 SD, 2 V

Lennart Axelsson och Matilda Ernkrans (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

39 för res. 2

17 för res. 3

268 avstod

25 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

163 för utskottet

39 för res. 2

122 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 M, 19 FP, 22 C, 19 KD

För res. 2: 22 MP, 17 V

Avstod: 105 S, 17 SD

Frånvarande: 7 S, 4 M, 3 MP, 5 FP, 1 C, 3 SD, 2 V

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU34 Utvecklingen inom den kommunala sektorn 2012

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU14 Etableringsförberedande insatser för asylsökande

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

17 för res. 1

19 för res. 2

288 avstod

25 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

290 för utskottet

16 för res. 2

18 avstod

25 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 103 M, 22 MP, 19 FP, 22 C, 19 KD

För res. 2: 16 V

Avstod: 17 SD, 1 V

Frånvarande: 7 S, 4 M, 3 MP, 5 FP, 1 C, 3 SD, 2 V

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UFöU4 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

305 för utskottet

17 för res.

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 103 M, 20 MP, 19 FP, 22 C, 17 V, 19 KD

För res.: 17 SD

Frånvarande: 7 S, 4 M, 5 MP, 5 FP, 1 C, 3 SD, 2 V

FiU31 Förvaltare av alternativa investeringsfonder

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Gransknings-
betänkande*

*Förra regeringens
beredning av militärt
samarbetsavtal med
Saudiarabien*

12 § (forts. från 9 §) Granskningsbetänkande (forts. KU20)

Förra regeringens beredning av militärt samarbetsavtal med Saudiarabien (avsnitt 5.2)

Anf. 114 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! En dag i mitten av november 2005 väntades en mycket speciell gäst till Stockholm, och han skulle komma av ett mycket speciellt skäl. Programmet var noga planerat, från de militära ceremonierna till de möten som skulle äga rum, bland annat mellan gästen och riksdagens dåvarande talman, Björn von Sydow. Själva höjdpunkten inträffade dock när gästen och Sveriges dåvarande försvarsminister, socialdemokraten Leni Björklund, under högtidliga former undertecknade ett avtal.

Gästen i fråga var prins Khaled, vice försvarsminister i Saudiarabien, och avtalet som undertecknades var ett samförståndsavtal mellan Sverige och Saudiarabien om militärt samarbete. Det var där och då som allt det vi debatterade i den tidigare debattomgången tog sin början. Det var detta samförståndsavtal som saudierna åberopade när de våren 2007 bad Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, om hjälp med att skapa en anläggning för renovering och modifiering av pansarvärnsvapen.

KU:s granskning av hur den nuvarande regeringen agerade när det gäller samförståndsavtalet med Saudiarabien debatterade vi alldeles nyss. Nu har turen kommit till att debattera KU:s granskning av hur den dåvarande, socialdemokratiska regeringen agerade när samförståndsavtalet kom till. Hur sköttes förhandlingsarbetet? Hur gick det till i Försvarsde-

partementet när frågan om att ingå avtalet skulle beredas? Den typen av frågor har KU studerat.

KU har en gång tidigare, våren 2006, granskat frågor med koppling till samförståndsavtalet, men då var granskningsfrågan enbart om man kunde ha några juridiska invändningar mot avtalets innehåll. KU kom då fram till att ingåendet av avtalet inte var tillståndspliktig verksamhet enligt krigsmateriellagstiftningen och fann inte anledning att göra några ytterligare uttalanden. Det var alltså fråga om en rent formell prövning av avtalets innehåll. Utskottet granskade inte hur det gick till när avtalet ingicks.

Den händelseutveckling från och med 2007 och framåt som vi nyss debatterade var förstås inte känd för utskottet då, eftersom den ännu inte hade ägt rum. Dessa händelser kastar dock ett nytt ljus över samförståndsavtalet. Såväl dessa nya händelser som det faktum att den tidigare granskningen enbart rörde avtalets innehåll motiverar den förnyade, bredare granskning som KU gör i år.

Sverige har samförståndsavtal på försvarsområdet med en mängd länder. Samförståndsavtal brukar vara allmänt hållna och snarast vara ett slags uttryck för en vilja att samarbeta utan att man är särskilt konkret vad gäller samarbetets närmare innehåll. Tanken är att samförståndsavtalet ska skapa en ram för diskussioner om konkret projektsamarbete, men sådana projekt måste man i så fall komma överens om i så kallade underavtal till det övergripande samförståndsavtalet.

Avtalet med Saudiarabien är dock annorlunda än andra samförståndsavtal som Sverige har ingått. Där finns ett antal långtgående och detaljerade föreskrifter som noga beskriver vad samarbetet kan komma att handla om.

Låt mig redogöra för några av de områdena. Det handlar om utrustning och system för stridsledning, utrustning och system för elektronisk krigföring och signalspaning, utrustning för skydd och sanering avseende massförstörelsevapen och utrustning för säkerhetsspaning. När det gäller elektronisk krigföring och signalspaning ska man även titta på samarbete i fråga om taktisk och teknisk utbildning. Det står att parterna särskilt ska sträva efter att utbyta teknisk och ingenjörsmässig expertis i fråga om underhåll, utveckling och rekonstruktion av vapensystem, utrustning och reservdelar. Det handlar om att vardera parten ska främja att industrin i dess land utformar gemensamma projekt för sammansättning eller produktion av militär utrustning i den andra partens land. Området militär sjukvård handlar om utbyte för utbildning av läkare, sjukvårdspersonal och sjukvårdsbiträden inom området för auxiliär militärmedicin och fältmedicin.

Man kan knappast säga att det här handlar om övergripande bestämmelser som anger en inriktning. Till exempel auxiliär militärmedicin framstår som tämligen preciserat.

För oss i Alliansen har det under utredningens gång blivit tydligt att grundfelet i samarbetet med saudierna är just avtalet och inte alliansregeringens hantering av de problem som senare uppkom. I princip alla som uttalat sig om avtalet pekar på att det är ovanligt långtgående och detaljerat och att det gav saudierna stora förväntningar, vilket visade sig på flera sätt.

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förra regeringens
beredning av militärt
samarbetsavtal med
Saudiarabien*

Saudierna tycks ha agerat som om avtalet i sig kunde läggas till grund för samarbete om enskilda projekt, trots att projekt förutsätter att underavtal ingås efter godkännande av regeringen. Utifrån sin syn på avtalet gick sauderna 2007 direkt till FOI med en begäran om hjälp att renovera pansarvärnsvapen. Det naturliga hade annars varit att sauderna hade vänt sig till regeringen och begärt förhandling om ett underavtal om det projektsamarbete som de ville inleda. Regeringen hade då fått bedöma om regeringen var intresserad av ett sådant projekt och utifrån det ta ställning till om en förhandling skulle inledas eller inte.

Som vi konstaterade i den tidigare debatten innebar det faktum att sauderna tog kontakt direkt med FOI att FOI inledde arbete med en förstudie av projektet utan att ha regeringens tillstånd att förhandla eller ingå något underavtal om projektet.

Det är också tydligt att regeringen under 2008 fick lägga stor kraft på att informera sauderna om svensk exportkontrollagstiftning och vad det innebär att Inspektionen för strategiska produkter, ISP, fattar självständiga beslut utan att i handläggningen av enskilda fall styras av regeringen. ISP är den myndighet som prövar ansökningar enligt lagstiftningen om exportkontroll av krigsmateriel.

Enbart att det finns ett samförståndsavtal innebär inte att det är fritt fram för all slags export och allt slags samarbete. Samarbetsprojekten måste ändå i normalfallet godkännas av ISP.

Vi har från allianspartiernas sida valt att inrikta granskningen på hur avtalet kom till snarare än på en bedömning av om avtalets olika bestämmelser är lämpligt utformade eller inte. Det man dock kan notera när det gäller avtalets innehåll är att avtalet öppnar för att Sverige och SaudiArabien ska samarbeta bland annat när det gäller underhåll av vapensystem och att FOI ska spela en viktig roll. Precis det sauderna ville ha hjälp med, renovering av pansarvärnsvapen, tar man alltså höjd för i avtalet, och i avtalet nämns FOI som sauderna ville samarbeta med. Det framstår därför som en smula osannolikt att det inte någon gång under avtalsförhandlingarna skulle ha framskyttat att sauderna ville ha hjälp av FOI med att renovera sina pansarvärnsvapen. Vi har dock inte kunnat få klarhet i hur det gick till när olika avtalsvillkor fick sin närmare utformning, till exempel vilken sida som lämnade förslag på vad och vilken information som utväxlades om skälen bakom olika förslag.

Det vi från allianspartierna däremot menar att man kan konstatera är att saudernas agerande, som jag nyss beskrev, tyder på att de inte under avtalsförhandlingarna fick tillräcklig information om Sveriges syn på avtalets juridiska status, det vill säga att avtalet är övergripande och förutsätter att konkreta projekt regleras i särskilda underavtal. Saudiernas agerande tyder också på att de inte fick tillräcklig information om det svenska regelverket angående exportkontroll. Detta styrks till exempel av det faktum att regeringen under 2008 behövde informera utförligt om reglerna. Avtalet med SaudiArabien innehöll inte heller, i motsats till vissa andra samförståndsavtal, en uttrycklig hänvisning till svensk exportkontrollagstiftning.

Alliansens slutsats är att händelseutvecklingen visar på vikten av att Sverige i en avtalsförhandling med en annan stat tydliggör sin uppfattning om avtalets innebörd och rättsliga ställning. Vid avtal på försvars-

materielområdet är det också angeläget att förvissa sig om att motparten förstår svensk lagstiftning och ISP:s självständighet gentemot regeringen.

Från Alliansens sida konstaterar vi också att det i granskningen inte har framkommit något som tyder på att regeringen inhämtade FOI:s yttrande över samförståndsavtalet före dess undertecknande, även om en eller flera enskilda tjänstemän vid myndigheten fick möjlighet att under hand framföra synpunkter. Dåvarande generaldirektören Madelene Sandström har uppgett att hon inte fick kännedom om avtalets innehåll förrän efter att det hade ingåtts.

Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen ska regeringen, när regeringsärenden bereds, inhämta behövliga upplysningar från sina myndigheter. Vi från allianspartierna menar att det framstår som olämpligt att på detta sätt ingå ett internationellt avtal, där en svensk myndighet uttryckligen omnämns och ges en roll, utan att denna myndighet får yttra sig i ärendet.

De fyra oppositionspartierna avvisar våra slutsatser och menar att KU inte ska göra något uttalande i det här granskningsärendet. Men vad är då oppositionspartiernas syn på samförståndsavtalet och dess beredning? Det beror tydligen på vem man frågar. Socialdemokraternas gruppledare i riksdagen, Mikael Damberg, var tydlig i partiledardebatten i förra veckan. Han sade: ”Det finns också anledning för oss att vara självkritiska. Det har både Stefan Löfven och andra i mitt parti varit. Vi har varit tydliga med att det MOU som tecknades med Saudiarabien gick för långt. Det är inte så vi ska teckna sådana samarbetsavtal i framtiden.”

Mikael Damberg var alltså mycket självkritisk. Det hedrar honom. Det samförståndsavtal som Göran Perssons regering ingick 2005 med saudierna har orsakat stora problem. Dambergs partikamrater i konstitutionsutskottet har däremot velat lägga locket på, trots att KU förutsätter att man måste vara redo att granska även sina egna. De sätter därigenom KU:s trovärdighet på spel.

KU:s majoritet – Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – har tyvärr varit ointresserad av att undersöka hur förhandlingsarbetet bedrevs, trots att många nya fakta kommit i dagen sedan avtalet ingicks 2005. Oavsett vilka argument vi från allianssidan har framfört för att motivera granskningen har deras svar varit iskallt: Detta är granskat en gång, och vi vill inte granska det igen.

Vi från allianspartierna fick kämpa för att utredningen inte skulle läggas ned innan den hann komma i gång. Vi möttes av motstånd när vi ville kalla ansvariga från den tidigare S-regeringen till utfrågning, och när det väl blev en utfrågning med den tidigare statssekreteraren socialdemokraten Jonas Hjelm ställde oppositionspartierna knappt någon fråga. Sammantaget under utfrågningen ställde Socialdemokraterna en fråga och Vänsterpartiet en fråga. Peter Eriksson teg sig igenom hela utfrågningen med Hjelm, med undantag för en välkomsthälsning och ett avslutande tack.

KU ska genomföra en rättslig granskning, vilket förutsätter att ledamöterna förmår höja sig över partipolitiken och vara kritiska även mot partivänner. Om Socialdemokraterna i konstitutionsutskottet hade haft samma ödmjukhet som Mikael Damberg, borde de ha stött utredningen och erkänt de brister vi har identifierat i förhandlingsarbetet, nämligen att konkreta omständigheter tyder på att saudierna inte fick tillräcklig information om avtalets juridiska status och inte heller om svensk export-

kontrollagstiftning samt att inget tyder på att FOI fick yttra sig över avtalet innan det ingicks.

Vi från Alliansen är redo att peka på brister i alliansministrars agerande – och vi gör det även i årets granskning, om än inte i Saudiärendet – medan Socialdemokraterna i år inte ens ville utreda hur deras ministrar agerade. Socialdemokraterna i konstitutionsutskottet försvagar därigenom KU:s trovärdighet som oberoende granskningsorgan. Det beklagar vi.

Anf. 115 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! År 2005 ingick Socialdemokraterna för Sveriges del ett samförståndsavtal med Saudiarabien. Det avtalet är ursprunget till förra KU-ärendet.

Jag håller med Andreas Norlén i det resonemang och den kritik han just framfört om att det har varit påtagligt att oppositionen inte velat gräva djupare i denna fråga. Från Socialdemokraternas företrädare kommer vi säkert att höra att frågan redan är granskad av KU i och med att KU 2006 gav grönt ljus till att avtalet var förenligt med svensk lag. Men sedan dess har det runnit en del vatten under broarna, vilket gör att det är värt att återkomma till avtalet. Denna gång anges i rubriken för ärendet att det rör sig om beredningen av avtalet. Vi i Alliansen menar att det som framkommit under granskningens gång varit så pass anmärkningsvärt att det bör anmälas till kammaren och uppmärksammas för att försöka undvika problem i framtiden.

Avtalet med Saudiarabien från 2005 är ett samförståndsavtal på det militära området och sådana har Sverige med många länder. Detta avtal skiljer sig dock från andra redan vid första anblicken. Jag har jämfört med ett tiotal andra avtal från ungefär samma tid, och avtalet med Saudiarabien är mycket detaljerat och långtgående. Avtalet är offentligt, så den som vill kan läsa det på internet. Låt mig läsa något ur avtalet och fästa lyssnarnas och tittarnas uppmärksamhet särskilt vid artikel 2. Den artikeln inleds med att ”parterna är överens om att det militära samarbetet mellan de båda länderna ska ske på följande områden”. Här finns alltså en direkt och tydlig viljeinriktning och definition av vad som kan komma i fråga, och därefter specificeras ett antal områden.

Punkt 3 a i artikel 2 anger att – och nu läser jag ur avtalet – ”parterna är överens om att studera och utforska möjligheterna att upprätta ett partnerskapsprogram mellan Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och de behöriga institutionerna i Konungariket Saudiarabien i fråga om försvarsteknologi”. Därefter följer att ”parterna skall särskilt sträva efter att utbyta teknisk och ingenjörsmässig expertis i fråga om underhåll, utveckling och rekonstruktion av vapensystem, utrustning och reservdelar”. Det står också att ”vardera parten skall främja att industrin i dess land utformar gemensamma projekt för sammansättning eller produktion av militär utrustning i den andra partens land”.

I avtalet nämns alltså FOI, renovering av vapensystem och produktion av militär utrustning i den andra partens land. Här finns således tydliga skrivningar om de önskemål Saudiarabien hade om att skaffa sig förutsättningar att på egen hand få kompetens att renovera och modifiera antitankvapensystem. Projektet, låt oss för tydlighetens skull kalla det för

samarbetsprojektet, skulle enligt planerna också omfatta en utbyggnad av en pilotanläggning för viss militär tillverkning.

När det 2012 blev känt att det fanns långt gångna planer på detta var det en nyhet. Samtidigt kan man konstatera att utvecklingen stämmer väl med vissa punkter under artikel 2 i det avtal som skrevs 2005. I denna artikel omnämns också andra specificerade samarbetsområden. Hur det gått med dessa områden har vi i KU inte haft anledning att titta på.

Jonas Hjelm var socialdemokratisk statssekreterare när avtalet förhandlades fram. Han och Regeringskansliet har fått frågan hur dessa artiklar egentligen kom in i avtalet. Det får vi inget svar på. Jonas Hjelm säger att man inte ville begränsa utan göra ett paraply som sedan kunde rendera ytterligare avtal. Jag menar att det faktum att avtalet öppnar upp för affärer som det tas initiativ till och som sedan inte kan fullföljas är ett problem.

Genom utfrågningarna har vi tagit del av hur Saudiarabien agerade i sina kontakter med Sverige och FOI. Dessa tyder på att Saudiarabien med stöd av avtalet ansåg sig ha blivit lovade hjälp med renovering och modifiering av antitankvapen. Saudiarabien ansåg sig uppenbarligen med stöd av samförståndsavtalet därtill kunna vända sig direkt till en svensk myndighet och begära hjälp. Enligt underlag från Regeringskansliet har det också framkommit att saudierna framställt detta samarbetsprojekt som en förutsättning för andra samarbeten och affärer, vissa omsorgsfullt förberedda av både det privata näringslivet och det offentliga. Dessa affärer skulle vara av stort värde.

Vi i Alliansen menar att förhandlingarna inför samförståndsavtalet inte var tillräckligt noggrant genomförda. Vi kan vara överens med oppositionen om att avtalet är ett samförståndsavtal och därmed ett ramavtal som kräver underavtal. Det kan dock tilläggas att med den detaljnivå som detta avtal har är frågan om det har karaktär av ett ramavtal eller ett paraplyavtal. Oavsett vad man anser om det menar vi i Alliansen att man kan konstatera att Sverige gentemot sin avtalspart inte var tillräckligt tydligt med hur Sverige rättsligt såg på avtalet och att det är ett ramavtal som kräver underavtal för att kunna genomföra konkreta affärer.

Sverige var inte heller tillräckligt tydligt vid ingåendet av avtalet med tanke på de begränsningar som svensk exportkontrollagstiftning kan innebära och den självständighet som ISP har gentemot regeringen. I vissa andra avtal på försvarsområdet, till exempel i avtalet med Australien och Kanada, hänvisas uttryckligen till svenska exportkontrollbestämmelser i avtalstexten. Men någon sådan uttrycklig formulering fanns inte med i avtalet med Saudiarabien. Med en motpart som har ett helt annat styrelseskick och helt andra former för beslutsfattande är det naturligtvis extra viktigt att vara tydlig.

Vi menar att samrådet med myndigheten FOI inför ingåendet av avtalet inte var tillräckligt väl skött. Det finns inget som tyder på att FOI har fått yttra sig om avtalet trots att myndigheten omnämns och skulle komma att få en mycket central roll. Generaldirektören fick inte se avtalet innan det hade skrivits under. Hon berättade vid KU:s utfrågning att när en saudier vid en bankett förde avtalet på tal med henne, efter att avtalet skrivits under, undrade hon vad i all världen regeringen hade lovat bort. Hon sökte därför själv upp texten. Hon sade också att hon i

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förra regeringens
beredning av militärt
samarbetsavtal med
Saudiarabien*

efterhand kunde konstatera att avtalet på ett ovanligt sätt ”lovade bort” FOI.

I regeringsformen anges att ”vid beredningen av regeringsärenden ska behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter”. Att ingå ett avtal där en svensk myndighet omnämns utan att myndigheten fått yttra sig menar vi i Alliansen är olämpligt. För att vara mycket sparsam med orden kan man sammanfatta det hela med att om man inte har en bättre beredning av avtal än vad fallet var inför avtalet med Saudiarabien år 2005 riskerar det att påverka internationella relationer på ett negativt sätt.

Att något inte var helt bra, eller kunde ha gjorts bättre, när det gäller samförståndsavtalet har oppositionen inte lämnat ett spår av i KU-betänkandet. Att Socialdemokraterna så här många år efter avtalets ingående och med facit i hand beträffande de problem som avtalet skapade inte ens kan skriva under på dessa blygsamma slutsatser är beklagligt.

Anf. 116 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Ärendet om den förra, socialdemokratiska, regeringens beredning av det militära samarbetsavtalet med Saudiarabien anser jag borde ha fått en större omfattning i konstitutionsutskottets granskning i år. Det MOU som tecknades 2005 var och är grunden för de problem som vi diskuterat i föregående ärende.

Att MOU:et redan granskats har lyfts fram från de partier som har majoritet i konstitutionsutskottet i detta ärende. Visst, granskningen gjordes, men det skedde utifrån att det inte var ett bindande avtal för Sverige. Konstitutionsutskottet konstaterade att eftersom avtalet inte var bindande kunde man inte säga att den socialdemokratiska regeringen hade överträtt sina befogenheter. Men avtalet var ett mycket tydligt löfte till Saudiarabien, ett löfte som inte var underbyggt av kontakter med de svenska myndigheter som skulle verkställa avtalet och sköta det som man utlovade i form av vapensamarbete.

Generaldirektören för FOI informerades som nämnts inte förrän någon månad efter att avtalet hade ingåtts, då han fick informationen på en middag på Karlberg av en företrädare för Saudiarabien. Att det över huvud taget kan gå till på det här sättet är naturligtvis ett bevis på att den beredning som gjorts av den socialdemokratiska regeringen av samarbetsavtalet med Saudiarabien var undermålig.

När ISP, myndigheten som prövar vapenexport, prövade det första avtalet kom myndigheten fram till att man inte kunde godkänna det. Avtalet var i verkligheten alltför långtgående i förhållande till de vapenexportregler som gäller för Sverige. Naturligtvis skapade detta problem för den regering som då hade att hantera det.

Vi anser från allianspartiernas sida i konstitutionsutskottet att det var avtalet från 2005 som ledde till det utrikespolitiska problem som Sverige fick i kontakterna med Saudiarabien, inte det sätt som alliansregeringen och Sten Tolgfors hanterade ärendet på. Man hade skapat helt orimliga förväntningar genom MOU:et, och det skapade problem.

Anf. 117 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! När man ser på anmäld talartid slås man av att det här ärendet är viktigt för somliga, men inte för alla. Peter Eriksson har an-

målt två minuter, liksom Hans Ekström. Sverigedemokraterna är inte närvarande. Det är en väldig kontrast mot när vi hade partiledardebatt den 12 juni. Åsa Romson, språkrör för Miljöpartiet, sade då så här: ”Min fråga till dig, Mikael Damberg, bygger på vilken analys Socialdemokraterna gör av de problem som dessa avtal har inneburit för Sverige och för Sveriges anseende i världen.”

Mikael Damberg svarade: ”Men det finns också anledning för oss att vara självkritiska. Det har både Stefan Löfven och andra i mitt parti varit. Vi har varit tydliga med att det MOU som tecknades med Saudiarabien gick för långt. Det är inte så vi ska teckna sådana samarbetsavtal i framtiden. — — — Det är ett viktigt steg som vi tar, som vi måste lära oss inte bara av Saudiarabienaffären utan av tidigare erfarenheter, att vi ska ha en stram vapenexportlagstiftning som gör att vi prövar varje enskilt fall och ser till att det blir mycket svårare att exportera vapen till icke-demokratier. — — — Vi har lärt oss en del av de misstag som begicks under Saudiaffären. Det står tydligt och klart att vi måste ändra lagstiftningen och att vi måste tänka till och inte teckna sådana avtal i framtiden.”

Det här står i en enorm kontrast till det ointresse som Miljöpartiets och Socialdemokraternas företrädare i utskottet har haft. Vänstern och Sverigedemokraterna har inte varit särskilt mycket mer intresserade av att belysa det, trots att Vänsterpartiet kanske inte precis gillar de här avtalen. Rätta mig om jag har fel!

Hur kunde detta ske? Hur kunde det bli på det viset att Saudiarabien fick de här förväntningarna? Vi fick en kris i förhållande till Saudiarabien. Dick Sträng såg uppenbarligen en möjlighet att resa, förhandla och få till någonting som kunde vara hans egen önskedröm. Vad grundar sig detta på? Låt mig återigen få citera ur samarbetsavtalet – MOU:et som det också kallas – med Saudiarabien om militärt samarbete, undertecknat i Stockholm den 15 november 2005 av den socialdemokratiska försvarsministern Leni Björklund. Det är ett utdrag ur artikel 2:

”3) Forskning och utveckling

- a) Parterna är överens om att studera och utforska möjligheterna att upprätta ett partnerskapsprogram mellan Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och de behöriga institutionerna i Konungariket Saudiarabien i fråga om försvarsteknologi.
- b) Parterna skall särskilt sträva efter att utbyta teknisk och ingenjörsmässig expertis i fråga om underhåll, utveckling och rekonstruktion av vapensystem, utrustning och reservdelar.

4) Överföring av militärteknologi

- a) Parterna är överens om att meddela sådan information och produktions-teknologi som är nödvändig för att utföra alla typer av underhåll av militär utrustning som de handlar med.
- b) Vardera parten skall främja att industrin i dess land utformar gemensamma projekt för sammansättning eller produktion av militär utrustning i den andra partens land.”

Det är inte förvånande att Saudiarabien med dessa formuleringar om ”produktion av militär utrustning i den andra partens land”, det vill säga

*Gransknings-
betänkande*

*Förra regeringens
beredning av militärt
samarbetsavtal med
Saudiarabien*

SaudiArabien, i partnerskap med FOI, som namnges, hade stora förväntningar och menade att detta MOU skulle vara bindande. Saudierna var uppenbarligen inte informerade om att svensk lagstiftning inte tillät detta.

Hur kunde då någonting som svensk lagstiftning inte skulle tillåta hamna på en sådan detaljeringsnivå som i detta avtal?

Detta MOU är ett ovanligt detaljerat avtal. Det är visserligen inte rättsligt bindande för någondera parten vid specifika projekt utan förutsätter underavtal, som enligt svensk lagstiftning bara kan godkännas av ISP. Det vi anmärker på är beredningen. Hur kunde Saudierna ha fått denna uppfattning om det varit rätt berett? Svaret är att det inte är rätt berett. Man hade inte talat om för Saudierna hur svensk lagstiftning ser ut. Saudierna blev på goda grunder irriterade, kan vi väl uttrycka det som.

Vid avtal på försvarsmaterielområdet är det angeläget att förvissa sig om att motparten förstår svensk exportlagstiftning och ISP:s självständighet gentemot regeringen. SaudiArabiens agerande visar att de svenska förhandlarna i detta avseende inte var tillräckligt tydliga. Avtalet innehöll inte heller, till skillnad från andra samförståndsavtal, någon uttrycklig hänvisning till svensk exportlagstiftning, vilket var det minsta man kunde ha förväntat sig.

När KU granskat detta har det inte framkommit något som tyder på att regeringen skulle ha inhämtat FOI:s yttrande över samförståndsavtalet före dess undertecknande, trots att FOI omnämns i avtalet. Det är sant att en eller flera enskilda tjänstemän vid myndigheten fick möjlighet att framföra synpunkter under hand. Men generaldirektören fick inte kännedom om avtalets innehåll förrän efter att avtalet hade ingåtts – dessutom från främmande makt, som vi hörde tidigare. Det är härresande! Det är, om vi uttrycker det diplomatiskt, olämpligt att på detta sätt ingå ett internationellt avtal där en svensk myndighet uttryckligen omnämns utan att denna myndighet får yttra sig i ärendet.

Kan inte företrädarna för Socialdemokraterna och Miljöpartiet gå i takt med sina företrädare på partiledarnivå – språkrör och ställföreträdare för partiledaren – när de säger att sådana avtal är problematiska och inte ska ingås? Vi har fått släpa Socialdemokraterna och Miljöpartiet genom granskningen.

Som vi hörde tidigare relaterat har ordföranden demonstrativt varit tyst utöver hälsningsfraserna. Men uppenbarligen har det i varje fall landat hos Damberg att detta är olämpligt och likaså hos Åsa Romson.

Frågan är: Är ni med i samma partier som era partiledare?

Anf. 118 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Sent ska syndaren vakna. Känner du till det uttrycket, Tuve Skånberg? Frågan om samförståndsavtalet var uppe i konstitutionsutskottet 2006. Miljöpartiet och Vänstern reserverade sig. Vi tyckte inte att det var ett avtal som var bra. Borgerligheten var för avtalet och tyckte att det var rimligt att göra det. Efter det har det också förlängts av den borgerliga regeringen.

Jag tycker att det ni håller på med just nu är ganska smaklöst. Det finns en tradition i KU att man inte gör en ny granskning av samma fråga igen. Vi har av hygglighet ändå låtit granskningen få ske. Vi hade kunnat säga: Vi gör inte på det sättet. Vi har en gång granskat det, och ni har sagt att det var okej.

Nu har vi ändå sagt att ni får göra granskningen. Det är samma sak som ni försöker göra igen. Det kunde vara klädsamt om ni åtminstone sade: Vi gjorde fel tidigare. Vi borde ha sagt någonting annat. Vi borde ha kritiserat avtalet när det var uppe i KU tidigare. Vår egen regering borde kanske inte ha förlängt avtalet.

Någonting av det kanske ni skulle ha sagt och åtminstone visat en tillstymmelse till självkritik. Men det är ingenting sådant, utan här kommer stora ord om någonting helt annat. Jag tycker att alltihop är ganska pinsamt.

Anf. 119 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Låt mig först påminna Peter Eriksson om att det har förekommit mer än en gång att KU har granskat olika skeenden mer än en gång om det har tillkommit ny information som gör att det finns anledning att pröva frågan på nytt.

Avvisningen av de båda egyptierna till USA har om jag minns rätt prövats av KU tre gånger. Det finns även andra exempel på detta. När det tillkommer ny information kan ett ärende prövas på nytt.

I det fall som jag utförligt redovisade i mitt anförande finns det en hel del mängd ny information i form av hela det skeende som utspelade sig mellan Saudiarabien, FOI och regeringen under perioden 2007 och framåt.

Jag har också redovisat vilka konstitutionellt relevanta frågeställningar som vi har rest i granskningsärendet som handlar om vilken information som Saudiarabien fick i avtalsförhandlingen och huruvida FOI fick möjlighet att yttra sig över det avtal som uttryckligen utpekade FOI som en viktig part.

Peter Eriksson avfärdar allt detta med en fnysning och menar att vi närmast har varit oförsänkta mot honom och utskottet som har velat granska detta. Han har varit helt ointresserad. Han hade dussintals frågor till Sten Tolgfors och andra när vi granskade den nuvarande regeringen. Men han hade ingen fråga till Jonas Hjelm, socialdemokraten.

Peter Eriksson har här i dag drivit en tes att det är svårt att granska sina egna. Jag vill påminna om att varje år som jag har suttit i KU har jag varit med om att granska och kritisera alliansministrar.

Miljöpartiet hade vid den tid då avtalet ingicks ett organiserat samarbete med S-regeringen. Miljöpartiet hade en politiskt sakkunnig tjänsteman i Förvarsdepartementet år 2005. Innebär det att Peter Eriksson nu lever upp till sin egen tes, att det är svårt att granska sina egna?

Anf. 120 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag vill påminna om att vi kritiserade avtalet under samma mandatperiod som när samarbetet mellan oss och Socialdemokraterna pågick. Det är bara en liten påminnelse.

Det ni håller på med nu är någonting som jag tycker borde vara under er värdighet. Vi har erbjudit er tidigare att ta in diskussionen om MOU som förberedande i den övriga granskningen. Det är helt okej.

Jag har också stått alldeles nyss i talarstolen och sagt att bakgrunden handlar ganska mycket om samförståndsavtalet. Men det har varit mer passande att vända helt och hållet på klacken och tycka någonting helt

annat nu, eftersom det passar att försöka lägga skulden på Socialdemokraterna.

Jag tycker att det är så dåligt, Andreas. Det borde vara under din värdighet att hålla på med det du gör just nu.

Anf. 121 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Här ser man att lärartakterna sitter i hos Peter Eriksson. Här blir man mästrad, minsann. Nåväl, jag tål det. Vi är vana vid det i konstitutionsutskottet.

Jag konstaterar återigen att jag har presenterat i vart fall tre konstitutionellt relevanta frågeställningar. De handlar om hur avtalet förhandlades och hur det bereddes i Regeringskansliet.

Jag har väldigt svårt att tro att Peter Eriksson hade stått passiv om det hade varit alliansregeringens göranden och låtanden och sagt: Det är jag inte så intresserad av att granska, utan nu går vi vidare med nästa ärende.

I stället döljer Peter Eriksson sina egna tillkortakommanden eller sin egen ovilja att granska den socialdemokratiska regeringen bakom en tämligen vildsint retorik som faller på sin egen orimlighet.

Peter Eriksson har varit ointresserad av att granska hur avtalet kom till. Vi har pekat på att det förefaller ha funnits brister i den information som lämnades till Saudiarabien eftersom saudierna uppenbarligen agerade på ett visst sätt därefter.

Vi har pekat på att FOI uppenbarligen trots bestämmelserna i regeringsformen inte fick möjlighet att yttra sig över avtalet när det bereddes i Regeringskansliet 2005.

Det är konstitutionellt konkreta och relevanta frågor som jag både som jurist och politiker på min heder tycker är intressanta att studera. Jag tror att Peter Eriksson hade delat den uppfattningen om försvarsministern hade haft en annan partibeteckning än S.

Anf. 122 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Andreas hör lite dåligt. Vi har redan granskat ärendet. Miljöpartiet har redan reserverat sig i ärendet, till skillnad från Moderaterna, som tyckte att avtalet var helt okej. Det är grundfakta.

Miljöpartiet var emot. Vi reserverade oss. Vi tyckte att det gick alldeles för långt. Det var rakt emot det regelsystem som vi egentligen har för vapenexport. Då var det helt okej för Moderaterna. I dag är det tvärtom. Det är ni som har ändrat er och inte sköter detta på ett snyggt sätt.

Anf. 123 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Man ska ge Peter Eriksson kredit för att han var väldigt kortfattad. Jag tror att han inte ens kom upp i de två minuters talartid som han hade anmält. Det är inte så hemskt mycket intresse i den här frågan.

Åsa Romson talar om de problem som dessa avtal har inneburit för Sverige och för Sveriges anseende i världen. Hon har ingen meningsfrände eller vapendragare i vår ordförande.

I den text som allianspartierna har lagt fram är det beredningen vi vänder oss mot. Det är sant att innehållet har granskats, och det med goda skäl. Men beredningen har inte granskats alls.

Beredningen var bristfällig. Hade den varit bättre gjord hade FOI varit med på vagnen hela tiden och gett sina synpunkter, och vi hade förhoppningsvis aldrig hamnat i den situation som vi ägnat i stort sett lejonparten av en dag åt att debattera.

Jag tycker att Peter Eriksson borde försöka säga mer än att bara i sin inledning säga att avtalet var viktigt. Han borde säga: Jag håller med Åsa Romson om att det är problem med avtalet för Sverige och för Sveriges anseende i världen.

Anf. 124 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag har sagt det flera gånger redan nu. Det här avtalet är problematiskt. Vi reserverade oss mot att godkänna det i konstitutionsutskottet. Det är Tuve Skånberg som borde säga: Vi hade fel då. Vi borde ha varit mycket tuffare, sagt nej och stoppat avtalet. Vi borde inte ha förlängt det. Din egen regering har förlängt avtalet.

Varför säger du ingenting om det? Varför säger du inte att ni ångrar er? Du går på som om ni hade tyckt så här hela tiden. Det är ju inte så. Frågan har granskats, och det är inga nya konstitutionella frågor som har kommit upp. Det är bara svammel.

Anf. 125 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Svammel är kanske det minst adekvata ordet i ordförandens mun i dag. Han talar om svammel när det handlar om beredningen och detta ärende, som han tidigare sade var djupt problematiskt. Svammel – jag tror att jag förbigår det utan att kommentera det. Det står för sig självt.

Däremot har ordföranden blivit svaret skyldig när det gäller beredningen. Beredningen har inte granskats. Det har inte tidigare skett. Ordföranden har varit direkt negativ till att granska den. Han kunde inte klämma ur sig en enda fråga om hur beredningen hade gått till. Så stort var intresset. Nu är det lite sent påkommet genom att Åsa Romson har visat sig vara intresserad av det, och då gäller det kanske att fixa in sig i ledet.

Anf. 126 PETER ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Om det var för få frågor på utfrågningen hade du väl kunnat ställa fler frågor, Tuve Skånberg?

Anf. 127 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Samförståndsavtalet med Saudiarabien är av paraplykaraktär. Det är förlängt två gånger av den borgerliga regeringen. Så stora fel har den borgerliga regeringen tydligen hittat på avtalet att man har förlängt det två gånger.

Det binder inte någon av avtalsparterna. Det kräver undantag för varje del och även ett godkännande av den självstyrande myndigheten ISP. Massor av misstag har skett i statsförvaltningen under den borgerliga regeringens tid vid förverkligandet av avtalet. De borgerliga regeringspartierna har gjort allt för att skylla på ursprungsavtalet, som inte är bindande och som deras regering tycker är så bra att den har förlängt det två gånger. Jag förutsätter naturligtvis att beredningen av förlängningen

av avtalet har varit så fantastiskt att eventuella fel i avtalet har uppdragats under denna beredning. Jag har inte sett att några förändringar har skett i avtalet. Det är intressant om beredningen har varit perfekt under den borgerliga regeringstiden.

Det är också intressant att Tuve Skånberg hänvisar till riksdagsordningen från 1810 och decharge och vad det innebar. Jag har inte texten framför mig, men jag vill minnas att det står att det som en gång var granskat var granskat. Jag upprepar den saken, Tuve. Jag tycker att bestämmelserna i 1810 års riksdagsordning var alldeles förnämliga.

Anf. 128 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag vill inte på något sätt vara mästrande mot Hans Ekström, men jag vill ändå påpeka att avtalet har förlängts en gång och inte två gånger. Det ingicks 2005, och det löper på fem år. Om ingen part säger upp det förlängs det automatiskt. Det är alltså inte fråga om en aktiv förlängning, utan det är en förlängning på grund av att man inte säger upp avtalet. Det skedde 2010. Så ligger det till.

Jag vill påminna Hans Ekström om en sak apropå det han sade allra sist: KU har vid flera tillfällen granskat ärenden på nytt när nya omständigheter har tillkommit. Jag vill också påpeka att vi från Alliansens sida har varit tydliga här i debatten med att det vi ville granska var beredningen av regeringsärendet att ingå avtalet och hur förhandlingsarbetet har bedrivits. Det som granskades 2006 var uteslutande avtalets innehåll och dess juridiska förenlighet med svensk lag. Det var alltså nya konstitutionellt relevanta granskningsfrågor som vi reste men som Hans Ekström var helt ointresserad av att ta del av och hjälpa till att utreda.

Vi har återgivit vad Mikael Damberg sade i partiledardebatten. Han menade att det finns anledning för Socialdemokraterna att vara självkritiska. Det är inte så vi ska teckna sådana samarbetsavtal i framtiden.

Denna självkritik har vi inte uppfattat från Socialdemokraterna i KU, så jag frågar om Hans Ekström delar Mikael Dambergs uppfattning om avtalet. Och om han gör det – hade det då inte varit intressant och mycket relevant att granska hur avtalet blev som det blev och hur det gick till? Var det brister i förhandlingsarbetet, var det brister i beredningsarbetet, eller var det någonting annat som gjorde att det fick den utformning som det kom att få? Är det inte detta som är innebörden av KU:s roll som den gode revisorn – att man ska lära sig av det som har skett och bli bättre i framtiden? Hans Ekström är ju också gammal lärare. Varför vill han inte lära sig av Göran Perssons eventuella misstag?

Anf. 129 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Andreas Norlén, som är helt fri från spekulationer. Jag återger vad han sade i sitt inledningsanförande: framstår som osannolikt och inget tyder på.

I den förra debatten vill jag minnas att det var spekulationer som var problemet. Nu upprepas spekulationer från Andreas Norlén, som är helt fri från sådana vad gäller underlag för ställningstagandet.

Jag vill fråga Andreas Norlén: Hur har vi på något sätt hindrat de borgerliga partierna att ställa frågor för underlag för ert ställningstagande? På vilket sätt har ni ställt frågor om beredningen? Vilka underlag har vi förhindrat er att få fram som styrker att beredningen är bristfällig?

Jag skulle vilja veta det. Har vi någon gång sagt nej till dig, Andreas, när du har begärt att få papper på vilka tjänstemän och vilka myndigheter som har svarat?

Ni har fått precis allt, och vi har varit jättenoga med att ni inte ska kunna säga att utredningen har förhindrats. Ändå har ni inget underlag annat än spekulationer för det ni nu säger. Det enda skälet till att ni kommer med dessa spekulationer är att det har blivit besvärande för er. Er regering har inte skött styrningen av landet under den tid detta avtal skulle förverkligas. Det är det som är problemet.

Anf. 130 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag vill poängtera vad jag sade i mitt anförande när det gäller frågan om vad som låg bakom avtalet och varför olika bestämmelser blev som de blev. Jag sade att vi inte har kunnat belägga detta. Det går inte att fastställa varför det blev på ett visst sätt, för vi har inte fått svar på den frågan från till exempel Regeringskansliet. Vem var det som föreslog en viss bestämmelse, och hur kom det sig att den fick en viss utformning? Jag var mycket tydlig med att poängtera att vi inte har landat i denna frågeställning. Jag väckte frågan, men jag konstaterade att den inte har blivit besvarad.

När det gäller det som vi framför kritiska synpunkter beträffande, nämligen att sauderna inte tycks ha fått tillräcklig information om Sveriges syn på avtalets juridiska status och innebörden av svensk krigsmateriellagstiftning pekade jag på konkreta omständigheter som stöder dessa slutsatser. Det handlar om saudernas agerande. Saudiarabien agerade som om samförståndsavtalet i sig kunde läggas till grund för konkret projektsamarbete. De vände sig direkt till FOI och bad att FOI skulle sätta fart med samarbetet om renovering av antitankvapen. Det framgår i flera av utfrågningarna att det förhöll sig på det sättet.

Jag menar att detta är en konkret omständighet som tyder på att sauderna inte ansåg sig behöva gå till regeringen och be om att få förhandla om ett underavtal rörande ett projekt om renovering av antitankvapen. Man menar att man direkt på grund av samförståndsavtalet kunde resa anspråk direkt gentemot myndigheten FOI.

Jag tycker att det är en rimlig slutsats att säga att detta tyder på att Sverige inte hade klargjort sin syn på avtalets juridiska status. Det är inte en spekulation. Jag redovisar tydligt mina källor, i motsats till vad oppositionspartierna gör i det andra granskningsärendet. Där har vi inte fått en enda källa för de påståenden som framförs.

Anf. 131 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Andreas Norlén inte har fått underlag från Regeringskansliet för att kunna påstå att beredningen av avtalet var undermålig. Ändå påstår man i sitt ställningstagande att det är på det viset – trots att man inte har något underlag.

Andreas säger: tycks ha fått. En gång i tiden undervisade jag i svenska. Det är inte direkt ett bestämt påpekande, Andreas, när man säger: tycks ha fått. Vad är underlaget till att sauderna tycks ha fått detta?

Jag satt inte med vid förhandlingarna, och inte du heller. Därför vet vi inte det, och vi har inte heller ställt frågor om det.

Prot. 2012/13:125
18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förra regeringens
beredning av militärt
samarbetsavtal med
Saudiarabien*

Anf. 132 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Också Hans Ekström ska ha heder för att han har hållit sig precis så kortfattad som han sade att han skulle vara och så ointresserad som han har varit tidigare i det här ärendet. Det är inte så att han precis är någon vapendragare till Mikael Damberg när denne säger: Det finns anledning för oss att vara självkritiska. Det har både Stefan Löfven och andra i mitt parti varit. Vi har varit tydliga med att det MOU som tecknades med Saudiarabien gick för långt.

Det skulle vara roligt, för att inte säga intressant eller till med lämpligt, om Hans Ekström ville kommentera det som sades i partiledardebatten av företrädaren för hans eget parti.

Sedan har vi frågan om att förlänga avtalet. Det är inte så att mitt parti, och för övrigt inte andra partier heller, är några vänner av avtal med Saudiarabien eller andra länder med samma profil. Men nu heter det att ingångna avtal ska hållas. Sveriges anseende löper större risk att skadas om vi bryter ett ingånget avtal än om vi fortsätter att hålla det. Dessutom lyckades regeringen faktiskt styra undan förverkligandet av de olyckliga paragraferna 3 och 4 som jag läste.

År 1810 sades det ordagrant så här: Ingen ny till ansvarighet förbindande granskning av ny riksdag i samma mål må vara tillåten.

Det var då det. Hans Ekström lever i historien. I nuvarande grundlag finns det ingenting som hindrar oss från att titta på olika aspekter i samma ärende.

Anf. 133 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! När det gäller kunskapen om huruvida avtalen är bra eller dåliga ska jag vara ärlig och säga att jag inte har satt mig in i de avtalen. Jag tycker inte att det ligger i min roll att avgöra om avtalen är bra eller dåliga. Jag är ingen försvarspolitiker. Jag är ingen handelspolitiker. Jag har inte sysslat aktivt med de frågorna.

Därför är jag säker på att Mikael Damberg har gjort en klok analys när han säger att sådana avtal kanske inte bör träffas i framtiden. Men det är inte det vi har granskat. Vi har inte granskat saken. Vi har granskat hur det har skett.

Jag ställer samma fråga som jag ställde till Andreas Norlén. På vilket sätt har mitt parti eller jag hindrat er från att få underlag för ställningstagande? Vilket underlag har ni för era påpekanden om bristfällig beredning? Noll! Det är rena spekulationer.

Anf. 134 TUVE SKÅNBERG (KD) replik:

Herr talman! Varken det socialdemokratiska partiet eller Hans Ekström har på något sätt förhindrat oss. Ni har i själva verket gett oss ett stort utrymme genom att lämna hela fältet fritt. I och med att ni inte har ställt några frågor själva utan visat ett totalt ointresse finns det utrymme för oss alla, men så gör inte vi när det gäller våra egna ministrar.

Jag fick tidigare kredit för att jag ställde kritiska frågor till Eskil Erlandsson, i ärendet om brevet till landshövdingen och så vidare. Så är det. Vi måste ställa frågor. Att så demonstrativt vara ointresserad är inget annat än att säga: Jag ser inget problem med det här.

Hans Ekström säger att han inte har satt sig in i avtalet. Det är rätt märkligt. Vi har tröskat det här i ett år på sammanträde efter samman-

träde. Vi har jobbat med det, vi har vänt på det och vi har läst innantill. Och nu säger Hans Ekström att han inte har satt sig in i avtalet.

Vi har sett vilka konsekvenser det har fått, vi har läst kanske 1 000 sidor – åtminstone har vi haft möjlighet att göra det – och ändå säger Hans Ekström att han inte är insatt. Vad krävs för att Hans Ekström ska bli insatt?

Anf. 135 HANS EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tuve Skånberg tolkar det jag sade på detta fantastiska sätt. Det märks att han har en teologisk bakgrund och är van att vända på skriften så att den passar munnen och läget.

Jag har satt mig in i avtalet för att kunna göra den prövning vi har gjort. Men jag har inte provat om det är handelspolitiskt, militärpolitiskt eller utrikespolitiskt rätt.

Övrigt (avsnitt 2.2)

Anf. 136 PHIA ANDERSSON (S):

Herr talman! Mycket har nu sagts om styrning och dokumentation i den så kallade Saudiaffären. Vi som har lyssnat hela tiden har noterat de olika uppfattningar som har framförts i den granskningen och de olika slutsatser man har kommit fram till.

Jag tänkte faktiskt så här: Om det kom en bil och jag kör på den, är det den bilens fel, för den var där när jag körde på den.

Så skulle jag vilja sammanfatta de här två ärendena. Ni på allianssidan kan fundera på vad jag menar med det.

Det ärende som jag tänker prata om, beredningen av besparingar inom försvarets materielförsörjning, är vi faktiskt överens om. Det är ett ärende som handlar om samma tid, samma departement och samma minister som Saudiärendet.

Granskningen handlar om hur beredningen av förslag till besparingar togs fram inom försvarets materielförsörjning. Förslagen togs fram i en så kallad genomförandegrupp som tillsattes av regeringen. Gruppens arbete pågick från januari 2008 till juni 2008.

Anmälaren har tagit sin utgångspunkt i en rapport där Riksrevisionen riktar stark kritik mot beredningen av förslag till besparingar. Kritiken handlar om att insyn och ansvarsutkrävande har försvårats på grund av bristande dokumentation av processen, att regeringen inte givit Genomförandegruppen något direktiv, att regeringen inte har gjort tillräckliga konsekvensanalyser i samband med besparingarna samt att man inte har givit riksdagen tillfredställande information om resultatet av arbetet.

Försvarsmyndigheten ingick inte i Genomförandegruppen men fick svara på frågor och lämna underlag om ett antal specifika materielprojekt. Riksrevisionen ifrågasatte dock huruvida myndigheternas sakkunskap togs till vara tillräckligt genom det sätt som regeringen valde att arbeta.

Regeringen har gjort en bedömning av Riksrevisionens kritik i en skrivelse till riksdagen den 6 september 2012. I denna skrivelse konstaterar regeringen att riksdagen i budgetpropositionerna för 2008 och 2009 har informerats om Genomförandegruppens arbete och att riksdagen har

Prot. 2012/13:125

18 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Förra regeringens
beredning av militärt
samarbetsavtal med
Saudiarabien*

Övrigt

bifallit regeringens förslag om besparingar i budgetpropositionen för 2009.

Styrningen av Försvarsmakten har varit förenlig med de principer för verksamhetsanpassad styrning som etablerats. Regeringen noterar bristerna i dokumentationen av Genomförandegruppens arbete men konstaterar att Genomförandegruppen lämnat en slutrapport samt att riksdagen inte har bett om ytterligare information om gruppens arbete.

Med andra ord tar man inte till sig någonting av den kritik som Riksrevisionen riktar.

Angående regeringens skrivelse beslutade riksdagen den 17 april 2013 att beredningsformerna måste överensstämja med de former som normalt sett gäller mellan Regeringskansliet och myndigheterna. Rollfördelningen måste vara tydlig, och regeringen måste notera den allvarliga kritiken och konstruktivt använda den för att liknande situationer inte ska uppstå i framtiden. Dessutom är det regeringens ansvar att garantera riksdagen tillfredsställande information, särskilt som regeringen valt ett arbetssätt som avviker från den rådande rollfördelningen.

Herr talman! Med den uppfattning som regeringen har om Riksrevisionen och det beslut som riksdagen fattade blir konstitutionsutskottets granskning extra intressant.

När konstitutionsutskottet gör sina granskningar börjar vi med skriftliga frågor till Regeringskansliet. I denna granskning har frågor ställts, och svaren på dessa frågor bekräftar den bild som Riksrevisionen givit i sin rapport.

Exempel på svar är: Det är inte möjligt att i dag exakt ange när rapportering gjordes eller till vem. Det är inte känt vilka närmare överväganden som gjorts avseende tidsfristerna för svar från Försvarsmakten. Remittering skedde inte. Någon handling som motsvarar Riksrevisionens beskrivning har inte påträffats. Det är inte möjligt att närmare ange hur dialogen avseende de olika verksamheterna kom att genomföras.

Herr talman! Vad konstitutionsutskottet har kommit fram till är alltså detsamma som Riksrevisionen kommit fram till i sin granskning och som riksdagen tidigare fattat beslut om, nämligen att regeringen måste notera den allvarliga kritiken och konstruktivt använda den för att liknande situationer inte ska uppstå i framtiden.

Inledningsvis nämnde jag debatten om den så kallade Saudiaffären. Vad detta ärende har för likheter när det gäller dokumentation, diarieföring, spårbarhet, ansvarsutkrävande och styrning överlåter jag till lyssarna och kanske till medierna att bedöma, för det vore väl förmätet av en KU-ledamot att spekulera i om det finns ett mönster eller om detta var ett ovanligt dåligt skött ärende i Försvarsdepartementet.

Anf. 137 CECILIA BRINCK (M):

Herr talman! Det här är ett ärende som utskottet är enigt om. Det kan man inte tro när man lyssnar på Phia Andersson, men så är det. I debattens hetta är det ibland lätt att glömma att vi faktiskt är eniga i en stor majoritet av granskningsärendena – så har det varit alla år tidigare, och så är det även i år.

Vad det handlar om här är hur man inom Regeringskansliet beredde ett ärende som handlade om besparingar inom försvarets materieförsörjning.

Frågans politiska substans har varit uppe för diskussion i andra sammanhang i denna sal och i andra salar. Under våren har försvarsutskottet debatterat Riksrevisionens granskning av den så kallade Genomförandegruppen. Den som är intresserad av innehållet i den debatten – det kan man vara – hänvisas till kammarens protokoll från den 11 april i år.

Herr talman! Konstitutionsutskottet granskar inte politiska besluts innehåll. Det är inte KU:s uppgift att granska om de fattade besluten är rimliga och viktiga och deras politiska substans. Vi granskar inte heller Riksrevisionens rapporter eller den diskussion som förs mellan Riksrevisionen och regeringen.

Vår uppgift är att granska formerna för beslutsfattandet, att se till att regeringsärendena handläggs på ett korrekt sätt, att de bereds enligt reglerna och att statsråden inte överträder sina konstitutionella befogenheter.

I det här ärendet har vi inte funnit att statsråden har överträtt sina konstitutionella befogenheter eller att ärendet har handlagts på ett sätt som inte står i överensstämmelse med gällande lag och författning.

Genomförandegruppen tillsattes av regeringen i januari 2008 för att ta fram besparingar på försvarsmaterielområdet, som ett led i budgetberedningen. Politiker ingick i gruppen. Det var statssekreteraren i Försvarsdepartementet, statssekreterare från Finansdepartementet och Näringsdepartementet, representanter för regeringspartierna och chefer och handläggare inom Regeringskansliet.

Ingen representant för Försvarsmakten eller för någon av de andra försvarsmyndigheterna ingick. Det fanns inga formella direktiv till den här gruppen. Den fick arbetsuppgifterna beskrivna i ett pm.

Gruppens arbete ledde fram till att man redovisade en lista över planerade besparingar i 2009 års budgetproposition och att beslut om de besparingarna fattades av riksdagen, och det ingick sedan i regleringsbrevet för Försvarsmakten 2009. Det är en helt normal ordning för hur man bereder budgetfrågor. Det är bakgrunden när det gäller Genomförandegruppen.

Herr talman! KU är, som jag tidigare sade, helt enigt i det här ärendet. Men vi vill ändå påpeka att det finns förbättringspotential. Vissa handlingar som rör genomförandegruppen har inte diarieförts. Gruppen har till sig fått inhämtade uppgifter från Försvarsmakten som inte heller har dokumenterats. Hur dessa uppgifter har inhämtats har vi inte kunnat fastställa i alla delar. Det kan ha skett skriftligt. Det kan ha skett muntligt.

Utskottet anser att uppgifter som inhämtas från myndigheter måste dokumenteras omsorgsfullt. Annars blir den efterföljande kontrollen, som utskottet ska göra, mycket svårare än vad den behöver bli. Om beredningsunderlag och beslutsunderlag är bristfälliga försvåras KU:s granskningsarbete, eftersom insynen i Regeringskansliets arbete är begränsad.

Jag vill i det sammanhanget påpeka att Regeringskansliet är medvetet om bristerna och att förbättringsåtgärder håller på att arbetas fram.

Den här processen gick fort. Försvarsmakten fick – det är regeringen medveten om – möjligen inte tillräcklig tid på sig att kvalitetssäkra sina svar på det sätt som man brukar göra och på det sätt som man vill göra. Vi vill betona vikten av att remisstider är tillräckligt långa för att remissinstanserna noga och samvetsgrant ska kunna överväga de frågor de får.

Utskottet konstaterar att Genomförandegruppens tidsramar var knappa och vill därför påminna om vikten av att beredningsarbetet i Regeringskansliet planeras på ett sådant sätt att det finns tid för att föra de diskussioner som man vill föra. Det vinner alla på.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

13 § Redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU21
Redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser (skr. 2012/13:75
och redog. 2012/13:RS4).

Anf. 138 LENA SOMMESTAD (S):

Herr talman! I dag behandlar vi här i kammaren konstitutionsutskottets granskning av hur regeringen har behandlat riksdagens skrivelser. Det är en viktig granskning som gör det möjligt att bedöma om regeringen verkligen har gjort det som riksdagen har begärt. Särskilt intressant är det att titta på hur regeringen har svarat på de tillkännagivanden som riksdagen har gjort under året och under åren dessförinnan.

Vad begär vi då av regeringen? Hur vill vi att det här ska fungera?

Utgångspunkten är självklart att vi vill att regeringen går riksdagen till mötes när man får ett tillkännagivande från riksdagen och att det sker inom rimlig tid.

Om det av något skäl dröjer med slutbehandling av ett tillkännagivande bör regeringen berätta vad man planerar att göra och när det kan förväntas bli slutbehandlat. Om regeringen av något skäl anser att man inte kan genomföra det som riksdagen begär ska man förklara varför.

Generellt kan vi säga att vi i årets granskning ser en positiv trend, vilket är bra. Den tid som det i genomsnitt tar att slutbehandla tillkännagivanden har minskat och ligger nu under två och ett halvt år. Över en längre tid kan vi också se att regeringens redovisning har förbättrats över lag.

Men det finns naturligtvis också brister. Två tillkännagivanden, till exempel, är äldre än elva år och har inte slutbehandlats än. Ett par tillkännagivanden saknas till och med i regeringens redogörelse. Det är förstås inte acceptabelt.

Jag vill peka på några tillkännagivanden som är av särskilt intresse och där det finns utrymme för förbättring.

Det första gäller en granskning av enmyndighetsreformen, det vill säga sammanslagningen av en rad regionala myndigheter till tre stora nationella myndigheter – Skatteverket, Åklagarmyndigheten och Försäkringskassan.

Ett viktigt skäl till att man gjorde den här sammanslagningen av myndigheter var att handläggningen av ärenden skulle bli mer enhetlig. Medborgare ska ju inte behandlas olika i olika delar av landet.

Riksdagen har begärt en analys av om effekterna har uppnåtts. I år kom regeringen med en slutredovisning, men i KU gör vi bedömningen

att den redovisningen behöver utvecklas, i synnerhet när det gäller den vassa frågan: Har sammanslagningen av myndigheter lett till det resultat som man hoppades på, nämligen att ärenden handläggs på ett mer enhetligt sätt?

Eftersom det är en viktig fråga begär vi att regeringen återkommer med en samlad redovisning. Vi anser inte att ärendet är slutbehandlat än.

Ett annat tillkännagivande som KU kommenterar särskilt gäller Väst-sahara. Regeringen har valt att inte tillmötesgå riksdagens begäran om att erkänna Västsahara som stat.

Konstitutionsutskottet anser, liksom utrikesutskottet, att det är olyckligt att regeringen väljer att inte tillmötesgå riksdagen i den frågan. När regeringen nu gör en annan bedömning när det gäller frågan om erkännande borde man åtminstone på ett tydligare sätt motivera varför.

Till sist har vi från Socialdemokraterna, tillsammans med Miljöpartiet och Vänstern, en reservation som gäller ett tillkännagivande från näringsutskottet om ett mineralpolitiskt program. Det handlar om den för Sverige så viktiga gruvnäringen och hur den ska utvecklas.

Regeringen anser att tillkännagivandet är slutbehandlat, och man hänvisar till att man har lagt fram en svensk mineralstrategi. Vi anser att ärendet inte kan anses slutbehandlat eftersom mineralstrategin inte motsvarar ett sådant program som riksdagen faktiskt har efterfrågat.

I regeringens redogörelse saknas också en ordentlig argumentation för den bedömning man gör.

Här vill vi påminna om hur viktigt det är att regeringen tillmötesgår riksdagens önskemål men också att man verkligen argumenterar tydligt och utförligt när man återkommer med slutbehandlade skrivelser till riksdagen. Det här är förstås särskilt viktigt när man av något skäl väljer att inte göra det som riksdagen har begärt.

Jag vill yrka bifall till den här reservationen.

Låt mig till sist påminna om hur viktigt det är att vi har en aktiv riksdag, en riksdag som inte bara behandlar de ärenden som regeringen lägger på riksdagens bord utan också självständigt lyfter upp viktiga frågor och tillkännager för regeringen vad man vill.

I det perspektivet vill jag avsluta med att peka på en utveckling över tid som vi har skäl att fundera över – en utveckling mot allt färre tillkännagivanden från riksdagen. Vi kan läsa i betänkandet att i slutet på 1970-talet lämnades ca 1 300 tillkännagivanden varje år. I år är antalet nere kring 400.

När KU för några år sedan, 2006, granskade den här trenden hade man två förklaringar: dels att fler regeringsbeslut förbereddes i samråd med flera partier, dels att den reformerade budgetprocessen, där riksdagen i ett enda beslut fastställer utgiftsramar och utgiftstak, kan ha påverkat. Den reformen kan ha minskat oppositionspartiernas möjligheter att söka majoritet för sina förslag.

Den här utvecklingen tycker jag är värd att begrunda, i synnerhet som vi just nu har en översyn av riksdagsordningen och också en parlamentarisk kommitté som ser över just budgetprocessen. Vi behöver ett effektivt beslutsfattande i Sveriges riksdag, men vi behöver också ett vitalt riksdagsarbete.

Anf. 139 CECILIA BRINCK (M):

Herr talman! Vad händer när riksdagen har fattat ett beslut? Hur lång tid tar det för regeringen att slutbehandla tillkännagivanden och skrivelser och på det sättet verkställa riksdagens beslut?

Konstitutionsutskottet kan efter behandlingen av skrivelse 75 konstatera att andelen skrivelser och tillkännagivanden som slutbehandlas är större är tidigare, och med tanke på att det totala antalet redovisade tillkännagivanden är det största på fem år är detta utomordentligt positivt.

Jag kan naturligtvis inte undanhålla ledamöterna lite statistik, oss statistiknördar emellan.

Andelen icke slutbehandlade skrivelser har sjunkit från 39,1 år 2007 till 29,5 2012. Det är en liten ökning från 2010. Då var andelen 22,8, vilket är det lägsta redovisade sedan 1991. Vi ser tydligt att den långsiktiga trenden är en rätt kraftig minskning.

Snittet under den mandatperiod vi nu är inne i är 29,77. Snittet den förra mandatperioden, och då inkluderar vi 2006, för det är vi har räknat, är 34,55. Snittet för mandatperioden 2002 till 2005 är 37,38. Dessförinnan är snittet 37,28, om någon är intresserad av det.

För oss nördar kan jag också tillägga att medianen i samtliga fall är betydligt lägre än medelvärdet, vilket är intressant eftersom det visar att de flesta ärendena går fortare. Så finns det ett fåtal ärenden som är komplicerade och därför drar ut på tiden, och det är det som syns på det samlade medelvärdet.

Det är klart att det finns förbättringsmöjligheter, och vi pekar på några sådana.

Det första är det alldeles självklara konstaterandet att det är rätt anmärkningsvärt att två av de fem tillkännagivanden som är äldre än elva år kvarstår som ej slutbehandlade. Vi noterar med tillfredsställelse att beredningen av dessa två tillkännagivanden ska redovisas under innevarande riksdagsår och under nästa år. Men det är viktigt att komma ihåg att tillkännagivandena och skrivelserna är av olika karaktär. Framför allt är de väldigt olika komplicerade när det gäller vilka beredningsåtgärder som behövs.

Vi vill också, vilket också Lena Sommestad pekade på för en liten stund sedan, påpeka att två tillkännagivanden faktiskt helt saknas i redogörelsen. Det gäller ett på justitieutskottets och ett på socialförsäkringsutskottets område. Det ena tycks helt ha försvunnit någonstans på vägen mellan riksdagen och regeringen, vilket självklart är rätt anmärkningsvärt. Så får det faktiskt inte gå till. Utskottet konstaterar åter att det är viktigt att rutinerna i Regeringskansliet fungerar, och vi förutsätter att åtgärder vidtas så att det här inte upprepas.

Herr talman! När det gäller ej slutbehandlade tillkännagivanden redovisas i betänkandet synpunkter från flera av riksdagens utskott. Det gäller till exempel reklamskattens avskaffande, där skatteutskottet förutsätter att det sker så fort statsfinansiellt utrymme finns.

Det gäller tonnageskatten, där skatteutskottet påpekar att det i riksdagen finns enighet om att det är viktigt att frågan löses snart.

På socialförsäkringsutskottets område handlar det till exempel om tillkännagivanden om aktivitetsersättning och sjuklön. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer med förslag om detta så fort som möjligt.

Näringsutskottet pekar för sin del dels på en översyn av upphovs-
rättslagen, dels på en granskning av effekter för den konkurrensutsatta,
elintensiva industrin. Här har det gått sex respektive fyra år utan att ut-
redningarna har inletts. Orsakerna till dröjsmålen har inte redovisats. Det
finns andra exempel; Lena Sommestad nämnde nyss ett par av dem.

Konstitutionsutskottet delar de bedömningar som gjorts av dessa ut-
skott och utgår som sagt ifrån att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder.
Om beredningen drar ut på tiden – det kan den göra, och det kan den
göra av väldigt goda skäl – är det viktigt att regeringen informerar om
orsakerna till fördröjningen.

Herr talman! Slutligen vill jag nämna lite grann om tillkännagivandet
om erkännande av Västsahara som stat. I enlighet med det särskilda yt-
tande som vi har lämnat vill jag påpeka att enligt regeringsformen är det
regeringen som sköter utrikespolitiken och inte riksdagen. Regeringen
har i beslut den 31 januari 2013 angett att man inte anser att de folkrätts-
liga förutsättningarna för att erkänna Västsahara som stat är uppfyllda.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag att lägga redogörelsen till
handlingarna och avslag på motivreservationen från S, MP och V.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

*Redogörelser för
behandlingen av
riksdagens skrivelser*

14 § Granskning av grönbok om förberedelse för en helt konverge- rad audiovisuell värld

Föredrogs
konstitutionsutskottets utlåtande 2012/13:KU26
Granskning av grönbok om förberedelse för en helt konvergerad audiovi-
suell värld (KOM(2013) 231).

*Granskning av grön-
bok om förberedelse
för en helt konvergerad
audiovisuell värld*

Anf. 140 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Herr talman! Efter många timmars diskussion om förhållandet mellan
regering och riksdag lämnar vi nu det och övergår till Sverige och EU-
kommissionen.

Riksdagen har fått denna grönbok om förberedelser för en helt kon-
vergerad audiovisuell värld för granskning och behandling. Det har varit
KU:s uppgift att titta på den utifrån det ansvar som KU har för grundla-
garna, i det här fallet yttrande- och tryckfrihetsgrundlagarna.

Grönboken innehåller inga beslut, utan syftet är att öppna upp för en
debatt utifrån det faktum att medietjänster och sättet att konsumera dem
mer och mer smälter samman. Internet har öppnat upp för möjligheter
som vi inte trodde var möjliga för bara några år sedan, och i dag får vi tv-
program levererade på många olika sätt, alltifrån linjära tjänster som tas
emot via en tv-mottagare, vilket har varit det vanliga sättet sedan tv-
sändningarna startade på 50-talet, till efterfrågestyrda tjänster som tas
emot via datorer, smarta telefoner och datorplattor.

Utskottet välkomnar att diskussionen kommer upp på agendan men
varnar samtidigt för en fullt teknikneutral reglering. Bland annat skiljer
sig vår yttrandefrihetsgrundlag i förhållande till många andra länders
lagstiftning, men det skiljer sig också i den reglering som berör tillhanda-

hållandet av tjänster via tråd, alltså bland annat kabel-tv, bredband och internet, och regleringen för etersändningar.

Etableringsfriheten är mycket starkare och möjligheten till begränsningar betydligt mindre genom tillhandahållandet genom tråd. Det är dock viktigt att påpeka att det finns möjlighet för riksdagen att kräva att ett kabel-tv-bolag ska tillhandahålla vissa kanaler för att tillgodose allmänhetens tillgång till information och allsidig upplysning – den så kallade must-carry-principen – och även att begränsa möjligheterna att sända ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder och hets mot folkgrupp.

När det gäller sändning via frekvens i etern finns större möjlighet till reglering eftersom frekvensutrymmet är begränsat, även om det även här har öppnats upp mycket större möjligheter sedan tv digitaliserades och frekvensutrymmet som tas i anspråk för vanlig tv-sändning är mindre nu än tidigare.

Frågan om rätten till frekvensutrymme och möjligheten till att utöka sina tjänster för tv-sändningar är en diskussion som pågått i ett antal år, bland annat mellan telekombranschen och marksändningarna för radio och tv. Men ju mer sättet att tillhandahålla utbudet smälter samman, desto svårare blir ett att sätta det ena mot det andra.

Utskottet framhåller ändå, och det vill jag starkt betona, att det är angeläget att man ser till att radio- och tv-sändningarna även i fortsättningen får ta del av frekvensutrymmet på ett sådant sätt att det leder till vidare möjliga yttrande- och informationsfrihet.

Vi kan inte, fru talman, ta för givet att alla har datorer och kan titta på tv när de vill och välja de program de vill. Vi kan inte ta för givet att alla har smarta telefoner som erbjuder möjlighet att beställa fram de program de vill se när de har tid.

Många är fortfarande beroende av de ordinarie tv-sändningarna, av tv-tablåer och av att kunna ta emot sändningen på det traditionella sättet. Då måste vi också se till att den möjligheten finns kvar även i framtiden.

Slutligen, fru talman, vill jag också beröra möjligheten att blockera eller att ålägga internetleverantörer att blockera webbsidor. Eller som vi kanske ska säga från Sveriges sida: omöjligheten till detsamma. Att införa tvingande regler för Sverige att utföra dessa åtgärder skulle strida mot både informationsfriheten och den svenska tryck- och yttrandefriheten. De som följt KU:s arbete under ett antal år kan säkert minnas fallet med justitieministern och Muhammedkarikatyrerna. Det är inte förenligt med svensk grundlag att blockera eller på annat sätt försöka påverka eller förhindra spridning via internet. Och den principen vill vi ha även i framtiden. Så uttalade sig KU då, och det är även KU:s ståndpunkt i dag. Vi vill framhålla lösningar som bygger på frivillighet.

Fru talman! Jag tycker att det är bra att en bred allmän diskussion inleds runt dessa frågor, och jag antar att vi från konstitutionsutskottet får anledning att följa och även återkomma till frågan. Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut att lägga utlåtandet till handlingarna.

Anf. 141 KARL SIGFRID (M):

Fru talman! EU-kommissionen har noterat att gränserna mellan traditionella tv-tjänster och nya internetbaserade tjänster blir alltmer flytande.

Det förhållandet kan göra de EU-regler som finns svårare att tillämpa. Om detta har kommissionen blett om synpunkter från medlemsstaterna, och vilka synpunkter Sverige ska framföra är vad den här diskussionen handlar om.

De senaste åren har mobiltelefoner och tv-apparater blivit allt smartare. I praktiken kan man säga att en telefon i dag är ett slags dator. Även en ny tv funkar på samma sätt. Samtidigt börjar tv-bolag, till exempel Sveriges Television, att erbjuda sitt material online genom att tillhandahålla arkiv och genom att direktsända på internet. Vad denna utveckling får för konsekvenser för EU:s regelverk säger kommissionen inte så mycket om i det här skedet. Allt vad kommissionen vill göra nu är att initiera ett samtal om att eventuellt på sikt förändra lagstiftningen.

Många av de frågor vi nämner i vårt betänkande har att göra med konkurrens och öppenhet. Låt mig först säga några ord om konkurrens. Det som skiljer en smart tv-apparat från en vanlig dator är att en dator normalt har en webbläsare som bygger på öppna standarder. Därigenom kan den användas för att komma åt information från i princip vilken internetleverantör som helst. En smart tv, åtminstone de som finns i dag, brukar komma med ett begränsat antal tjänster, vilket innebär att kunden kan komma åt material från vissa internetleverantörer, eller vissa tjänsteverantörer, men inte från andra. Det begränsar konkurrensen på ett olyckligt sätt.

Konkurrensen begränsas också genom att digitalt material fortfarande inte kan spridas fritt över nationsgränserna. En onlinetjänst för filmuthyrning i Tyskland kan på grund av hur rättigheterna är utformade vara tvungen att blockera användare från Sverige. Men om en webbsändning kommer från en avsändare utanför Europa tillkommer ytterligare komplikationer, nämligen att den avsändaren inte omfattas av europeiska regelverk, alldeles oavsett vad vi beslutar om till exempel reklam. Detta innebär att europeiska tjänsteverantörer tycker att det inte råder lika villkor på marknaden. Dock bör vi absolut inte försöka lösa de problemen genom att blockera utländska tjänster. Om öppenheten blockeras skapas betydligt större och mer fundamentala problem än de vi försöker lösa.

Precis som Helene Petersson påpekade har konstitutionsutskottet ett flertal gånger uttalat att blockering av webbplatser är svårförenligt med informations- och yttrandefriheten. Det upprepar utskottet även nu i slutsatserna.

Utskottet uttalar sig inte i det här sammanhanget om de redan befintliga EU-reglerna som begränsar utomeuropeiskt material, den andel av utomeuropeiskt material som en tv-sändning eller en webbtjänst får erbjuda. Syftet med att ha den sortens kvoter för material från andra delar av världen är förstås att begränsa konkurrensen till förmån för europeiskt material. Rimligheten i den typen av protektionism är verkligen värd att diskutera. Det är något som vi får ta ställning till om och när det faktiskt blir aktuellt att skriva om lagstiftningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i utlåtandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

*Granskning av grön-
bok om förberedelse
för en helt konvergerad
audiovisuell värld*

*Medgivande för
Riksbanken att delta
i Internationella
valutafondens (IMF)
finansieringslösning
till förmån för
låginkomstländer*

**15 § Medgivande för Riksbanken att delta i Internationella valuta-
fondens (IMF) finansieringslösning till förmån för låginkomstländer**

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU41
Medgivande för Riksbanken att delta i Internationella valutafondens
(IMF) finansieringslösning till förmån för låginkomstländer (framst.
2012/13:RB4).

Anf. 142 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Redan under förra riksmötet behandlade finansutskottet ett betänkande som tog upp frågan om att Internationella valutafonden hade sålt av en del av sin guldreserv till ett högre pris än förväntat. I stället för att använda de extra resurserna i den löpande verksamheten föreslogs då att de skulle skänkas bort.

Riksbanken framställde då till Sveriges riksdag att Sverige skulle delta i en sådan finansieringslösning. Sverigedemokraterna var då det enda partiet som var kritiskt och reserverade sig mot framställningen.

Nu är det alltså dags igen. Den här gången väntas summan motsvara drygt 170 miljoner kronor för svenska skattebetalare.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är att svenska skattemedel, som det i slutändan är fråga om, som används till biståndszändamål ska hållas under svenska statens överinseende. Det biståndsarbete som i dag utförs av svenska staten ska även svenska staten vara övergripande huvudman för. På så sätt kan vi säkerställa att de prioriteringar inom biståndsverksamheten och biståndsarbetet som den svenska staten gör tillgodoses och att vidare kontroller av biståndet kan garanteras. Då kan också väljarkåren utkräva ansvar.

Det här är samma ställningstagande som den nordisk-baltiska valkretsen i IMF tidigare har anfört. Inkomsten från försäljningen av guldreserven bör i första hand finansiera IMF:s interna budget med fokus på långsiktiga mål och reservuppbyggnad. Endast i undantagsfall ska inkomsten användas till att finansiera verksamhet i låginkomstländer, och verksamheten i låginkomstländer bör i stället finansieras med biståndszmedel direkt från medlemsländerna. Vi tycker att det är olyckligt att valkretsen sett sig nödgad att avvika från sitt tidigare uttalande i fallet.

För Sverigedemokraternas del står vi fast vid våra tidigare utgångspunkter, och vi anser att Riksbankens framställning bör avslås. Jag yrkar därmed bifall till vår reservation i betänkandet.

Anf. 143 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande FiU41.

Detta betänkande gäller ett medgivande för Riksbanken att delta i Internationella valutafondens finansieringslösning till förmån för låginkomstländer. Anledningen till detta är i sin tur att i finanskrisens spår har dels behoven från låginkomstländerna att låna ökat, dels viljan från medlemsländerna att bidra till finansieringen minskat. Förslaget är att använda vinsten från IMF:s försäljning av en åttodel av deras guldreserv till att finansiera fonden för låginkomstländer, den så kallade Poverty Reduction and Growth Trust.

*Medgivande för
Riksbanken att delta
i Internationella
valutafondens (IMF)
finansieringslösning
till förmån för
låginkomstländer*

Detta är ett förslag som måste godkännas av varje medlemsland då regelverket inte tillåter att IMF:s resurser, som är till för alla medlemsländer, överförs för att användas endast av vissa. Det är anledningen till att vi behandlar Riksbankens framställan. Förslaget innebär dock inte någon negativ påverkan på Riksbankens balansräkning. Länder som inte godkänner överföringen får ta emot sin andel. Alternativet till att delta i finansieringen skulle i så fall vara att man i stället använder sig av nationella medel via biståndet.

I denna kammare finns det en bred enighet om att tillstyrka Riksbankens framställan. Det finns också ett brett stöd för denna modell bland medlemsländerna. Jag tycker därför att det vore oklokt att riskera Sveriges goda anseende i detta sammanhang.

Det är i dag bara Sverigedemokraterna som är emot, vilket i och för sig inte är särskilt förvånande. Sverigedemokraterna visar gång efter annan att man vill distansera sig från övriga världen. Man står för en isolationistisk och protektionistisk politik. Jag delar inte den inställningen.

Sverige har genom alla tider gynnats av att vara ett öppet land med goda relationer runt omkring i världen. Det är något som har gynnat oss på mer än ett sätt. Sverige har också en lång tradition av att delta i internationellt samarbete som gynnar utvecklingen i andra länder. Det finns ett stort värde i att både dela med sig av kompetens och bidra med resurser för att fler ska kunna delta i en global utveckling och att det sker ett bekämpande av fattigdom och förtryck. Det är någonting som jag tycker att vi ska fortsätta att stå upp för.

Därför yrkar jag avslag på Sverigedemokraternas motion 2012/13:Fi16.

Anf. 144 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Vi ska naturligtvis inte isolera Sverige, och det är ingenting som Sverigedemokraterna har några ambitioner att göra. Där är Jörgen Andersson helt ute och cyklar. Det tror jag att han är medveten om.

Vi anser att vi kan använda de här pengarna på ett betydligt bättre sätt än att låta Internationella valutafonden disponera pengarna i något slags biståndsverksamhet.

Tidigare i dag fattade kammaren ett beslut när det gällde vårandringsbudgeten om att ta 709 miljoner kronor från FN:s organisationer och föra över dem till den svenska statsbudgeten för att finansiera statens utgiftsområde Migration. Det kommer veckan efter att FN gick ut med sin största förfrågan någonsin i organisationens historia om att finansiera hjälpen i och kring Syrien, där man behöver 5,2 miljarder dollar. Just då tar ni 709 miljoner kronor därifrån.

Om vi hade haft de 170 miljonerna tycker vi nog att det hade varit klart påkallat att använda de pengarna i detta läge.

Redan i höstbudgeten tillsköt vi under budgetperioden 5,5 miljarder mer än alliansregeringen för UNHCR:s hjälp till nödlidande i världen.

Kliv av de höga hästarna!

Anf. 145 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Alla som lyssnar på Sverigedemokraternas retorik kan inte komma fram till något annat än att de i fråga efter fråga vill distan-

*Medgivande för
Riksbanken att delta
i Internationella
valutafondens (IMF)
finansieringslösning
till förmån för
låginkomstländer*

sera sig från omvärlden och inte vill vara med och ta ansvar. Migrationen, som Sven-Olof Sällström tar upp här, är ytterligare ett exempel där de inte vill vara med och ta det internationella ansvaret genom de konventioner som vi har att förhålla oss till.

Läser man Sverigedemokraternas motion går det inte att tolka den på något annat sätt. Sven-Olof Sällström skriver där att ett eventuellt bidrag bör tas via biståndet. Om man ska använda sig av biståndsbudgeten, givet att den är 1 procent hela vägen allt annat lika, försvinner ju motsvarande 176 miljoner från biståndsbudgeten. Om Sven-Olof Sällström fortsatt vill vara med och bidra till den här fonden blir det de facto så.

Jag kan inte förstå det på något annat sätt än att Sven-Olof Sällström i så fall föreslår att vi ska ha ett minskat deltagande i det internationella samarbetet. Jag har väldigt svårt att se det på något annat sätt.

Anf. 146 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik:

Fru talman! Ibland får man nästan uppfattningen att det finns vissa internationella konventioner som inga andra länder än Sverige behöver skriva på och beakta. Den politik som vi för – du kom själv in på migrationsområdet igen – är en politik som våra grannländer för. Jag skulle gladeligen plocka vilken politik som helst från Migrationsverket, och jag skulle kunna byta ut alliansregeringen mot vilket som helst av våra grannländer. Det är inga problem alls. De följer samma konventioner som vi.

Då kan vi komma in på vad alliansregeringen har gjort i detta fall – vi hamnar ju i den diskussionen till slut. Fram till i går hade 4 022 från Syrien sökt asyl i Sverige, och av den anledningen anser regeringen att det är påkallat att ta de 709 miljonerna från FN:s organisationer för att klara migrationsanstormningen i Sverige. Enligt FN:s egen beräkning hade de pengarna räckt till 200 000 hjälpbehövande i och kring Syrien. Vårt tillskott till UNHCR, som vi kom med i vår höstbudget, hade räckt till 1,6 miljoner behovande.

Kliv ned från de höga hästarna!

Vi har inga ambitioner att distansera oss från omvärlden. Tvärtom – vi bejakar den politik som vår omvärld har just på detta område, när det gäller biståndspolitik och migration. Vi står betydligt närmare våra grannländer och resten av EU-länderna än vad ni gör i den här politiken, både när det gäller bistånd och när det gäller migration. Kliv ned från de höga hästarna!

Anf. 147 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Sven-Olof Sällström vill å ena sidan ge sken av att han företräder en linje där han vill vara med och ta ett internationellt ansvar i det samarbete som vi förväntas delta i och som Sverige har en lång tradition av. Sven-Olof Sällström vill ge sken av att han vill vara med och bidra till denna fond för låginkomstländer.

Samtidigt säger han klart och tydligt i motionen, som finns att läsa för den som så önskar, att ett eventuellt deltagande ska man ta ställning till i ett senare skede. Samtidigt säger han att vi måste ha en bättre demokratisk kontroll på de pengar som ska skickas in.

Jag har väldigt svårt att se hur Sven-Olof Sällström skulle kunna få en annan demokratisk behandling av samma pengar om de tas från bi-ståndsbudgeten än om de tas från guldreserven.

I själva verket står Sven-Olof Sällström för en linje där han inte alls vill vara med och bidra. Det är precis den linjen som Sven-Olof Sällström företräder i alla andra frågor. Det är alltid återkommande att vi inte ska vara med och ta något ansvar från svensk sida, utan vi ska isolera oss från omvärlden och föra en protektionistisk linje.

Det är det Sven-Olof Sällström står för och ingenting annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

*Medgivande för
Riksbanken att delta
i Internationella
valutafondens (IMF)
finansieringslösning
till förmån för
låginkomstländer*

16 § Granskning av grönbok om försäkring mot katastrofer

Föredrogs

försvarsutskottets utlåtande 2012/13:FöU12

Granskning av grönbok om försäkring mot katastrofer (KOM(2013) 213 slutlig).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

17 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Propositioner

2012/13:168 Preskription och information i försäkringssammanhang

2012/13:177 Tekniska föreskrifter för fartyg på inre vattenvägar

Skrivelser

2012/13:167 Riksrevisionens rapport om statliga myndigheters skydd mot korruption

2012/13:172 Redovisning av fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2012

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelser skulle förlängas till *onsdagen den 25 september*.

EU-dokument

KOM(2013) 315 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om införande av ett interoperabelt EU-omfattande eCall

KOM(2013) 316 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tygodkännandekrav för montering av fordonsbaserade e-call-system och om ändring av direktiv 2007/46/EG

KOM(2013) 404 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om vissa regler som styr skadeståndstalan enligt nationell lagstiftning för överträdelse av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser

KOM(2013) 409 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 216/2008 inom området flygplatser, flygledningstjänst och flygtrafiktjänster

KOM(2013) 417 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av vissa förordningar på områdena fiske och djurhälsa med anledning av ändringen av Mayottes ställning i förhållande till Europeiska unionen

KOM(2013) 418 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av vissa direktiv på områdena miljö, jordbruk, socialpolitik och folkhälsa med anledning av ändringen av Mayottes ställning i förhållande till Europeiska unionen

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 juni

2012/13:599 Försämrade samhällsservice för företagarna och de boende i Hagfors

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till näringsminister *Annie Lööf* (C)

2012/13:600 Tågavgångar i Sörmland

av *Caroline Helmersson Olsson* (S)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2012/13:601 Övervakning av datatrafik

av *Jens Holm* (V)

till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

2012/13:602 Regeringens utnämningsspolitik

av *Hans Hoff* (S)

till statsminister *Fredrik Reinfeldt* (M)

2012/13:603 Attack mot assyrisk by i Irak

av *Yilmaz Kerimo* (S)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 juni.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 18 juni

2012/13:568 Verksamheten vid Korrespondensgymnasiet i Torsås

av *Thomas Strand* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2012/13:578 Politiska åtgärder för fler kvinnor i bolagsstyrelser

av *Gunvor G Ericson* (MP)

till statsrådet Maria Arnholm (FP)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 juni.

20 § Kammaren åtskildes kl. 17.19.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 9 § anf. 26 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 65 (delvis),

av talmannen därefter till och med 9 § anf. 101 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 140 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Val till Nordiska rådets svenska delegation	1
2 § Justering av protokoll	2
3 § Anmälan om protokollsutdrag från utskott	2
4 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden	2
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
6 § Förnyad bordläggning.....	2
7 § Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali.....	2
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2012/13:UFöU4.....	2
Anf. 1 MIKAEL JANSSON (SD).....	3
Anf. 2 CARINA HÄGG (S).....	3
Anf. 3 CECILIA WIDEGREN (M)	6
Anf. 4 BODIL CEBALLOS (MP)	8
Anf. 5 ALLAN WIDMAN (FP).....	10
Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (C).....	10
Anf. 7 TORBJÖRN BJÖRLUND (V).....	12
Anf. 8 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	13
Anf. 9 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	15
Anf. 10 CARINA HÄGG (S) replik.....	17
Anf. 11 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M) replik.....	17
Anf. 12 CARINA HÄGG (S) replik.....	18
Anf. 13 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M) replik..... (Beslut fattades under 11 §.)	18
8 § Förvaltare av alternativa investeringsfonder	18
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU31	18
(Beslut fattades under 11 §.)	18
9 § Granskningsbetänkande	19
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU20	19
<i>Inledning.....</i>	<i>19</i>
Anf. 14 PETER ERIKSSON (MP).....	19
Anf. 15 BJÖRN VON SYDOW (S).....	21
Anf. 16 PER BILL (M)	23
Anf. 17 PETER ERIKSSON (MP) replik	25
Anf. 18 PER BILL (M) replik	25
Anf. 19 PETER ERIKSSON (MP) replik	25
Anf. 20 PER BILL (M) replik	26
Anf. 21 BJÖRN VON SYDOW (S) replik.....	26
Anf. 22 PER BILL (M) replik	26
Anf. 23 BJÖRN VON SYDOW (S) replik.....	27
Anf. 24 PER BILL (M) replik	27
Anf. 25 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	27
Anf. 26 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	29
Anf. 27 JONAS ÅKERLUND (SD).....	31

Anf. 28 TUVE SKÅNBERG (KD)	32
Anf. 29 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	34
Anf. 30 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	35
Anf. 31 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	35
Anf. 32 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	35
Anf. 33 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	35
<i>Fråga om regeringens uppfyllande av Sveriges åtagande i FN:s</i>	
<i> klimatkonvention (avsnitt 1.2)</i>	
Anf. 34 PETER ERIKSSON (MP)	38
Anf. 35 LENA SOMMESTAD (S)	39
Anf. 36 SEDAT DOGRU (M)	41
<i>Näringsdepartementets hantering av begäran om att ta del av</i>	
<i> allmänna handlingar m.m. (Avsnitt 4.2)</i>	
Anf. 37 PER BILL (M)	41
Anf. 38 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	42
Anf. 39 PER-INGVAR JOHNSSON (C)	43
Anf. 40 TUVE SKÅNBERG (KD)	44
Anf. 41 PETER ERIKSSON (MP)	45
Anf. 42 PER BILL (M) replik	47
Anf. 43 PETER ERIKSSON (MP) replik	47
Anf. 44 PER BILL (M) replik	48
Anf. 45 PETER ERIKSSON (MP) replik	48
Anf. 46 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	48
Anf. 47 PETER ERIKSSON (MP) replik	49
Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	49
Anf. 49 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S)	49
Anf. 50 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik	52
Anf. 51 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik	52
Anf. 52 PER-INGVAR JOHNSSON (C) replik	52
Anf. 53 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik	53
Anf. 54 PER BILL (M) replik	53
Anf. 55 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik	53
Anf. 56 PER BILL (M) replik	54
Anf. 57 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik	54
Anf. 58 JONAS ÅKERLUND (SD)	55
Anf. 59 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	55
Anf. 60 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	55
Anf. 61 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	56
Anf. 62 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	56
Anf. 63 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	56
<i>Fråga om nuvarande landsbygdsministrarnas styrning av</i>	
<i> Skogsstyrelsen (avsnitt 4.3)</i>	
Anf. 64 PETER ERIKSSON (MP)	57
Anf. 65 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	58
Anf. 66 BILLY GUSTAFSSON (S)	59
Anf. 67 CECILIA BRINCK (M)	60
Anf. 68 PETER ERIKSSON (MP) replik	61
Anf. 69 CECILIA BRINCK (M) replik	62

Anf. 70 PETER ERIKSSON (MP) replik	62
Anf. 71 CECILIA BRINCK (M) replik	62
Anf. 72 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	63
Anf. 73 TUVE SKÅNBERG (KD).....	63
Anf. 74 PETER ERIKSSON (MP) replik	64
Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	65
Anf. 76 PETER ERIKSSON (MP) replik	65
Anf. 77 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	65
<i>Regeringens agerande i fråga om militärt samarbete med</i>	
<i>Saudiarabien (avsnitt 5.1)</i>	<i>65</i>
Anf. 78 ANDREAS NORLÉN (M)	65
Anf. 79 KARIN GRANBOM ELLISON (FP).....	70
Anf. 80 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	72
Anf. 81 TUVE SKÅNBERG (KD).....	73
Anf. 82 PETER ERIKSSON (MP).....	76
Anf. 83 ANDREAS NORLÉN (M) replik	78
Anf. 84 PETER ERIKSSON (MP) replik	79
Anf. 85 ANDREAS NORLÉN (M) replik	79
Anf. 86 PETER ERIKSSON (MP) replik	80
Anf. 87 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	80
Anf. 88 PETER ERIKSSON (MP) replik	81
Anf. 89 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	81
Anf. 90 PETER ERIKSSON (MP) replik	82
Anf. 91 HANS EKSTRÖM (S).....	82
Anf. 92 ANDREAS NORLÉN (M) replik	84
Anf. 93 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	84
Anf. 94 ANDREAS NORLÉN (M) replik	85
Anf. 95 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	85
Anf. 96 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	86
Anf. 97 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	86
Anf. 98 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	86
Anf. 99 HANS EKSTRÖM (S) replik.....	87
Anf. 100 JONAS ÅKERLUND (SD).....	87
Anf. 101 ANDREAS NORLÉN (M) replik	87
Anf. 102 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	88
Anf. 103 ANDREAS NORLÉN (M) replik	88
Anf. 104 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	89
Anf. 105 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	89
Anf. 106 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	89
Anf. 107 TUVE SKÅNBERG (KD) replik.....	89
Anf. 108 JONAS ÅKERLUND (SD) replik	90
Anf. 109 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	90
Anf. 110 ANDREAS NORLÉN (M) replik	91
Anf. 111 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik	92
Anf. 112 ANDREAS NORLÉN (M) replik	92
Anf. 113 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik	92
(forts. 12 §).....	93
Ajournering.....	93

Återupptagna förhandlingar	93	Prot. 2012/13:125
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 juni	93	18 juni
FiU21 Vårändringsbudget för 2013	93	
FiU34 Utvecklingen inom den kommunala sektorn 2012	94	
SfU14 Etableringsförberedande insatser för asylsökande	94	
TU19 Sjöfartsstödet inriktning.....	95	
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	95	
UFöU4 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali	95	
FiU31 Förvaltare av alternativa investeringsfonder	95	
12 § (forts. från 9 §) Granskningsbetänkande (forts. KU20).....	95	
<i>Förra regeringens beredning av militärt samarbetsavtal med Saudiarabien (avsnitt 5.2).....</i>	<i>95</i>	
Anf. 114 ANDREAS NORLÉN (M).....	95	
Anf. 115 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	99	
Anf. 116 PER-INGVAR JOHNSON (C)	101	
Anf. 117 TUVE SKÅNBERG (KD)	101	
Anf. 118 PETER ERIKSSON (MP).....	103	
Anf. 119 ANDREAS NORLÉN (M) replik	104	
Anf. 120 PETER ERIKSSON (MP) replik.....	104	
Anf. 121 ANDREAS NORLÉN (M) replik	105	
Anf. 122 PETER ERIKSSON (MP) replik.....	105	
Anf. 123 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	105	
Anf. 124 PETER ERIKSSON (MP) replik.....	106	
Anf. 125 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	106	
Anf. 126 PETER ERIKSSON (MP) replik.....	106	
Anf. 127 HANS EKSTRÖM (S)	106	
Anf. 128 ANDREAS NORLÉN (M) replik	107	
Anf. 129 HANS EKSTRÖM (S) replik	107	
Anf. 130 ANDREAS NORLÉN (M) replik	108	
Anf. 131 HANS EKSTRÖM (S) replik	108	
Anf. 132 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	109	
Anf. 133 HANS EKSTRÖM (S) replik	109	
Anf. 134 TUVE SKÅNBERG (KD) replik	109	
Anf. 135 HANS EKSTRÖM (S) replik	110	
<i>Övrigt (avsnitt 2.2).....</i>	<i>110</i>	
Anf. 136 PHIA ANDERSSON (S).....	110	
Anf. 137 CECILIA BRINCK (M).....	111	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	113	
13 § Redogörelser för behandlingen av riksdagens skrivelser	113	
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU21	113	
Anf. 138 LENA SOMMESTAD (S)	113	
Anf. 139 CECILIA BRINCK (M).....	115	
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	116	
14 § Granskning av grönbok om förberedelse för en helt konvergerad audiovisuell värld	116	
Konstitutionsutskottets utlåtande 2012/13:KU26	116	

Anf. 140 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	116
Anf. 141 KARL SIGFRID (M).....	117
(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	118
15 § Medgivande för Riksbanken att delta i Internationella valutafondens (IMF) finansieringslösning till förmån för låginkomstländer	119
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU41	119
Anf. 142 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD).....	119
Anf. 143 JÖRGEN ANDERSSON (M).....	119
Anf. 144 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik.....	120
Anf. 145 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik.....	120
Anf. 146 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD) replik.....	121
Anf. 147 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik.....	121
(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	122
16 § Granskning av grönbok om försäkring mot katastrofer.....	122
Försvarsutskottets utlåtande 2012/13:FöU12	122
(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	122
17 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	122
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	123
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	124
20 § Kammaren åtskildes kl. 17.19.	124

Tryck: Elanders, Vällingby 2013